

MIKLÓS PÉTER

ÚJRAGONDOLT TRADÍCIÓ

MIKLÓS PÉTER

Újragondolt tradíció
A Vásárhelyi Őszi Tárlat hetven éve a sajtó tükrében

A kötet megjelenését a
Magyar Művészeti Akadémia
támogatta.

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

A Bálint Sándor Szellemi Örökségéért Alapítvány
Újragondolt tradíció. A Vásárhelyi Őszi Tárlat hetven éve a sajtó tükrében
szakmai programja megvalósítását a 2023. évben
a Magyar Művészeti Akadémia támogatta.

A kötetben szereplő reprodukciók
a Tornyai János Múzeum Képzőművészeti Gyűjteményének darabjai,
illetve a Vásárhelyi Őszi Tárlatokon kiállított alkotások.
Köszönet a Tornyai János Múzeumnak,
hogy engedélyezte és lehetővé tette
ezen kiadványban való megjelentetésüket!

MIKLÓS PÉTER

Újragondolt tradíció

A Vásárhelyi Őszi Tárlat hetven éve a sajtó tükrében

Bálint Sándor Szellemi Örökségéért Alapítvány
Szeged
2024

TARTALOM

Járható utakon.....	7
Önreflektív alakzatok, változékony motívumok.....	11
A Vásárhelyi Őszi Tárlat hetven éve a sajtó tükrében.....	37
Függelék	119

JÁRHATÓ UTAKON

Az idén hetven éves, egyúttal – mivel néhány évvel ezelőtt a koronavírusjárvány miatt az egyik kiállítás elmaradt – a hetvenedik alkalommal megrendezésre kerülő Vásárhelyi Őszi Tárlat intézményi kommunikációjában, a szervező hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum részéről gyakran előforduló elem, hogy ez a képzőművészeti esemény az ország legrégebbi folyamatosan megrendezett kiállítássorozata.

Az, hogy hetven éven keresztül esztendőről esztendőre létrejöhettek egy ilyen művészeti esemény, már önmagában nagy teljesítmény, hiszen politikai rendszerváltás, s számos gazdasági, társadalmi, kulturális változás – és ezek egyik elemeként a képzőművészet világának elméleti és gyakorlati átalakulása – ment végbe ebben az időszakban hazánkban.

Jelen sorok írója mintegy tíz esztendőt töltött el Hódmezővásárhely közgyűjteményi és közművelődési életének szolgálatában: előbb mint az Emlékpont intézményvezetője, később mint a Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ igazgatója, majd szakmai tanácsadója – végül mint a város integrált kulturális intézményrendszerének főigazgatója. 2018 óta pedig a Vásárhelyi Őszi Tárlatok zsűrijének tagja volt, s katalógusainak szerkesztője, amelyek közül az utóbbi ötből háromnak az előszavát is jegyzi.

Az újragondolt tradíció. A Vásárhelyi Őszi Tárlat hetven éve a sajtó tükrében című kötet két részből áll. Az egyik a kiállítássorozat elmúlt éveinek képzőművészeti jelenségvilága főbb tendenciáinak összefoglalása, amelynek személyes tanúja és egyik tudományos földolgozója lehettem. A második egység

GALAMBOS TAMÁS (1939): Európa elrablása (2016)

pedig az elmúlt hetven évben a Vásárhelyi Őszi Tárlatokkal kapcsolatos sajtómegjelenésekből való válogatás. Az ebben a fejezetben olvasható szemelvénygyűjtemény huszonhárom eltérő terjedelmű, s különböző szakmai igényű és művészeti alapállású írást tartalmaz (akár teljes egészében, akár részleteiben). Olvasható benne művészeti író kiállítás-elemzése éppúgy, mint művészettörténeti és kritikusi kommentár, vagy éppen kulturális újságíró által – mintegy a napi sajtómunka részeként – készített lényeglátó tudósítás. Valamennyi évtizedből egy-két korjellemző szöveget választottam ki a többesres nagyságrendű nyomtatott sajtómegjelenés közül.

A Vásárhelyi Őszi Tárlatok hetven éves történetének részletes áttekintése nem föladata ennek a kiadványnak, ugyanakkor nem is száraz bibliográfiai adathalmaz összeállítása volt a célom: inkább fölillantani azt a sokszínű és komoly rétegzettségű reflexióvilágot, amelynek elemei ezen kiállításokra érkeztek, s azoknak lenyomatai. Így aztán van közöttük napilapban, vagy éppen folyóiratban publikált szakkikk, ideológiai vagy művészetelméleti (sőt, művészetpolitikai) kérdéseket feszegető fejtegetés, illetve nyers és provokatív bírálat is.

A Vásárhelyi Őszi Tárlatok múltjáról – más tanulmányok mellett – a két egykori hódmezővásárhelyi múzeumigazgató, Dömötör János művészeti író és Nagy Imre művészettörténész dolgozatai részletes és alapos összefoglalót nyújtanak.¹ A kiállításfolyam-

KIRÁLY GÁBOR (1979): Makréiák reggelire (2021)

1 Például: Dömötör János: A Vásárhelyi Őszi Tárlat – Két évtizedről. In: Bíró József – László József (szerk.): Vásárhelyi tanulmányok. IV. köt. Hódmezővásárhely, 1974. 71–78.; Dömötör János: Az Őszi Tárlatok négy évtizede. Történeti áttekintés. In: Lengyel András (szerk.): Múzeumi kutatások Csongrád megyében, 1993/1994. Szeged, 1997. 253–260. Dömötör János: A Hódmezővásárhelyi Őszi Tárlatok. 1954–2008. In: Herczeg Mihály – Kovács István – Kruzslíc István Gábor – Varsányi Attila (szerk.): A hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaság évkönyve, 2008. Hódmezővásárhely, 2009. 309–314.; Nagy Imre: A Vásárhelyi Őszi Tárlatok újabb korszaka. Magyar Múzeumok, 1999. 3. sz. 42–44.; Nagy Imre: Vásárhelyi művészet. 1900–1990. A vásárhelyi művészet bemutatkozása Budapesten és Hódmezővásárhelyen. Vásárhelyi Látóhatár, 2017. 2. sz. 4–8.

hoz kapcsolódó bibliográfiát pedig Kőszegfalvi Ferenc, a vásárhelyi könyvtár ma már nyugdíjas munkatársa állította össze.²

Ennek a kötetnek vállaltan az előképe Kratochwill Mimi művészettörténész A Vásárhelyi Őszi Tárlatok és a kritika című műve, amelyben a dél-alföldi városban megrendezett kortárs képzőművészeti kiállítások első huszonöt évét tekintette át. Erre a mostani gyűjteményre is érvényesek Kratochwill Miminek az említett munkája bevezetésében megfogalmazott gondolatai: „Bizonyára mindenki másképp válogatott volna a cikkekben. Valószínű, hogy az írások hangja és a benne foglalt vélemény is kinek-kinek másképpen szól. Mindenesetre ebből a válogatásból is megismerhetjük a kritikusok állásfoglalását. Ezek a gondolatok – a vásárhelyi tárlatok ürügyén – sok esetben egész kritikánkra is vonatkozhatnak. [...] Nagy többségében a kritika a vásárhelyi művészetet helyesen értelmezte. Elemzéseivel, magyarázataival segítséget nyújtott, kiállításával erősítette hitüket, hogy az út, amelyen indulnak és mennek, számukra járható.”³

FRANK FRIGYES (1890–1976): Mártélyi szoba belseje (1934)

- 2 Kőszegfalvi Ferenc: A Vásárhelyi Őszi Tárlatok irodalma. I–XLII. Hódmezővásárhely, 1996. 1–57.; Kőszegfalvi Ferenc: A Vásárhelyi Őszi Tárlatok irodalma. I–L. Hódmezővásárhely, 2004. [Kézirat.] 1–43.
- 3 Kratochwill Mimi: A Vásárhelyi Őszi Tárlatok és a kritika. Szolnok, 1979. 7.

ÖNREFLEKTÍV ALAKZATOK, VÁLTOZÉKONY MOTÍVUMOK

Az utóbbi években alkalmam volt a Vásárhelyi Őszi Tárlatok szervezésében részt venni: a 2018 és 2023 között megrendezett kiállítások során tagja voltam az előkészítő és értékelő munkacsoportnak, a tárlat anyagát válogató zsűrinek, valamint szerkesztettem a 65., a 66., a 67., a 68. és a 69. Vásárhelyi Őszi Tárlat katalógusát, s közülük háromhoz az előszót is én írhattam. Az alábbiakban a Vásárhelyi Őszi Tárlatok hetven esztendőös hagyományvilágával és a dél-alföldi kiállítássorozaton az elmúlt szűk évtizedben megfigyelhető képzőművészeti tendenciákkal kapcsolatos főbb megállapításaimat foglalom össze.⁴

ÚJRAGONDOLT TRADÍCIÓ

„Hagyomány egy van; mint ahogy egy emberiség, egy szellem és egy Isten. Ez az egy azonban, bár mindenütt ugyanaz, időkre, népekre, nyelvekre alkalmazva jelentkezik” – írja Scientia sacra című kötete egy szöveghelyén a tradícióról Hamvas Béla. A hagyományt az egész emberi kultúra – s benne például a társadalom, a történelem, a vallás és a művészet jelenségvilága – hajtóerejének és szervezőelvének tartó gondolkodó sorai – jellegüknel fogva és lényegük szerint – soha nem veszítenek aktualitásukból és jelenidejűségükből.

A tradíció fogalmának lényegi eleme az a dichotómia, hogy mindig jelen van, ugyanakkor állandó újragondolásra szorul. Hamvas szerint a hagyomány „teljes egység, s így kivétel nélkül minden esetben nemcsak gondolható, hanem alkalmazható is. Az alkalmazhatóság néhány esetben olyan könnyűnek látszik, hogy több újabb áramlat a csábításnak nem tudott ellenállni.”

A fentiek alapján adódik a kérdés: a hódmezővásárhelyi képzőművészeti hagyomány egységet alkot-e, s valóban nagy-e a csábítás azt alkalmazni és arra re-

4 Ez a fejezet egy korábbi tanulmányom és a 2023-as katalógushoz általam készített előszó átdolgozott és bővített változata. Vö. Miklós Péter: Az önreflexió alakzatai. Ezeréves hagyományok és XXI. századi tendenciák a Vásárhelyi Őszi Tárlatok világában. Magyar Művészet, 2023. 3. sz. 45–50. és Miklós Péter: Minták és motívumok. In: Miklós Péter – Váraljai Anna (szerk.): 69. Vásárhelyi Őszi Tárlat. Hódmezővásárhely, 2023. 4–11.

flektálni – napjainkban? Mielőtt azonban belesétálnánk a Kökénydombi Vénusz kínálta hatezer éves helyi alkotói tradíció – Hamvas mesternek bizonyosan imponáló – utcájába, csökkentenünk kell az időbéli kereteket a modernitásra.

A huszadik század elején a városban jelentkező modern képzőművészek – Tornyai János, Endre Béla, Rudnay Gyula, Pásztor János – világa által teremtett hagyomány ugyanis az a kiindulópont, ahonnan eredve a mindenkori kortárs törekvések egy fontos színterévé vált Hódmezővásárhely, amely nemcsak alföldi művészváros lett, de olyan kereteket tudott adni a művészeknek, amelyek alkotótelepeken, képzőművészeti szimpóziumokban, és ezek eredményeit bemutató tárlatokban instrumentálódtak. Ezek körébe tartozik a Vásárhelyi Őszi Tárlat is.

CSOHÁNY KÁLMÁN (1925–1980): Halas váza (1958)

SEJBEN LAJOS (1957): Erőd III. (2008)

A Hódmezővásárhelyen immár hetven esztendeje rendszeresen megrendezett őszi képzőművészeti seregszemle – pusztán a több évtizedes és (szinte) megszakítás nélküli múltjára tekintettel – már önmagában is tradíció. Olyan hagyomány, amely érték. Értéke nemcsak Hódmezővásárhely városának és közgyűjteményének, a Tornyai János Múzeumnak, de az egész kortárs képzőművészeti szcénának is. S ezt nem pusztán a kiállításra évről évre beadott művek nagy mennyisége, de azok tematikai, technikai és szemléletbeli variabilitása is bizonyítja.

A díjazott, a kiállított és a katalógusban látható művek alkotói – hogy ne kerüljem meg a főntebb megfogalmazott kérdésre a választ – fölismerték a Vásárhelyi Őszi Tárlatok hagyományvilágának sokszínűségét, változatosságát és nyitottságát, amelyekre alapozva bátran nyújthatták be a saját esztétikai kívánalmaik és – természeténél fogva folyamatosan alakuló – formanyelvük diktálta műveiket.

A Vásárhelyi Őszi Tárlatok anyaga tehát autonóm művészi intenciókkal létrehozott és a – mindenki által máshogyan értelmezett – vásárhelyi tradíciók által nem kötött alkotásokból áll, amelyek – ezen tárlat erejéig – egy térbe kerülnek és tömörülnek: közös fizikai, valamint szellemi közegbe. S ha nem is alkotnak egységet, szükségszerűen diskurzusra lépnek egymással: ha másként nem, hát a kuratori szemlélet és a látogatói befogadókészség paradigmájában.

Örvendetes jelenség, hogy az utóbbi években is szép számmal adtak be munkát frissen végzett fiatal képzőművészek, vagy éppen még tanulmányaikat folytató művészhallgatók. Ez talán azoknak, az újabb nemzedékekhez tartozó – akár már a Vásárhelyi Őszi Tárlatokon díjat, vagy munkajutalmat nyert – alkotóknak is köszönhető, akik már hallgató koruk óta szerepelnek a kiállítók között, s továbbadják a tárlattal kapcsolatos pozitív élményeiket. Említést érdemel még, hogy az elmúlt egy évtizedben tendenciaszerűen gyarapszik és erősödik a szobrászati mezőny a Vásárhelyi Őszi Tárlaton.

Az elmúlt időszak tárlatainak kiállítás kurátorai arra törekedtek, hogy tematikus egységekbe csoportosítva rendezzék a beválogatott műveket, s az Alföldi Galéria adottságaihoz alkalmazkodva kihasználják a kiállítótér többpólusúságát, azzal a céllal, hogy a látogató figyelmét és érdeklődését mind a tíz termen keresztül fönntartsák.

PROVINCIA ÉS MONUMENTALITÁS

A provincia kifejezés történetileg az ókori Római Birodalom tartományainak a megnevezésére szolgált. Művelődés- és eszmetörténeti értelemben azonban im-

már évszázadok óta a politikai, gazdasági, művészeti központtól – a centrumtól – távoli régiót jelöl. Egyben jól érzékelhető, meghatározható és körülírható – tudatosan vállalt, vagy éppen akaratlanul követett – művészeti irányzatot is. A provincializmusnak mint művészettörténeti fogalomnak a lényege, hogy partikuláris problémák állnak központjában, s valamilyen „részlet” kerül kiemelésre a – szó „teljességében” értelmezett – „egésszel” szemben. Elsősorban az eltúlzott „népieskedést” nevezték így a korábbi időszakok hazai esztétikai megközelítései.

A provincializmus ellentéte az univerzalizmus és a kozmopolitizmus – s a monumentalitás is. A monumentalitás egyrészt óriási méreteivel és jelentős térbeli kiterjedésével igyekszik hangsúlyozni a művészeti alkotások tartalmát, ugyanakkor a partikularitással és a provincializmussal szemben a „teljesség” kérdése a centrális problémaköre. Ráadásul nem föltétlenül a méretbeli nagyság a monumentális kompozíció legfőbb jellemzője, hiszen lehet egy kicsiny, minuszularitásban kidolgozott, strukturált és programszerű alkotás is – monumentális.

SZABÓ KLÁRA PETRA (1981): Felhők (2022)

Látjuk tehát a föntiek alapján, hogy ellentétesnek tűnik a két fogalom.

Ez az oppozíció azonban csupán látszólagos. Hódmezővásárhely – amely önmagát büszkén nevezi alföldi művészvárosnak – kétségtelenül provincia, hiszen kulturális életünk hagyományos centrumától, Budapesttől igencsak nagy távolságra fekszik. Magyarországi viszonylatban azonban a modern vásárhelyi

ATLASZ GÁBOR (1966): Miskei vendég (1997)

képzőművészeti hagyományt nem tekinthetjük provinciálisnak. Erre eklatáns példa az idén hetven esztendőös Vásárhelyi Őszi Tárlat.

A kiállítás ugyanis önmagában – túlzás nélkül állíthatjuk – mindig is monumentális jelenség volt, ugyanis a kortárs képzőművészeti szcéna szereplőinek egy jelentős részét fölvonultatta alkotói között. A kiállító művészek sora pedig az idősebb és jegyzett mesterektől a pályakezdő képzőművészekig terjedt.

A monumentalitásnak van szerepe a dél-alföldi művészváros legnagyobb képzőművészeti eseményének alkotásait vizsgálva is. Évek óta tartó trend ugyanis, s ez főként a táblaképekre igaz, hogy az alkotók egyre nagyobb méretű művekkel jelentkeznek a tárlatra. Ez a „növekedési folyamat” korunkban a nemzetközi képzőművészeti szintéren is megfigyelhető. Tehát általános jelenség. Mégis mind a beérkezett művek válogatása és zsűrizése, mind a kiállítás koncepciójának és a hódmezővásárhelyi Alföldi Galéria falfelületei kihasználásának szempontjából fundamentális kérdéseket vet föl.

Ennek kapcsán érdemes megjegyezni, hogy a Vásárhelyi Őszi Tárlatról a legtöbb művészet iránt érdeklődő, s a kiállítás anyagát megtekintő látogató úgy véli, s így volt ez az elmúlt hetven évben szinte mindig, hogy az kifejezetten festészeti orientációjú és arculatú. Ezzel szemben tény, hogy bár a legtöbb beérkezett mű – és ez természetesen a kiállítás anyagába bekerült alkotásokra is igaz – festmény, nagyszámú grafika, plasztika és egyéb, vegyes technikával készült műalkotás van jelen a tárlaton.

A Vásárhelyi Őszi Tárlat szervezőinek szándékai szerint, bár Budapesttől távol van, mégis mind a kiállító művészek számát, mind a bemutatott anyag mennyiségét tekintve a korábban már említett „teljességre” és „egészségre” – s ilyen értelemben is „monumentalításra” – törekszik. Egyáltalán nem a vidéki város kulturális sznobériája, vagy nagyzolása ez. Hanem szerencsés módon és dokumentáltan – s ezt az első Vásárhelyi Őszi Tárlat megrendezéséről eltelt hét évtized, főleg az elmúlt harminc év tendenciái bizonyítják – valós és kvalitásos kortárs kulturális és képzőművészeti teljesítmény.

A 2022. évi anyag mintegy hatszázötven beérkezett műből került kiválogatásra és összeállításra. Alig több mint kétszáz alkotás volt látható a 68. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. A művek különös időszakban születtek, a koronavírusjárvány miatti lezárások idején, s erre kimutathatóan, sőt erőteljesen reagáltak is.

A pandémia fölhívta a figyelmet az izoláltság és a szocialitás dichotómiájára. Ugyanakkor az önmegfigyelésre, az önreflexióra és saját személyiségünk tudatosabb (re)konstruálására is alkalmat adott. Mindez tükröződött a tárlat anyagában. Az emberi arc és a humán test ugyanis eltérő esztétikai igényvel, közelítésmóddal és formanyelvvel, s roppant különböző metódussal került kifejezésre, interpretálásra, valamint újragondolásra számos műben.

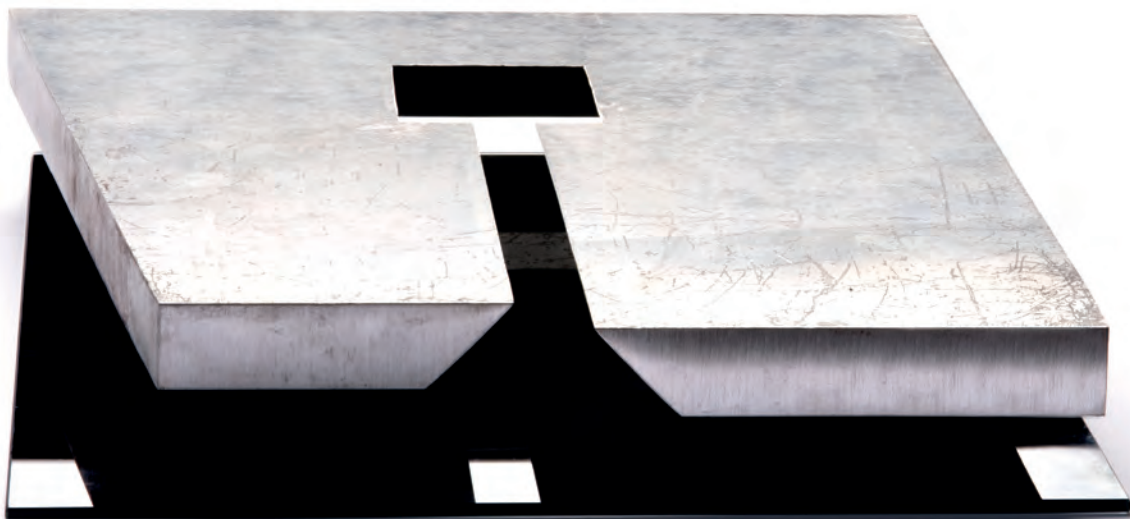
MINTÁK ÉS MOTÍVUMOK

A legkedvesebb barátom – egyben a legcsodálatosabb és legsokszínűbb ember, akit valaha ismertem – hívta föl a figyelmemet egy közös munkánk alkalmával nemrégiben a Wagner-operákban végighúzódo vezérmotívum szerepére az egyes művészeti ágakban. A zeneművek mellett az irodalmi szövegeknek, vagy éppen a képzőművészeti alkotásoknak – különösen, ha azokat egy-egy életmű teljességét tekintve vizsgáljuk – éppúgy lehetnek olyan vezérmotívumai, mint a wagneri alkotások egyes szereplőinek fölbukkanásakor, vagy a cselekmény meghatározó momentumaiban visszatérően előkerülő sajátos zenei témák.

Egy kiállítás esetében – hangsúlyosan, ha gyűjteményes tárlatról van szó – azonban nem egyszerű vezérmotívumot találni. Persze nem is lehetetlen. Ha az elmúlt néhány év Vásárhelyi Őszi Tárlatának világait vizsgálom, akkor többek között találhatunk ilyen típusú vezérmotívumokat. 2022-ben a koronavírus-járvány okozta izoláció, valamint annak szomatikus és pszichés hatásai számos alkotásban fölbukkantak, s mintegy közös motívumként húzódtak végig – hol direkt módon, nyilvánvalóan, hol bűvópataként, mögöttesen – a kiállítás anyagán.

A 2023. esztendő kollekciónak áttekintve, első pillantásra, ilyen vezérmotívumot nem találtam. Aztán, a mintegy száznyolcvan alkotást végignézve (de már korábban, a kiállítás válogatása, zsűrizése, rendezése szakaszában is áttekintve őket) föl kellett ismernem, hogy éppen az alkotások markáns variabilitása és megfigyelhető mozaikszerűsége (azaz önmagukban is érvényes és értel-

KECSŐ KRISTÓF (1993): Átjáró (2023)

mezhető elemekből való összeállása) az a faktor, amely vezérmotívumként is fölfogható.

Különböző technikával, eltérő alkotói intencióval, szinte összehasonlíthatatlanul távoli háttérrel (a szakmai fölvértezettstől az értelmezési mezőig) bíró alkotások láthatóak az idei Vásárhelyi Őszi Tárlaton, amelyek között a hagyományos alföldi realista ábrázolásmódban gyökerező, napjainkig élő növényzet éppúgy ott van, mint az optikai hatásokkal, vagy éppen a nonfiguratív megközelítésmóddal játszó képzőművészeti alapállások. A táblaképek, grafikák, plasztikák, a vegyes technikával, illetve bátor kísérletező törekvésekkel készült művek közös nevezője idén is – mint azt már oly sokszor hangsúlyozták a Vásárhelyi Őszi Tárlatok történetében a kurátorok, a megnyitó beszédek megfogalmazói, vagy éppen a katalógusok előszóírói – a sokszínűség.

Fölmerülhet – immár szintén sokadszor – a kérdés, hogy mi a művészet funkciója. Kant – Mihail Bulgakov szavaival „a nyughatatlan vén Immanuel” – a tizennyolcadik században úgy vélte: szép az, ami érdek nélkül tetszik. De ami szép, az már művészeti alkotás is? És a művészi minőségű munka egyúttal szép is? Válasz helyett inkább szükségesnek érzem hangsúlyozni: azért – akár expresszív szándékkal, akár terápiás céllal, akár a megélhető igényével – születik egy műalkotás, hogy valamilyen módon kifejezze alkotójának gondolatait, s azok ezerféleségének és kreativitásának eredményeként szerveződjenek egyetlen önálló alkotássá (aztán azok pedig egymásból és egymásra épülve teremtenek egyéges és koherens alkotói univerzumot). A művész és a műve azonban nem adja a művészet lényegének egészét. Ha ugyanis nincsen közönség, vagyis befogadó réteg, amely élővé teszi a műalkotásokat – akkor azok holtak maradnak.

A Vásárhelyi Őszi Tárlat a befogadás élményének a közege (jelen esetben korábban a Tornyai János Múzeum, napjainkban az Alföldi Galéria termei) és médiuma (a kinyomtatott katalógus) biztosításával elősegíti a művész, az alkotás és a közönség hármának szubsztanciális találkozását. Az esetlegesen – valószínűleg természetesen a zsűri megfontolásai alapján – összeállt kiállítási anyag darabjai egy ideig egy térben és egy kiadványban egyetlen – nagyjából – egységes világgá állnak össze, amely véleményem szerint – írom mindezt mint az elmúlt öt alkalommal kiadott Vásárhelyi Őszi Tárlat-katalógusok szerkesztője – lenyomata a kortárs magyarországi képzőművészeti trendeknek. Szívvel remélem, sőt bízom abban, hogy az eljövendő korok művészettörténeti és kultúrakutatói forrásként tudják ezeket a kiadványokat használni (hasonlóan természetesen a korábbi évtizedek katalógusaihoz).

Mint fentebb már említettem: művész, művészet és műalkotás nincs befogadó közönség nélkül. A közönség pedig – beleértve az alkotót is – egyben közösség is. Hiszen, ne feledjük, az alkotás kezdetben közösségi folyamat és közös

FÜRJESI CSABA (1969): Szentnek látszanak II. (2022)

élmény volt. Líránk gyökerei a munkadalokban, epikus örökségünk alapjai a kö-
zösen elmesélt, s aztán újra és újra fölidézett történetekben keresendők, míg
az első képzőművészeti alkotások a talán barlangokban élt ősi emberek rajzai
voltak.

Az embert – bizonyos megközelítések (például Friedrich Engels vonatkozó
elmélete) szerint – a munkamegosztás kialakulása, majd az együttes és koor-
dinált tevékenység hatékonysága révén létrejövő szabadidő tette emberré. En-
nek kialakulása után ugyanis, elsődleges szükségleteinek kielégítését túl, volt
lehetősége szellemi tevékenységre. Foglalkozni a transzcendenssel és – a maga
örömeire – esztétikai értékkel rendelkező tartalmakat létrehozni. Legyenek azok
akár irodalmi, akár zenei, akár képzőművészeti alkotások.

Az elitművészetnek nevezett jelenségvilág értéktöbbletének hangsúlyozá-
sa az oly sokszor lenézett tömegkulturális, vagy midcult tartalmakkal szemben
önmagában értelmezhetetlen. Ha ugyanis a művész a saját alkotásával nem tud
a közönséghez hitelesen, érvényesen és érthetően szólni, akkor az alkotása nem
művészi minőségű. Hiszen népművészeti alkotásaink (népdalaink, népmeséink,
népi faragásaink stb.) bizonyítják, hogy a popularitás és a reprodukivitás nem
föltétlenül jelenti a minőség hiányát.

Úgy vélem, meg kell találni a művésznak a megfelelő kifejezési formát, a
befogadónak pedig azt – legalább a saját maga számára – megfelelő módon kell
értelmeznie, s ennek a folyamatnak – hogy már harmadszor használjam ebben
a mondatban ezt a szót – megfelelő médiumot kell biztosítani. Ez utóbbit adja

LENKEY-TÓTH PÉTER (1972): Elfújta a szél 2. (2022)

az Alföldi Galéria akkor, amikor hosszú hónapok szervezőmunkájának eredményeként és számos szakember – művészettörténészek, kurátorok, képzőművészek, technikai és adminisztratív munkatársak stb. – közös kitartó munkájának köszönhetően immár hetven éve minden esztendőben megrendezésre kerülhet a Vásárhelyi Őszi Tárlat.

Közhelyszámba megy (s erre az egykori pécsi punkzenekar, a Burzsoá nyugdíjasok is rámutatott Bunkó pestiek! című 2001-es dalában), hogy „vízfejű az ország”. Budapestközpontú hazánknak természetesen a művészeti élete is fővároscentrikus. Így vidéki települések csak ritkán kerülnek föl a képzelt (vagy nagyon is valóságos) képzőművészeti térképre. Vásárhelynek azonban ez sikerült.

Az alföldi művészváros, Hódmezővásárhely ugyanis immár hét évtizede képzőművészeti központtá képes válni minden év utolsó negyedében. Ebben az időszakban a Vásárhelyi Őszi Tárlat lehet az a közeg, amely csatornája az alkotók és az alkotások, valamint az őket befogadó közönség találkozásának. Több ezer művész több ezer alkotása reprezentálta kora / korunk képzőművészeti szcénáját az Alföldi Galéria (korábban a Tornyai János Múzeum) falai között az elmúlt évtizedekben. A Vásárhelyi Őszi Tárlatok során a városban kiállított alkotások formálták a helyiek ízlését, s tették a települést valódi művészvárossá és adtak markáns kulturális arculatot – Ady Endre kifejezésével élve – a „paraszt Párizsnak”.

AZ ÖNREFLEXIÓ ALAKZATAI

Ilona Keserü Ilona a kortárs magyar festészet egyik legjelentősebb alakja, aki nemcsak a hazai, de a nemzetközi képzőművészeti szcénán is ismert és elismert alkotó. A képzőművészeti főiskolán többek között Szőnyi István volt a mestere, s már az 1950-es években, Szabó Iván koordinálásában többször járt Hódmezővásárhelyen és a város környékén, s készített vázlatokat, rajzokat, grafikákat a vásárhelyi és mártélyi tájról. Hosszú és évtizedes kihagyás után tért vissza a dél-alföldi művészvárosba és a Vásárhelyi Őszi Tárlatok világába, s előbb az őszi képzőművészeti seregszemle fődíját, a Tornyai-plakettet (2017), majd két évvel később az akkor frissen alapított Tornyai-életműdíjat nyerte el.

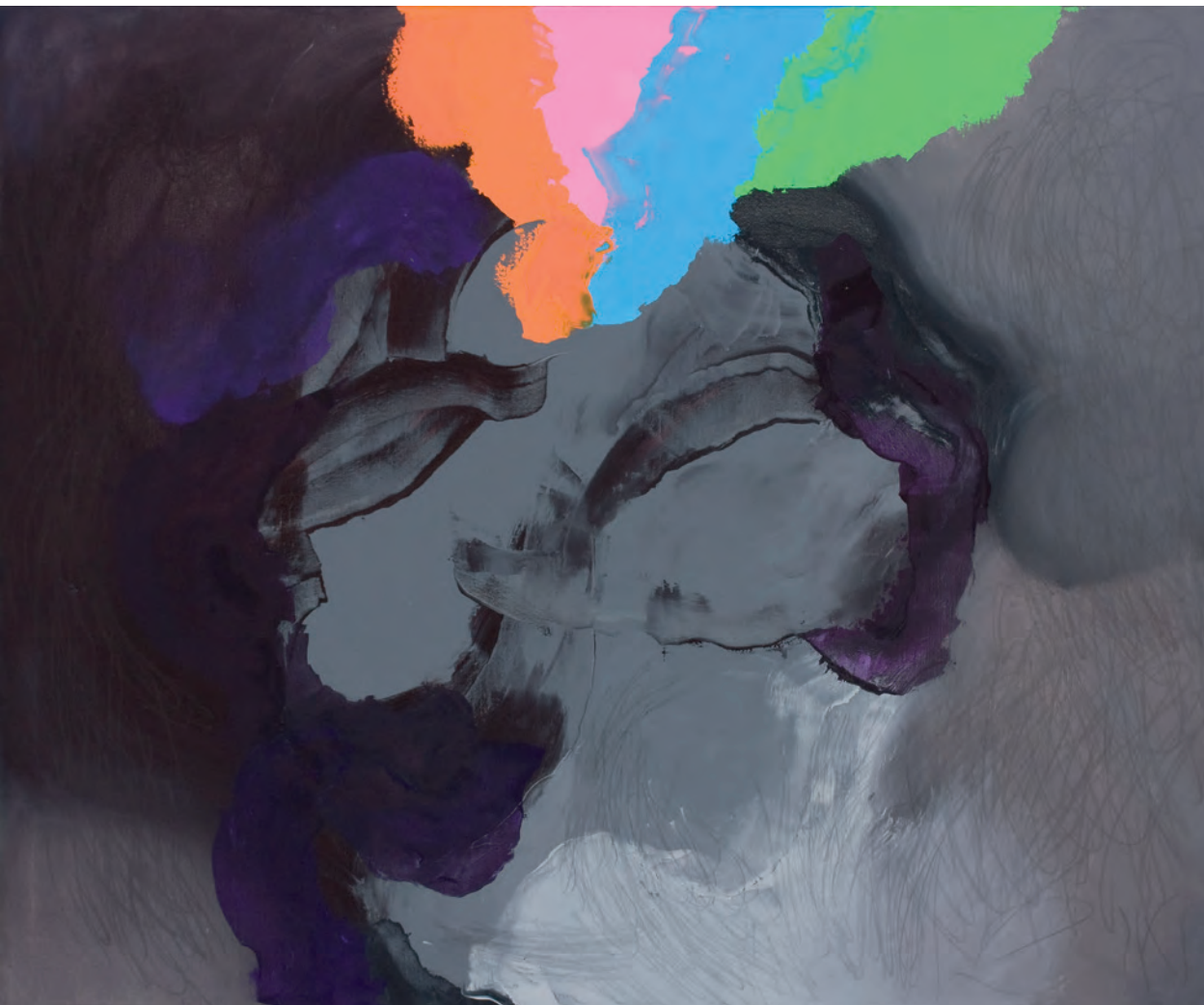
Pályája indulásakor már Kassák Lajos is elismerően nyilatkozott alkotói univerzumáról, amelyet merész, egyedi és összetéveszthetetlenül sajátos színvilág és a geometriai formák – elsősorban a gömbölyded alakzatok és a kör – iránti elkötelezettség jellemez. Kritikusai és méltatói gyakran a „női alkotók” (ha egyáltalán van ilyen művészettörténeti és művészetelméleti kategória) közé sorolják,

hiszen stílusa, formanyelve, színhasználata egyaránt a művészi megnyilvánulás „női oldalának” megfelelően értelmezhető. Legalábbis első körben.

Tovább nézve a műveit azonban a lét egyetemes kérdéseire, a színek és a formák alkotta önkifejezésre, érzelmi állapotokra és hangulatokra következtethetünk, s anélkül, hogy a művészeti alkotások pszichoanalitikai elemzésébe bonyolódnánk, kijelenthetjük, hogy valójában – és valóban – expresszív, ugyanakkor a befogadó számára is számtalan érzelmi reakciót kiváltó – de végsősoron mégiscsak harmonikus, lenyűgöző és egyszerűségükben is komplex – műalkotások.

A 2018-ban Tornyai-plakettel kitüntetett Ámmer Gergő kísérletező kedvű szobrász, akinek eddigi alkotásainak tematikáját az anatómiai érdeklődés (kedvelt témája az emberi fej), anyagválasztását és technikáját pedig a kemény kő megmunkálása jellemezte. Sajátos márvány – önarcképigényű – szoborportréja

ILONA KESERÜ ILONA (1933): Szívultrahang (2016)

ÁMMER GERGŐ (1988): Judit és Holofermész (2017)

(Victim) mellett a finoman kimunkált Madonna, valamint a Judit és Holofernész című gipsz munkái nemcsak alakuló kifejezőmódját mutatják, de a tradíció újragondolásának is remek példájául szolgálnak.

A kereszténység és judaizmus nagy történeteit evokáló alkotások a női princípium művészi megfogalmazása (Madonna) mellett a legnagyobb művészek által is oly sokféleképpen interpretált Judit és Holofernész-szüzsé újraértelmezését a torzó mellett a fejnek „tálcául” szolgáló tűzcsap vezeti át a huszonegyedik század posztmodern miliójébe.

A hódmezővásárhelyi Szabó Klára Petra művészetét erős önreflexivitás jellemzi. Kedvelt témája az arc(kép). Nagyon sok önarcképe készült az elmúlt időszakban, amelyek az önértelmezésnek és az önismeretnek az útját, s az annak egyes állomásaira érkező alkotót mutatják be.

Természetesen a referencialitás zsákutcájából kitekintve, nem feltétlenül a konkrét egyéni személyiség szerveződés vonulatát, inkább az alkotói attitűd „fejlődéstörténetét” követhetjük nyomon utóbbi alkotásainak számbavételével. Az akvarell a „természetes terepe”, de olajfestményei és vegyes technikával készült – s kísérleti jellegű – munkái is érdekes és sajátos világba vezetnek bennünket.

A Tornyai-plakett elnyerésének évében (2019) is egy kísérletező kedvű és innovatív szellemiségű művet adott be a Vásárhelyi Őszi Tárlatra, amelynek a feszültségét és dinamikáját az egykori hódmezővásárhelyi – Kamotsay István készítette – Szovjet katona című emlékművének a fölbukkanása és (a hőingás jelensége és az egyedi festékhasználat révén kiváltott) eltűnése adja. Ezzel az alkotással már a társadalmi szintű múltértelmezés és a kollektív emlékezeti min-

SZABÓ KLÁRA PETRA (1981): Felszabadulási emlékmű (részlet) (2019)

tázatok kérdéskörét is fölveti Szabó Klára Petra, aki mára a nemzetközi – elsősorban a kelet-ázsiai – képzőművészeti körökben is számontartott és értékelt alkotó.

Az ugyancsak vásárhelyi gyökerű Kotormán Norbert lóábrázolásával az alföldi képzőművészeti tradícióban évszázadok óta jelenlévő – s szinte klisészámba menő – témát választott. A Bögöly című alkotása, amellyel a 2020. évben a Vásárhelyi Őszi Tárlaton fődíjat és Tornyai-plakettet nyert, az ábrázoló realista látásmódra alapozott egyedi interpretációja a „hagyományos” alföldi realista törekvések esztétikai igényeinek.

KOTORMÁN NORBERT (1967): Bögöly – Parazita posztamentum (2020)

KIRÁLY GÁBOR (1979): Az első fagy (2022)

VETŐ ORSOLYA LIA (1991): Luiqid slice of time (10PDL) (2021)

Néhány munkájában a humanitás és bestialitás évezredes kapcsolatát értelmezi újra, s faszobrának arc nélküli – s ezáltal az egyediségtől és az egyéni jellegétől megfosztott, végső soron dehumanizált – alakja, az áldozati állatot, vagy éppen az „elveszett bárányt” tartva, a pásztornépek archaikus kultúráját idézi (Anonymus).

A világszintű koronavírus-járvány miatt 2021-ben nem került megrendezésre a tárlat. A 2022-ben Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város fődíjával és a Tornyai-plakettel elismert Király Gábor festőművész immár jó ideje rendszeresen szereplő alkotó a Vásárhelyi Őszi Tárlatokon. A legutóbbi kiállításon látható művei (Az első fagy; Makrélák reggelire; A konyha) – az emberi test és arc nagyon sajátos, komor és groteszk ábrázolásával, ugyanakkor a transzhumán tartalmak

felé mutató közelítésével – munkásságának és alkotói pályájának szerves részei. Hangulatukat és technikájukat tekintve is különös és katartikus művek ezek, amelyek az arc és a test „kifordítottsága” és „aránytalansága” megjelenítésével teremtenek koherensen torz világot, amely azonban egyedi jellegzetességeivel és összetéveszthetetlen attribútumaival mégis összefüggő – s belső törvényszerűségei miatt harmonikus – alkotói univerzum.

A Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Életműdíjával 2022-ben kitüntetett Kéri László évtizedek óta jelen van a hazai művészetben (s persze a hódmezővásárhelyi képzőművészet világában). A 68. Vásárhelyi Őszi Tárlaton bemutatott két festményén (Gubanc; Hárman) az emberiesség és az embertelenség, az otthonosság és az elidegenedés tematikája jön elő: változatos kolorittal, laza kontúrokkal, s határozott arcél nélküli alakokkal kifejezve.

A Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város és a Magyar Művészeti Akadémia Rudnay Gyula Művészeti Ösztöndíját elnyert Vető Orsolya Lia Biophilia (20PDL) című munkája az alkotó markáns színválasztásairól és egyedi formahasználatáról tanúskodik, ugyanakkor jól mutatja az organikus tematika és a művészi absztrakció együttesének érvényességét.

A Galyasi Miklós-nívódíjat 2022-ben Szokk Iván kapta, akinek műve (Az utolsó közös kép) az elmúlás és az emberi lét esendőségének megrendítő megörökítése. Az Endre Béla-mesterdíjas Papageorgiu Andrea önreflektív festményei (Leszel az nekem akinek szeretnélek?; Itt vagy velem?) mellett figyelmet érdemel a művészi koncepciójában éppúgy, mint technikai kivitelezésében különlegesen igényes tűzzománc alkotása (Késői álmok). A Csongrád-Csanád Vármegyei Önkormányzat díjával jutalmazott Sejben Lajos munkái (Szellemi táplálék; Kódex) régi könyvlapok, valamint fa és fémek fölhasználásával készültek, s találóan szimbolizálják a Gutenberg-galaxis végét, ugyanakkor a művészeti hagyományok rétegzettségét: a régít fölhasználva, azt olykor a fölismerhetlenségig átalakítva jön létre az újítás.

Az emberi élet mindennapjainak banalitása, monotóniája és szimplicitása mint örök művészeti téma, ugyanakkor a fogyasztói társadalom egyszerre nyomasztó és negédes miliője megragadható volt a 2022-es tárlat anyagában: Szakáll Ágnes (Vasárnap ebéd után, avagy home office) és Tayler Patrick Nicholas (Wibbly-Wobbly World) teljesen eltérő közelítéssel és gyökeresen különböző művészi megoldásokkal fordul ehhez a kérdéskörhöz.

A szakralitás tradíciójának keresztény rétegei napjainkban is érvényes megjelenítését kell látnunk például Lóránt János Demeter Csillagok című képében, vagy Baráth Fábián Kenyér címet viselő plasztikai művében. Ez utóbbi a magyar népnyelvi és néphagyománybéli reminiscenciát is hordoz.

Míg a táblaképek esetében a növekvő méretek tendenciája figyelhető meg, addig a plasztikák arányaikat és méretüket tekintve is egyre kisebb teret foglal-

BARÁTH FÁBIÁN (1984): Útjelző II. (2021)

nak el a Vásárhelyi Őszi Tárlatokon. A 2022. év plasztikai anyagában meghatározó helye volt – számos már remek alkotás mellett – BOLDI (Anya gyermekével) és Gálhidy Péter (Kollekció) műveinek.

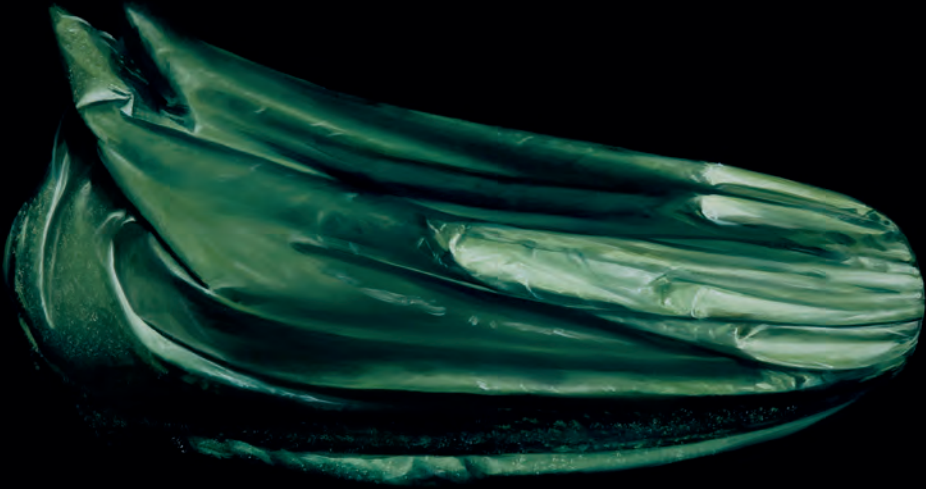
A Tornyai-életműdíjat elsőként (2018-ban) elnyert Fehér László – a hazai hiperrealizmus nemzetközileg elismert mestere – munkássága sok szálon kötődik Hódmezővásárhelyhez. Első benyomásait – hasonlóan a nála idősebb Ilona Keserü Ilonához – még évtizedekkel ezelőtt, képzőművészeti főiskolás korában, egy alkotótábor során szerezte a Vásárhelyi Őszi Tárlatról. Majd, már beérkezett és nemzetközi hírű művészként visszatért, s immár közel harminc esztendeje rendszeresen igen jelentős alkotásokkal – s több vásárhelyi díjjal is elismerve – van jelen tárlatainkon. Az utóbbi években, a sötét és a világos színek tónusainak finomhangolásával született munkáiban a természetben és a környezetében kis-sé esetlenül mozgó ember útkeresései tárulhatnak elénk.

A 68. Vásárhelyi Őszi Tárlaton kiállított képek közül említve néhány kiemelkedően izgalmas művet: Horváth-Gazsó Adrienn Őnarckép I. című festményén például az egyik orca sminkelésének ábrázolásával kvázi maszkaró kerül az emberi arcra, s ezzel a külvilágnak mutatott kép és a belső önkép közötti különbség ragadható meg. Emellett a képzőművészeti alkotás megkonstruálásának szemiotikai megjelenítéseként is értelmezhető. Sibitka Anna művén (I think I could live here 2.) a kádban ülő nőalak, arcán ironikus mosollyal és a képből kis-sé kikacsintva, kezében az Új Művészet folyóirat egyik képzelt számával az úgynevezett elitkultúra és a kommersztitás (már az 1970–1980-as években föloldott, így mára már fiktív) ellentétét érzékelhetjük. Az emberi testre mint természetes és harmonikus egésze mutat rá Megyeri-Horváth Gábor (Me tangere I.) képe.

A 69. Vásárhelyi Őszi Tárlat díjzsűrije 2023-ban a kiállítás legrangosabb elismerését, Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város fődíját és a Tornyai-plakettet Lenkey-Tóth Péter festőművésznek adományozta, akinek munkáit egyszerre jellemzi a kiforrott és kimunkált realista ábrázolásmód éppúgy, mint a gondolkodásra készítő és kvázi kozmikus interpretációs távlatokat (is) nyitó szürrealizmus.

Lenkey-Tóth Péter az alkotási folyamatról egyik kiállítása kapcsán a következőket fogalmazta meg néhány évvel ezelőtt. „...rááll a szemem bizonyos formákra, fény-árnyék hatásokra. Próbálok bennük megtalálni azt a jelentést, ami túlmutat a tárgyon önmagán. Van már tapasztalatom, hogy miből tudok olyan képet festeni. És csak kicsiket tudok változtatni. Esetleg. Ez nem annyira jó. Csak amikor nagyobbat változtatnék, magam is meghökkenek az eredménytől: »ezt azért mégsem«.”

Festészete alapmotívumaként az imént idézett interjúból a csöndet, s annak megragadásának igényét jelölte meg. Műveiben – és ezt a mostani tárlatra beadott alkotásai is alátámasztják – tudatosan épít a fekete és az élénk színek

LENKEY-TÓTH PÉTER (1972): Elfújta a szél 3. (2022)

kontrasztjára, miközben a dinamika és a mozdulat szinte játszi könnyedséggel kerül megragadásra bennük. „Amit én festek, az alapvetően a csend. Igazából ez érdekel, hogy súlyos csend legyen. A tárgy végül is apropó arra, hogy fessek. Nagyon szűk skálát választottam, gyakorlatilag egyre tudatosabban. Erre sodródtam. Kellott egyfajta felismerés, hogy ez jó, és hogy mit akarok kihozni belőle. Először a feketék voltak. Nem a nagy kontrasztból indultam, hanem a kicsiből. Mostanában gondolkozok azon, hogy váltani kellene. Mi lenne, ha világos lenne a háttér. Pasztell lenne az egész. Nem festettem még egy ilyet sem, de itt van előttem. Hogy szép, biztosan” – vallja Lenkey-Tóth.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Életműdíját ugyanabban az esztendőben Sulyok Gabriella Munkácsy-díjas grafikusművész kapta meg, aki 1972 óta rendszeres kiállítója a Vásárhelyi Őszi Tárlatoknak. A Tornyai-plakettet 2009-ben nyerte el. Grafikáinak tematikája a természeti jelenségek felvillantásától az ókori keleti kultúrák mitikus világának megörökítéséig és továbbadásáig terjed. Supka Magdolna Széchenyi-díjas művészettörténész írta róla: „Sulyok Gabriella grafikáinak világa már első benyomásra is az ihletett művészet vonásaival hat reánk, azáltal, hogy feltétel nélkül állítja a művek expressziójának szolgálatába a mesterségi tudatosságot és a virtuozitást. Megszólalásának bensőséges, fojtott pátoszában sóvárgás rejlik valamiféle nagyarányú emberi szót értés iránt, aminek tárgya végső soron ez lehetne: vajon mi végett születünk a Földre, és embernek.”

Sulyok Gabriella művészi hitvallásában az (örök, ugyanakkor illékony) emberi gondolat és a megrajzolt mű egységének megvalósítására tett kísérletet a

valóság megragadásának és megörökítésének horizontján helyezi el. Mint írja: „Vallom, hogy a rajz erkölcsi tartás, hitvallás, vélemény. Hiánya mindent elárul. Nem imitálható. Nem szakmai kérdés, fontosabb: talpon maradás, hűség, tisztánlátás és bátorság. A rajz érrendszerünk ritmusa, áramlása, todulása vagy elhalkulása – együtt zeng a táj, a vidék a természet tüneményes szertelenségével vagy megrázó törvényeivel. Ha szemlélődésemhez megtalálom a rajz nyelvezetében a vonal kifejező erejét – talán megérinthető a valóság. A rajz és a rajzoló méltó a nagy kísérletre: a valóság lényegének, mélységének – a láthatatlannak is – megérintésére”

A 69. Vásárhelyi Őszi Tárlat zsűrije Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város és a Magyar Művészeti Akadémia Rudnay Gyula Művészeti Ösztöndíját Szabó Franciska festőművésznek ítélte. Műveit – s ezt két évvel korábbi vásárhelyi önálló tárlata is igazolta – társadalmi érzékenység, merész színhasználat és (mind teoretikusan, mind praktikusán) komoly mesterségbéli beavatottság jellemzi. A Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Endre Béla-mesterdíja elismerést Takáts Márton festőművész tudhatta magáénak. A hatvankilencedik tárlaton szereplő képén az ember és a természet szimbiózisa, a víz és a kő anyagbéli dichotómiája és egymásba simulása, valamint a humán gondolat mint szervező erő, s a női nem természeti és társadalmi szerepének – folyamatosan (át)alakuló – állandósága ragadható meg.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Galyasi Miklós-nívódíját 2023-ban Henn László András festőművész nyerte el, aki az Alföldi Galéria falán bemutatott alkotásában a hermetikus hagyomány, s az alkimizmus tradíciójának – tényleges és szimbolikus – arany(kor)keresése jelenik meg sajátos kompozícióval, valamint a meleg színek fegyelmezett használatával. Fodor József Tornyai-plakettes festőművész, Hódmezővásárhely díszpolgára fogalmazta meg Henn László András alkotásairól a következőket vásárhelyi kiállításának megnyitóján 2002-ben. „Barnára hangolt, tört színekkel építkezik Henn. Jól érzi, hogy a színességet nem a palettaszínek, sárgák, vörösek, zöldek tisztán felhordása jelenti, hanem azok intellektuális, a művész habitusán átszűrt árnyalatai teszik éterien színessé a képi megfogalmazást. Ezért nem látunk kiállítónk képein festéket, helyette színeket találunk.”

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fiatal Festők Nívódíját a 2023. évben Báhidzski Petra képzőművész érdemelte ki. A tárlaton megtekinthető műve korábbi koncepciójának és vizuális kísérleteinek szerves folytatása, amely egy körülhatárolható terület makro- és mikrovilágának sajátos dimenziójú áttekinthetése. A Magyar Művészeti Akadémia Képzőművészeti Tagozatának díját Sejben Lajos kapta meg: vegyes technikájú műveket adott be, amelyek a művészeti hagyomány(ok) állandó újragondolásának etikai igényét és alkotói imperatívuszát jelenítik meg kreatív módon.

▶
SULYOK GABRIELLA (1939):
„és fűvet sarjaszt a
hegyeken” (Zsoltárok
könyve 147,8) (2023)

◀
SULYOK GABRIELLA (1939):
„esőt készít a Föld
számára” (Zsoltárok
könyve 147,8) (2023)

HENN LÁSZLÓ ANDRÁS (1959): Az alkimista városa (2020)

A Kulturális és Innovációs Minisztérium díját a 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton Fürjesi Csaba festő- és grafikusművésznek szánták, akinek a kiállításon látható művei a befogadás korlátai – a „tükör által homályosan” látás problematikája – mellett a banalitás és a szakralitás, az individualizmus és a kommercializálódás oppozíciójára is fölhívják a figyelmet.

A TÖKÉLETLENSÉG VESZÉLYE

Befejezésként – s örökérvényű üzenetként – álljanak itt Fülep Lajos Kossuth-díjas művészettörténész szavai!

„A művészet világát a formák világának szoktuk nevezni s helyesen, hogyha formán nem is valami üres absztrakciót értünk. A műalkotás, a műtárgy a forma és anyag abszolút egysége, olyan egysége, melyben az anyagnak egészen formává, a formának egészen anyaggá kellett válnia a homogén redukció révén úgy, hogy egyik a másiktól elkülönülten soha nem lehető föl; ahol ez megtörténik, már kívül vagyunk a műtárgyon, akár a műtárgy tökéletlensége, akár a reá irányuló fölfogó aktus tökéletlensége folytán.”

A VÁSÁRHELYI ŐSZI TÁRLAT HETVEN ÉVE

A SAJTÓ TÜKRÉBEN

VÁLOGATÁS

ŐSZI TÁRLAT HÓDMEZŐVÁSÁRHELYEN
(1955)

„A Tornyai János Múzeum termeiben több mint nyolcszáz érdeklődő vett részt a kiállítás megnyitásán, s azóta is nap mint nap százával keresik fel az emberek a múzeumot, hogy gyönyörködjenek a kiállított alkotásokban. Ilyen eleven érdeklődést, művészszeretetet kevés vidéki városban tapasztalhatunk. Maga a kiállítás Budapesten is jelentős esemény lenne. Fiatal és idősebb művészek, ismert mestereink és főiskolai hallgatók, helybeli, budapesti, meg szegedi, szolnoki, orosházi festők, grafikusok, szobrászok munkái sorakoznak egymás mellett a falakon; ötvenkét művész 180 alkotása. Van valami, ami összefűzi, az egyéni és szemléleti különbözőségek ellenére egymással rokonná teszi ezeket a műveket: témájuk, az alföldi ember és az alföldi táj.

Ami a legjobban megragadja a szemlélőt, az a kiállítás műveiből áradó életközelség. Az újjáalakuló élet közelsége. Az egybeszántott búzaföldek végtelen távlatában, a barattyosi új istállóépület képében éppúgy, mint a cséplést, rizsaratót, a lucernagyűjtést, silózást megörökítő alkotásokban az új paraszti élet művészi mását leljük meg. A napsütötte földek, a friss szántás, a füzes Tisza-part színeiből az életöröm hangja szól; az az öröm, amelyet a táncoló lányok tartásában, a szőlőt, gyümölcsöt szedő asszonyok hajladozásában, vagy az ifjúság szépségét, életkedvét sugalló szobrokban is látunk. Hangulatos tájakat szép számmal találunk a tárlaton, de az ilyen ábrázolások nem uralkodnak el a tematikus, az emberrel foglalkozó műveken; arányuk egészséges. Csendélet kevés van, annál több az újszerű motívum, mint például az alföldi városok életére annyira jellemző piac, vásár képe; a szép állatábrázolásoknak különösen örülünk, mert hasonló tárgyú művek nagyon hiányoznak új képzőművészetünkben.

Legfőbb erőssége a kiállításnak a kompozíciók, a cselekményes ábrázolások reális megalkotásához nélkülözhetetlen portrék gazdag változatossága. Nem-

csak az ember élete, munkája, hanem egyéniségének, lelkivilágának jellemző sajátságai is érdeklik a kiállító művészeket. Gyenes Tamás szobrát, Tornyai János arcmását – amely a múzeum előtti teret fogja díszíteni – bronzba öntötték már; mellette találjuk a vásárhelyi munkásmozgalom régi harcosának, Borsi Jánosnak az arcképét. De ott látjuk az új értelmiség típusát is, Kiss Lajos Kosuth-díjas tudós arcmásában. Legtöbb portré a dolgozóról készült; a lapátoló, a rizsmunkás, a bányász, az öreg pásztor és az életerős földmunkás, a parasztok s a csikósok arcmásaiból megérezni, hogy alkotóik ismerik embereiket és hogy sok gondot fordítottak munka közben jellemük, lelkiviláguk minél gazdagabb kifejezésére.

A művek sokrétűségének, életteliségének egyszerű a »titka«: alkotóik itt éltek, itt dolgoztak a nép között, járva a város utcáit, a tanyák világát, sokat időzve a szövetkezetek, állami gazdaságok földjén. A tárlat fő célja éppen az, hogy bemutassa, milyen eredményeket hozott eddig a Vásárhelyen bontakozó művészeti élet. Az alkotások arról tanúskodnak, hogy helyesen fejlődik, jó irányban halad művészeink itteni tevékenysége. Szeretik ezt az életet a művészek, szeretik Vásárhely művészet iránt érdeklődő népét.”

ARTNER TIVADAR: Őszi Tárlat Hódmezővásárhelyen. Szabad Nép, 1955. október 17. 4.

A HARMINC KIÁLLÍTÁSOK VÁROSA MA ÉS HOLNAP (1958)

„Ha a kiállítás hagyományait keressük, 1912-ig kell visszanyúlnunk, amikor néhány olyan lelkes, alföldi származású művész, mint Rudnay Gyula, Endre Béla, Kallós Ede, Pásztor János és Medgyessy Ferenc Tornyai János vezetésével közös tárlatot rendezett, amelynek teljes jövedelmét a vásárhelyi művésztelep megalapítására fordították. A telep kisebb-nagyobb szünetekkel a mai napig is fennáll.

Hosszabb ideje a Képzőművészeti Főiskola nyári gyakorló műterme is Vásárhelyen van. Sorrendben ez a tárlat már az ötödik. Minden esztendőben október ötödikén nyílik, a város felszabadulásának napján.

Mint mindig, az idén is, érdekes a kiállítás. A vásárhelyi realista hagyományokba most – ha elvélve is, de – betört a franciás iskolán nevelkedett modernisták egy-egy képviselője is, mint a kísérletező Kondor Béla, vagy a maga útját nagyon egyénien és érdekesen kereső Németh József.

Megvallom őszintén, nem szívesen írnék most Szabó Iván, Redő Ferenc, Novotny Emil Róbert, vagy más, ismert és befutott művész Vásárhelyen látott

ALMÁSI GYULA BÉLA (1908–1976): Mi van eladó? (1962)

művéről – inkább a város mai festői érdekelnek, akikről eddig még nem volt alkalmunk szólni.

Vásárhely ugyanis – elsősorban festőhagyományokkal rendelkező város. Az Alföld javarészt a realizmus lírai szemléletű művészeit ragadja meg. A lírát csodáltuk már a halhatatlan Tornyainál és Rudnaynál is, és ezt csodálhatjuk a mai, jobbára fiatal művészeknél is. Szalay Ferenc, Németh József, Novák Lajos, Kajári Gyula, Füstös Zoltán, Almási Gyula Béla, Végvári Gyula s a Derkovits nyomdoka-in elindult Szurcsik János, meg a többi vásárhelyi művész a jövő jelentős festői közül sejtet egynéhányat. Az ő szempontjukból a tárlat még csak kísérlet, biztató kezdet.

A festészetünkre oly káros epigonizmusnak nem sok nyomát láthatjuk és érezhetjük itt. A táj, az alföldi lélek nyíltsága és szépsége megragadja a festőket, akik urbánus témákhoz nem is igen nyúlnak. Feltűnően gazdag színiskálával, s leggyakrabban temperával dolgoznak.

Szobor és szobrászat jóformán nincs is a tárlaton, s ami van, az javarészt máshonnan idekerült művészek alkotása. Ez érthető is. A szobrászat inkább drámai témákat igénylő terület, amelynek nem mindig kedvez az Alföld líraisága. Medgyessynk csak egy volt, s követői nem tudnak már (vagy még) a mester magasságaiba emelkedni.

Szinte alig akartam hinni, amikor kiderült, hogy az őszi tárlaton, s a majolika termékek kiállításán kívül még más kiállítások is várják a látogatókat. Pedig az ünnepi hétre a kultúrház képzőművészeti köre is bemutatót rendezett. A körben figyelemre méltó munkás- és paraszttehetségek bontogatják szárnyaikat. Kiállítást rendezett a kultúrház a birtokában levő Medgyessy- és Tornyai-művekből is, továbbá a bélyegszakkör gyűjteményéből. A Harisnyagyárban ipari kiállítás nyílt, s nyitva van az Unesco kiállítás és a múzeum, állandó tárlatsorozata is: az őstörténeti, az ásványtani, munkásmozgalmi és a Tornyai, Medgyessy, valamint a helyi festőkből álló értékes képzőművészeti gyűjtemény. Az ünnepi héten tehát összesen tíz (!) párhuzamos kiállítás látható! A vásárhelyiek azonban úgy vélik, hogy ez nem sok, hiszen a városban évente átlag harminc kiállítást rendeznek, s egynek sincs két-háromezernél kevesebb látogatója. A majolika-kiállításon például a megnyitó napján több félezren fordultak meg...”

FENYVES GYÖRGY: A harminc kiállítások városa ma és holnap. Hódmezővásárhely ünnepi hete. Élet és Irodalom, 1958. október 10. 7. A cikk illusztrációja Óvári László Rizsarátás (majolikakísérlet) című művének fekete-fehér reprodukciója.

A VÁSÁRHELYI ŐSZI TÁRLAT FESTMÉNYEI KÖZÖTT (1960)

„Immár a VII. – igen, a hetedik – őszi tárlat megnyitására gyűlt össze a közönség és a művészvilág számos országos tekintélye a múlt vasárnap a Tornyai János Múzeumban. Imponáló szám ez, ékesen példázza új társadalmi rendünk hagyományteremtő erejét, de mit sem jelentene, ha évről évre kitaposott utak alkotásai, gyötrődésmentes művek, rózsaszínben tálalt semmiségek, egyszóval: szokványpiktúra tekintene le a falakról. Az őszi tárlatok évenként megújuló varázsa ennek éppen ellenkezőjében van. Arról szót aligha ejthetnénk, hogy e távlatok felfelé ívelése töretlen volt, vagy a jövőben az lesz. Az élet is tele van buktatók-

SZABÓ IVÁN (1913–1998): Lóitatás (1956)

kal, törésekkel, néhanapján kudarcokkal, miért éppen a képzőművészet lenne mentes ettől; az a képzőművészet, melynek – Tornyai szavaival – sem a természettől, sem az erénytől eltávoznia nem szabad.

Mindez talán magyarázatul szolgál azoknak, akik hajlamosak egy-egy tárlat hibáit, vagy erényeit felnagyítani, ezek jelzőiként csupán felsőfokot használni, s következményeként csak kudarcról, avagy csak, tébolyító nagyszerűségről beszélni. Egyetlen helyes álláspont folyamatában szemlélni a fejlődést, a mindig újbán felfedezni a még újabbat, s abban is az előremutatót, bátorítani ezek még mélyebb kiaknázását a még meglevő hibák emberséges bírálata közben – így és csakis így haladhat előre piktúránk ígéretesen gazdag útján.

Mert a vásárhelyi út – a lokálpatriotizmus minden vádját elhárítva – ígéretesen gazdag. Erre a mostani tárlat is bizonyíték. Páratlan hangulati egysége az ország egyetlen kiállítótermében fel nem fedezhető. Sem a fővárosban, sem az ország más képzőművészeti centrumában. Az ok kézenfekvő, de nem egysíkú. Sokan talán csak Tornyai örökségében látják ennek eredőjét. A biztos fundamentum kétségkívül ez. De azóta év évre telt, sőt évtizedek. Változott táj és ember. Mi több: a régi társadalom romjain új élet épül. Új és nagyszerű erőfeszítések foglalkoztatják emberi közösségünket. A legemberibb célért folyó mindennapok harcában új és új problémák merülnek fel. S az élet közelségében élő vásárhelyiek, vagy e város művésztelepén dolgozó alkotók zöme lelkületében forr-kavarog a múlt és a jelen, a régi és az új, míg szerepre lel és formákban, színekben lecsapódik. Hibásan néha? Igen. Túlzott leegyszerűsítésben? Igen. Túlzottan tisztelve a múltat? Igen. És merészen újonnan? Igen. De a szocialista realizmus eszményét megközelítve is. Mert erre is van példa már a VII. Őszi Tárlaton. Persze, a tárlatok s a benne szereplő alkotók fölötti viták is ebből erednek. Vád és védelem csap össze néha szenvedélyesen, de – tudjuk – harcban születik az új. S örömről, hogy az új születőben van.

Mi ad tápot ennek a kategorikus megállapításnak? Korántsem egyedül a mostani kiállításon látottak. Az eddigi gyengébbek és jobbak egyaránt erre utaltak. Mind a hétnek megvolt a maga pozitívuma, s aki ezt meglátta, az bizakodva várta a következőt. A mostani azonban valamivel mégis többet ad, s törekedve a pozitívum meglátására, tekintünk reményteljesen az elkövetkezendők elé.

A kiállítás termeibe lépve és csak futó pillantást is vetve az alkotásokra, a művészek fokozottabb élet felé fordulása tűnik szembe. Ez a VII. Őszi Tárlat egyik nagy erénye. De – hozzá kell tenni – téved az, aki csak most véli mindezt felfedezni. Noha ilyen erőteljesen és egyöntetűen nem szemlélhette a közönség eddig – a műtermek zugaiban hányódó rajztömbök, vázlatfüzetek és kísérletek már régóta vallanak erről. És nem a tematikai szempontok mindenáron való előtérbe helyezése készítetnek e sorok leírására, vagy szavak kimondására többeket, hanem a valóság ténye és az évek mélyében kikovácsolódott művészi színvo-

ERDŐS PÉTER (1938): Romos tanya (1970)

nal. Mindezek bizonyítására a művek sokaságát lehetne felsorolni: Orosz János »Magtisztítók«-ja, Blahos Rudolf »Aratás«-a, Kurucz D. István »Régi és új aratás«-a, »Cséplés«-e, Kohán György »Arató lány«-a, s megannyi még erről tanúskodik. Németh József képei, vagy Vörös Rozália »Férfifej«-e, ha homlokegyenest más-más lelkületből fakadnak is, egybetorkollnak művészi céljaikban.

Az életet – életté vált valóban – hirdetjük, s nem is alaptalanul. Hiszen konoknak kell lennie annak, akit a hétköznapi megannyi ténye erről nem győz meg; konoknak és gonosznak, mert képtelen avult rögeszmék bilincseiből kitörni. Az ilyen ember képtelen megállni és elgyönyörködni a ma parasztságának olyan munkaábrázolásában, mint Patay László »Tarlóhántás«-a, melyen a sárga líraian ömlik szét a vásznon, s a maga hangulatkeltésében egy megszépülő életről, egy korszerű termelésről mesél. Kohán György »Cséplés«-e is ide tartozik. A kenyeret adó napfény felbontott színei zuhatagként borulnak rá és fonják át szépségükkel a dolgozó embert és segítőtársát, a gépet, megdöbbenően erős és mély hatást váltva ki a nézőből. Hiszen a kenyérről van szó, ami mindennél szebb, jobb. Élet...

Másoknál a fejlődés még szembetűnőbb. Füstös Zoltánra gondolok. Festői munkálkodásának jelentős szakaszán már túl van, de újbá lépett. Talán azt is mondhatni, újjászületett. Nem kis energiájába kerülhetett levetnie a régit és fordulnia a jelen felé. Úgy vélem, hogy megérte a fáradságot. »Patronálók« című alkotása friss szemléletéről, egy számára új alaptétel helyességének elfogadásáról, annak társadalmi életünkben való hatékonyságáról szól. Sallangmentes előadásmódja, egyszerű és tiszta megfogalmazása a szemlélődő elismerését váltja ki.

Még egy pillanatig táborozzunk ebben a témakörben. Mondjuk Szurcsik János »Tél« című képe előtt. Sok szó éri ez alkalommal a ház elejét. De az az érzésem, hogy nem jó szemszögből. Itt ugyanis nem az egyszerűsített formák ellen kell támadni, hanem azt kell látni, hogy a túlzott redukálással a fiatal – és nagyon tehetséges! – művész nem tudott megbirkózni. Ridegsége a tartalom hátrányára fordult s üres maradt a felület, melynek regélnie, mesélnie kellett volna. Mesterségbeli járatlanság és tapasztalatlanság képez üres foltot az ugyancsak tehetséges, fiatal Erdős Péter »Őszi szántás« című képén is. A végső benyomást azonban a felkutatható hibák döntően nem befolyásolják.

Említettem: vádlók és védelmezők csapnak össze a vásárhelyi művészetet képviselői által járt út felett. Türelmetlenek és türelmet kérők szegélyezik ezt az utat. Hagyományban mélyen gyökeredző ábrázolást-védők és merészen újat-elfogadók. Szóharc közben álljunk meg egy pillanatra Szalay Ferenc »Élet« című képe előtt. A kimondott értékelés szubjektív, bárki vitázhat vele, s bizonyára vitázni is fognak, de e sorok írója a kiállítás legszebb darabjának tartja. Tartalmában egy olyan mozzanatot rögzít, amely szocialista társadalmunk lényegébe hatol: a megszépült életet. Kritikai realistáink paraszti életképei is fellebbentik a paraszti lét szomorúságából is kiugró életörömről a leplet, de mögülük kicsendül még a legnagyobbaknál is a pillanatnyi öröm. Ezen a képen a kendőzetlen vonalak, a merész színek az egész kompozíció egy már meglévő állapotot rögzít, s a végtelenbe nyúló föld – melyen már a gép dolgozik az ember helyett – jelzi a még emberibb jövőt. Ez a gyerek és ez a fiatal asszony már az új magyar paraszt-ság szülőtte, melyet nem tép a gond, nem zsigerel ki a föld, s az évek múlása nem törí úgy össze testét és lelkét, mint látható az Kajári Gyula nagy művészettel megfogalmazott »Ülő öreg asszony«-án, vagy »Égető Mihály«-án. A festőnek ez a képe vallomás, hittétel alakuló korunk ezernyi problémájára, de mellette és nem ellene.

Igazságtalanok lennénk, ha a már fentebb említettek mellett nem szólnánk még néhány – persze, többről is szükséges lenne – festőről, alkotásról, melyek nélkül hiányos volna mind a tárlat, mind a beszámoló. Feltétlenül megáll a tárlatnéző Almási Gyula Béla kiállított képei előtt, melyek közül nagyszerű lírai vallomást sugároz »Rizsföldek ősszel« című műve az Alföld szépségéről, szeretetéről. Az inkább drámai alaptónusú festőnek ritka megnyilatkozása ez az alkotás. Tömörségével vonja magára a figyelmet Szurcsik János »Halottak napja«, valamint Szalay Ferenc »Ölelkezők« és Németh József »Tél« című vászna. Lipták Pál »Békéscsaba tsz-város«-a a mozgalmasságában és megoldásában kelt fel az emberben heves érdeklődést. A festői nyelv tisztasága árad Gábor Móric csendeleiteiről, Kohán »Alvó gyermek«-éről, Patay László »Galambok« című festményéről. Kár is lenne a felsorolás folytatása, mert már többet úgyse mondanak el az elmondottaknál.

FEKETE JÁNOS (1929–1999): Bivaly (1959)

Folyhat tovább a vita a megkezdett út helyességéről, a művészi megoldásokról, az elért eredményekről, egyszóval: a sajátos vásárhelyi útról. Kell is folytatódnia e vitáknak hivatalos ankétokon, társaságokban és magánbeszélgetésekben egyaránt, mert ez tanúbizonyság amellett, hogy élő probléma képzőművészetünk fejlődése ezen a tájon. Csak egyet ne tagadjunk, hogy ez nem a miénk. Miénk ez éppúgy, mint Tornyaiék élő hagyománya. Valljuk őszinte szíves sajátunknak, hibáival és erényeivel együtt abban a biztos reményben, hogy az egyetemes magyar képzőművészet új és nagyszerű szakaszának bölcsőjénél állunk.”

SZABÓ ENDRE: A vásárhelyi őszi tárlat festményei között. Csongrád Megyei Hírlap, 1960. október 16. Viharsarki vasárnapok. A Hírlap kulturális melléklete. 1. A cikk illusztrációja Füstös Zoltán Patronálók című festményének fekete-fehér reprodukciója.

GRAFIKAI MUNKÁK A VÁSÁRHELYI ŐSZI TÁRLATON (1960)

„Vásárhely – festőváros. Tornyai János generációjának működése óta a festészet a legjelentősebb az itt művelt művészeti ágak között. Mégis, ha visszanezünk az elmúlt évek őszi tárlataira, azt találjuk, hogy a beküldött grafikai anyag egyik esetben sem volt elhanyagolható a festményekhez képest Ennek az egészséges sokoldalúságot biztosító hagyománynak a szerencsés továbbfejlődését figyelhetjük meg az idei kiállítás alkalmával is.

Ha a földszinti grafikai terembe lépünk, okvetlenül Kajári Gyula szénrajzai tűnnek először szemünkbe. Megérdemelten. Műfajukban nemcsak stílusukkal, de kvalitásukkal is vezető szerepet visznek. Tanyaépületeinek világító fehérjei, gémeskútjainak komor feketéi, lombtalan fáinak göcsörtös hajladozásai az erőteljes, a jelenségek, a látványok mögött a drámait meglátni kitűnően képes művészegyéniségnek értékes alkotásai. Micsoda dráma feszül »Szórháti táj«-ának görcsös, megmegránduló fái, örvénylőkavargó ege mögött! És milyen nagyszerű monumentalitással mered Égető Mihály portréján – legjobb rajzán – a szívós, sok fáradságot látott férfifej a végtelenbe nyúló, hasonló nagyvonalúsággal felfogott táj fölé! Színes krétarajzát meglepetéssel láttuk az eddigi fekete-fehérek után, és örömmel várjuk a biztató első fecske után a folytatást is.

Németh József festő, és ez grafikáin is meglátszik. Szénrajzainak alakjai akármelyik képéből lehetnének kivágva, csak éppen az itteni erős kontúrokat ott a lágyabb, oldottabb festőiség helyettesítené. Különösen vonzóan sikerültek bivalyképei. Pasztell-rajzai nem ennek a technikának Rippl-Rónaitól megszokott gyengéd színharmóniáját mutatják, hanem a festő egyéniségéhez kétségtelenül jobban illő, erőteljesebb, és egyszersmind szárazabb felfogást. Felépítésükben, színeikben határozottan Nagy István-szerűek. Legszebb közülük a »Varró nő«, melynél igen szerencsésen egyesül a szerető, gondos megfigyelés az erős, meleg színek alkalmazásával.

Egész más világot állítanak elénk a másik festő, Szalay Ferenc rajzai. Minden forma sokkal lezártabb, lekerekítettebb, sokkal gondosabban nyomoz az aprólékos plasztikai értékek után. Főként az »Éneklő lányok« és a »Gereblyéző« címűekről mondható ez el, míg a gyermekét karjában tartó anyának inkább szép kompozícióját, a kezeknek a pólyás köré fonódó, egymás mozgását továbbfejlesztő elrendezését kell dicsérni.

Gacs Gábor »Tiszaparton« c. gouache-képének sötét színei kellemes, hangulatos harmóniába állnak össze. Másik képen a biztonságot sugárzó három-

szögkompozíció vonja össze szilárd egységbe a nehéz munkát végző halászok csoportját.

Balogh László két gondosan megszerkesztett diófafác-rajzán érzékenyen juttat kifejezésre jól megfigyelt mozdulatmotívumokat. Tóth Sándor világos, tiszta, kemény vonalakkal rajzolta meg a »Tiszán« c. kompozícióját. Orosz Jánost és Fejér Csabát festményeik a beküldött rajzoknál előnyösebb oldalukról mutatják be.

A csak színest bemutató művészek közül Magos Gyulát tarthatjuk a legértékesebbnek. Három képe érdekes módon három egészen más arculatot vetít elénk, az »Olvasó nő« megnyerően bensőségeset a »Kapáló« kissé darabosan nyersset energikusát, az »Utca« gondosan szerkesztő, de igazában a lobogó színeket kedvelő festőt Fejér Csaba »Dunaparton« című gouache-képe erőteljes, szép munka.

Az akvarell anyag esik ki leginkább a kiállítás máskülönben örömet keltően egységes összképéből. Dobos Lajos és Drégely László vízfestményei az itteni művészektől szokatlan mértékben törekszenek a technika által nyújtott artiztikum kibányászására. (Utóbbinak »Madaras vázá«-ja tájképeinél sokkal inkább sikerült.) Beszédes Kornélra sokkal kisebb mértékben vonatkozik az akvarellistákra az előbbieken elmondott sommás ítélet.”

VÉGH JÁNOS: Grafikai munkák a vásárhelyi őszi tárlaton. Csongrád Megyei Hírlap, 1960. október 20. 4. A cikk illusztrációja Kajári Gyula Szórháti táj című grafikája.

ŐSZI TÁRLAT VÁSÁRHELYEN (1961)

„Évről évre kiemelkedő eseménye képzőművészetünknek a vásárhelyi őszi tárlat. Ez évben nyolcadszor került megrendezésre, most annál is jelentősebb, mert tavaly december – a hatodik miskolci kiállítás – óta nem volt olyan tárlatunk, mely alkalmas lett volna festészetünk helyzetének felmérésére, s mert ez a rövidesen megnyíló I. Grafikai Biennáléval együtt mintegy előkészítője is a nagy Nemzeti Kiállításnak, mely jövő év tavaszán kerül megrendezésre.

Képzőművészetünkben most kezdenek beérni a párt helyes művészetpolitikájának eredményei; ennek alapja, hogy épülő új világunkban a szüntelenül újuló emberi kapcsolatok, tehát az új tartalom új formai megoldásokat követel. Másrészt most kezd fokozottabban szóhoz jutni az az új fiatal nemzedék, mely nemrégiben hagyta el a főiskola padjait, szakított a szocialista realizmus helytelen értelmezéséből fakadó naturalizmussal és keresi az új élet kifejezésére alkalmas új formákat. Eltűnőfélben vannak a különböző epigonék – s ha van is

még dadogás és keresgélés, a fő gond egyre inkább a művész egyéniségének kifejezésre juttatása s ugyanakkor a társadalom formálódása iránt érzett személyes felelősség. Alig akad a kiállításon egy-két »sablonos« mű, ahol csupán a »festés mindennapi kötelezettsége« vezetné az ecsetet. Van problematikus mű, van nem jó mű is – de kevés a közömbös.

A vásárhelyi festők – ha szabad így neveznünk azokat, akik ezúttal Vásárhelyt kiállítottak – követendő példának tartják Vásárhely hagyományait. De ez nem az elődök »egyéni ízü, sajátos sugallatú látásmódjának és megjelenítésének« átvételét jelenti, hanem azt az etikai magatartást, mely az ő munkásságuknak is alapja volt, amely az ember szenvedélyes szeretetén és tiszteletén, a vele való együttélésen és együttérzésen alapul. A kiállító művészek az alföldi festészet haladó vonalába kapcsolódva, igénylik-próbálják a mai ember sorsát-világát visszaadni, őszinte és bátor, ha néha akadozó véleményformálással is.

*

Hódmezővásárhely nagy kiterjedésű, hatalmas parasztváros, óriás tanya-világ övezi. Az élet tempója egykor halálosan lassú volt, még drámaiságában is visszafojtott, lefékezett. A város azóta megyeszékhellyé lett, több gyárral rendelkezik és termelősövetkezeti város lett, de az élet tempója ma is lassú. Köröskörül a puszták fényei azonban ma már más emberek más örömeire-gondjaira világítanak, mint hajdan Tornyaiék idejében. Ez a paraszti, lassúbb tempójú, de sokszor drámai feszültségű világ jelentkezik a kiállítás képeiben, rajzaiban. Almási Gyula Béla Válaszúton című képe a döntés nehéz pillanatát ábrázolja: a nála megszokott száraz, rajzos előadásban a kép előterében gondterhelt férfi és neki félig hátat fordító asszony tusakodik; a háttérben kemény, bajszos parasztcocok, háttal ülő alakok adják a keretet a tépelődő párnak. Szalay Ferenc Kalásznézőkjének három parasztfigurájában, amint egyik kezükből a másikba pergetve nézik, milyen lesz a termés, talán az utóbbi esztendő e nemből legnagyobb típusait teremtette meg. Németh József Gereblyézője befelé dőlő figurájával, a boglyák összefogott nagy tömegével, fehéres-lilás színvilágával a magányos parasztember világának zártságát fejezi ki. Fiúportréja a kiállítás egyik legszebb, legérleltebb alkotása: a hideg kék tónusba ágyazott szinte frontális tartású fej, a kissé elfordult arccal, mely egy kis mozgalmasságot visz a portréba – az elgondolkozó hangulatot még fokozzák a kékbe belejátszó zöld tónusok – s ehhez ad kontrasztot a fej és a kéz meleg barnája, izgalmas tolmácsolása az elgondolkodó, csendesen szemlélődő fiú lelkivilágának. Méltán nyerte el ez évi munkásságával Németh József az idejé Tornyai-plakettjét.

Kajári Gyula fekete-fehér rajzai zárkózott belső világának is tolmácsolói – talán ő zárkózott el leginkább rajzainak fekete vonalai mögé. Ebben az esztendőben pasztellekkel is jelentkezett: a nagy kék ég előtt, a zöld mezőn ég felé nyúló görcsös fák a vásárhelyi tanyák világát idézik. Gondolkodója, rajzainak megszi-

nesedése a művész új, oldottabb magatartását jelképezik. Orosz János kertésze merész elvágásaival, a figura szinte teljesen frontális beállításával, az angolvörösök és feketék színvilágával valami végtelen nyugalmat jelképez. Magányának feketekendős, maga elé néző női feje, a zárkózott arc vöröses tónusú előadása a magára maradt asszony pompás felidézése. A paraszti élet egy-egy jellegzetes mozzanatát ragadja meg Szalay Ferenc Esti beszélgetése, Szurcsik János Után és Tél című képei, Somos Miklós Betlehemese.

Jó néhány probléma is felvetődik a kiállított képek kapcsán. Patay László mintha megrekedt volna a naturalizmusnál az utóbbi időben, most ebből kiutat keresve, jelentkezik Termés című képével. A háttérben messze elhúzó szántó traktor előtt az előtérben keményen, szárazon előadott figura félalakja néz szembe velünk, de a figura és a háttér között törést érzünk. Óvári László Aratásának monokrómiája súlyos ellentétet takar: elől négy sárgában izzó alak vágja a rendet – középen fáradhatatlanul tör utat magának a traktor amorf tömege. A sárga sziluettfigurákat vörösen izzó kontúr fogja körül, mintegy jelképeként a munka okozta rettenetes fáradtságnak – de ez nem elegendő az ellentét kifejezésére. Az egész képen elomló sárga kolorit érzékletesen hozza elénk a naptól izzó mezőt. Külön kell szólnunk Hegesztőkjének formajátékáról. Érdekes ábrázolás – a hegesztőapparátus fénye, mint vetítő, dobja fel a kékesfekete éjszakába a két hegesztőmunkás felnagyított sziluettjét. Mint színtanulmány, elfogadható, de nem érezzük indokoltnak, mint kész képet. Még élesebben vetődik fel a probléma Aczél Ilona Cséplésén, ahol az előtér hatalmas pihenő alakja jóformán semmi kapcsolatban sincs a háttér mozgalmas életével; a kék-sárga felfokozott színtételeket semmi sem indokolja – a kép kompozíciójában, színeiben elhibázott.

A szobrászati anyag színvonala jórészt elmarad a festmények mögött. Jó részüikkel – mint Kovács Ferenc pompás Batári portréjával, Kiss István Dózsa-csoportjának három hatalmas fejével – már találkoztunk más kiállításokon; nem volt nagyon indokolt újra bemutatásuk. Kiemelkednek Szabó Iván lírai hangvételű érmei – különösen a Szabad föld – és Simon Ferenc Kaszálókja. Feltűntek Fekete János szobrai és rézdomborításai; őt eddig csak kerámiáiról ismertük; tehetsége most ez új műfajban is kitűnik.

*

Csupán néhány alkotásról, néhány örömről és gondunkról szólhattunk a nyolcadik vásárhelyi tárlat kapcsán. Egy fecske nem csinál nyarat – tartja a néphit. Ezek a jobbra fiatal művészek azonban, akik ezúttal új alkotásaikkal jelentkezték, most új, bátrabb hangot hoztak a magyar piktúrába. A művészetben nem azt jelenti a fejlődés, hogy a régi mesterek alkotásait feleslegessé teszik az újak, de fejlődés az, hogy az új érzésekhez, az új gondolatokhoz új formákat keresünk. Ebben az értelemben jelent fejlődést az idei vásárhelyi tárlat.”

LÁNCZ SÁNDOR: Őszi tárlat Vásárhelyen. Élet és Irodalom, 1961. október 21. 10.

TORNYAI UTÓDAI (1963)

„Alig van még egy megye, melynek olyan gazdagok lennének képzőművészeti hagyományai és olyan élénk mai képzőművészeti élete, mint Csongrád megyéé.

Vásárhelyen a század elején művésztelepet létesítő fiatalok: Tornyai, Rudnay, Medgyessy, Pásztor, Kallós, néhány évtized alatt az egész magyar képzőművészet ismert alkotói lettek. A két világháború között tovább szélesedik az alföldi realizmus. Szentesen Koszta izzó, drámai erejű festőiségével, Vásárhelyen pedig Endre Béla finom, halk lírájú piktúrájával.

A felszabadulás után három forrásból újul meg ez a művészet: a Budapestre költözők, de gyökereikkel itt maradók, a letelepedő fiatalok és a művésztelepre rendszeresen visszatérők viszik tovább a Tornyaiék gyújtotta lángot és hoznak új színt, mint »vásárhelyiek« a magyar képzőművészetbe.

A Tornyai utódai kifejezés ebben az esetben nemcsak azt jelenti, hogy a mai művészek itt és utána élnek. A folytatás nemcsak helyi, történelmi, hanem művészi örökség is. Mi az, ami ma is használható, élő a nagy alföldi realisták örökségéből, anélkül, hogy utánérzéseként hatna? Nem formakincsük, nem a megjelenítés módja. Ugyanúgy csinálni legfeljebb alázatos epigonizmus lehetne. Ma is él és hat Tornyai, Koszta és társaik népszerűsége, mély humanizmusa, művészetük ebből fakadó realizmusa és érzelmi telítettsége. Az utódok ebben hűek Tornyaihoz és társaikhoz. Nem távolodtak el sem a néptől, sem a realizmustól. Nem fotografálnak, de nem lesz számukra a világ a geometriai formák vagy a fröcskölés zűrzavara sem. Úgy jelenik meg műveikben a valóság, hogy abban a lényegyet keresik, sűrítve, kiemelve, a kevésbé fontosat pedig elhagyva. Ebben a valóságban azonban ott van az alkotó ember, a művész is a maga gondolataival, érzéseivel, egész egyéniségével. Röviden summázva ennyi az, ami közös az »utódok«-ban.

Ez a közös a megye legjelentősebb képzőművészeti eseményeiben, az évenkénti – ez évben már tizedik – Vásárhelyi Őszi Tárlaton is érvényre jut. A kiállítás egységes alaphangjának biztosítására azokat a művészeket hívták és hívják meg, akik vagy a születés vagy az itt élés, vagy az itt végzett művészi munka folytán kapcsolatban állnak a Dél-Alföld e gazdag hagyományú vidékével.

Minden évben új, friss színt hoznak a megyei művészeti életbe a képzőművészeti főiskola növendékeinek nyári művésztelepi gyakorlatai: ezek Szabó Iván szobrászművész főiskolai tanár vezetésével egy évtizede ismétlődnek. További gazdagodás a Képzőművészeti Alap Vásárhelyen és Mártélyon fenntartott mű-

KOHÁN GyÖRgy (1910–1966): Kabát (1966)

vésztelepe. Mindkét telepnek megvannak az évenként több hónapra visszatérő, a Tisza-partot második otthonuknak tekintő törzsvendégei!

Nincs lehetőség részletes elemzésre, néhány alkotó villanásnyi bemutatása nélkül azonban nagyon is általánosságban mozgó és hiányos lenne a megye képzőművészetéről adott kép. Kohán György vásznaiban drámai erő, belső feszültség él még akkor is, ha női portrét vagy falusi életképet választ témául. A tanyák és a fák kemény rajzosságát az izzó színek hevítik-oldják. Ritka lírai percek is komor férfias erőt sugároznak. Almási Gyula az élet hétköznapjait a szürke és a barna tompa skálájában, újszerű technikával adja vissza olajpasztelljein. Emellett sikeres kísérletekre sarkallja a táj változó arca, a régi és az új mezőgazdaság elmúló és épülő világa. – Füstös Zoltán sommázó portréival és a paraszti élet új arcának sajátos mozaiktechnikájú festménybemutatásával gazdagítja a mai alföldiek skáláját. – Csikós Miklós tájaiból és virágcsendéletiből életigenlés és

derű árad. – Németh József freskóban gondolkodó nagy táblaképeiben a színvilág dekorativitása ragad meg. Kisméretű pasztelljeiben pedig a táj festői intimítása él. – Szalay Ferenc temperál lágy tónusaiból és árnyalt finom rajzosságából együttérző, mély, szemérmes líra szól hozzánk. – Kajári Gyula színes pasztelljeiben és grafikai műveiben a táj – rendszerint magányos tanyák, gémeskút – dinamizmusa hat ránk szuggesztív erővel, portréiban pedig az emberi együttérzés megrendítő szavait mondja el öreg, gondbarázdált arcú paraszt barátairól. – A jövő záloga, hogy a fiatalokat követik a még fiatalabbak, a 30-asokat a 20 évesek – a főiskolát most végzők: Hézső Ferenc, Lelkes István, Erdős Péter, Fodor József.

Nemcsak a festészet virágzik itt, Pásztor, Kallós, Medgyessy vénája sem apadt el. Erről Samu Katalin vidám, játékos, a kompozíció szigorú rendjében is természetes mozgású állatszobrai, Fekete János határozott rajzú vas- és rézlemez domborításai, a régi fazekasművészet nemes hagyományait és a korszerű formanyelvet egybeötvözött kerámiaszobrai, dísz tárgyai és Végvári Gyula modern ihletésű majolikacsempéi adnak gazdag bizonyosságot.

A megye művészeti életében »a vásárhelyiek« adják az alaphangot. Ezt a fő vonalat színesítik és gazdagítják a Szentesen élő Tokácsli Lajos melegbarnával megfestett Kurca-parti tájai, utcarészletei, öreg viskói, és a csongrádi Bagossy Gábor egyéni színvilágának gyöngyházfény, sejtelmes portréi.

A művészeti életnek két oldala van: az alkotók és a közönség. Ahol nincs viszszhangzó közeg, ott hamar elsorvadnak még a nagy egyéniségek is. A Vásárhelyi Őszi Tárlat 7–8000 főnyi látogatója olyan városban, melynek nincs számottevő idegenforgalma – igen jelentős szám; arról beszél, hogy a festők, grafikusok, szobrászok nem műtermük falainak alkotnak, hanem műveik eljutnak az igazi címzetthez. A látogatók egy része nemcsak megnézi, hanem vásárolja is a kiállított művek egy részét. Ha nem tipikus is, de van a városban fiatal állatorvos, akinek az autó mellett pár év alatt 4 Szalay-kép került a lakásába, és van párttitkár, aki a választás napjának ezer gondja között időt szakított képvásárlásra is. A képzőművészeti élet elevenségét igazolja az, hogy a Tornyai János Múzeum évi 22 kiállításának döntő része képzőművészeti, de majdnem ugyanilyen mértékű a művészet szerepe a szentesi Koszta József Múzeum kiállítási programjában is.

Nem lenne megnyugtató az ízlésformálás, ha csak a városokra gondoltak volna az illetékesek. Éppen ezért a Megyei Tanács művelődésügyi osztálya és a Képzőművészek Szövetsége helyi csoportja útjára bocsátott egy vándorkiállítást, melyet két városban és 18 községben bemutatnak. Túlzás lenne azt állítani, hogy ennek nyomán mindenütt igényé vált a tárlat, a képzőművészet, azonban vannak olyan községek, amelyek néhány hónappal utóbb kiállítást kértek. Ezévenben a művek mellett magnetofont vándoroltatnak, a tárlatvezetés szövegével. Művészeink nemcsak a megyében állítanak ki. Ott vannak műveik a Múcsarnok falán az országos kiállításokon, sőt nem egy alkotó (Szalay, Németh, Kurucz D.

NAGY SÁNDOR (1923–2017): Őregasszony (1969)

KURUCZ D. ISTVÁN (1914–1996): Kútnál (1959)

István és mások) festményei Moszkva, Párizs, Velence, Prága kiállítótermeiben is hírt adnak a vihasarki tájról és emberről. A művészek és a társadalom kapcsolatát fejezik ki azok az állami díjak (Munkácsy, Derkovits), amelyekkel kulturális életünk irányítóit is értékelik, elismerik a Tornyai-utódok munkásságát. A néhány év előtti közvetlen irányítás és bizonyos türelmetlenség helyett ma már a helyi vezetést is a türelem, az alkotó munka nyugodt feltételei megteremtésére törekvés, a közvetlen emberi-baráti kapcsolatok kiépítésének szándéka hatja át.

Nem egyszer felmerült a kérdés: mi a titka Vásárhely varázsának, mivel vonzza ide és tartja itt a képzőművészeket? Úgy hisszük, nem a táj elsősorban. Sokkal inkább az itt élők emberi melegsége, érdeklődése, mellyel a művészeket maguk közé fogadják. Nem felesleges dísznek vagy csodabogárnak tekintik őket, hanem alkotóknak, akik műveikkel szebbé, gazdagabbá, teljesebbé teszik életünket. Ha van »titok«, az csak ennyi.”

DÖMÖTÖR JÁNOS: Tornyai utódai. Népművelés, 1963. 4. sz. 30–32.

XIV. VÁSÁRHELYI ŐSZI TÁRLAT (1968)

„Nem változott a vásárhelyi képzőművészet a Tiszatáj című lapban lezajlott vita hatására. Változott azonban öntörvényű fejlődését követve: színvonalasabbak, emberközelibbek a mostani kiállításon szereplő művek, mint az előző kiállítás alkotásai. Hiábavaló mégsem volt a Tiszatáj vállalkozása és kívánatos, hogy – mint a tájegység irodalmi, művészeti tevékenységével foglalkozó folyóirata – újabb vitasorozat indításával a jövőben is még tovább munkáltassa a hozzászólni kívánókkal a vásárhelyi képzőművészet értelmezését. És igazában nem is a vásárhelyi képzőművészet megváltoztatása volt a célja eddig sem a Tiszatájnak, hanem értelmezése, értelmeztetése. A művek szuverén tényezők, olyanok, amilyenek. Értelmezésükkel lesznek nekünk valóak vagy idegenek tőlünk. Voltak, akik a totális elfogadás pozíciójából szóltak az etikus tartású társaság alkotásairól, ezek közül egyesek mint az eljövendő népnemzeti művészet megvalósítóit, letéteményeseit üdvözölték a vásárhelyieket. Mások pedig az új társadalmi tartalom képzőművészeti megfogalmazóinak értékelték őket. Szóba került korszerűségük, népi romantikusságuk. Volt, aki önjelölt célbírói minőségben lemaradásukról értesítette a Tisza iszapjában tapodó vásárhelyieket. A sokféle értelmezés egy konkrét művészeti jelenségről már maga is igen tanulságos volt. Megbizonyította a társadalmi igény rangjában jelentkező elvárások különbözőségét s az ezek mögött tartózkodó kívánatos orientációkat. A vitaösszegező írás a vásárhelyi művészet történetiségének figyelmen kívül hagyására figyelmeztetve a megnyilvánulókat, amivel bizony csak általánosan foglalkoztak vitacikkekben. A rejtező adatok feltárása, a körülmények részletesebb beható ismerete minden bizonnyal realisabb alapot ad majd az elkövetkezendő vitákhoz.

*

A XIV. Vásárhelyi Őszi Tárlattal egy időben volt Budapesten a »Rajz és akvarell Franciaországban Matisse-től napjainkig« című kiállítás. Ahol végre az itthon ülő hazai közönség is 1:1-ben láthatta azt a felsőbbrendű művészetet, amely előtt, de amelynek inkább a híre előtt oly mélyen hajbókolnak a hazai prókátorok, s amit utánózni próbál néhány lelkesített ifjú. A franciák kétségtelesenül könnyedén nyúlnak az anyaghoz. Kevesebb gátlással, gondterheltséggel készítik képeiket, munkájukon idegrendszerük működését, reflexióikat tanulmányozhatjuk. S olykor meg, mint a gyóntatószékben elsuttogott vallomás személyeskednek önmagukról a kiállított rajzok. Ám ki látja meg igazán, ki hiszi el például Bazaine monoton kalligráfiájának mélységében az üdvözülést

és vajon Hartung módolt ösztönössége miről értesít? A személyessel tüntető jelzéseiket hogyan fogadja a magáénak, az, aki nagyobb figyelmet teremtett önmagában a világ dolgai iránt e művekben rögzített szabadosságnál. Victor Vasarelynek pedig a fizikai színskála objektív ismeretéről tanúskodó munkái viszont nagyon is csak a szakmához tapadó eredményeket mutatnak. A személyiségnek is van története. A személyiség és a közösség harmonikus viszonya napjainkban nem igényli az extrémításokat, a képzőművészetben sem. Sokkal inkább a közönség számára érthető, anyagban artikulált megmutatkozásokat. Az anyag kapcsol össze bennünket. Az anyagban teremtjük meg értékeinket, s benne hagyatkozunk jelentéseinket az utókorra. A kort kifejező és formáló személyiség ma már nem alkudhatja ki csak magának gyónásával üdvözülését Istentől, hogy ezen a magánúton megszerzett boldogulásával a kor problémái fölé emelkedhetne. Ez ellen a mi viszonyaink között nemcsak a közösségi művészetet magáénak tekintő szocialista törekvésünk tiltakozik, de társadalmiságunk protestáns öröksége is. Nekünk nyilvános vallomás a közösségben, gyülekezet előtt kimondott szó a műalkotás. Persze ilyen emberi, lelki pozícióból kivetített művekkel is találkozhattunk a francia kiállításon: Maillol, Matisse és a csodálatosan emberi Chagall, majd Léger, González, Giacometti és még a többiekével is, akik általános emberit közöltek műveikben. Ám nagyon is a könnyű sikerek örömtüzeit lobogtatja a kornak a személyiségért munkáló forradalma, nem egy műben a franciák kiállításán, amik azért kitetszőek, mert nem is igazán személyesek, nem a kor engedte, követelte lehetőségek szerint személyesek, hanem nagyon is redukáltak, specifikusba szűkített világot tükröznek. E törvényszerűen bekövetkező leszűkülés miatt kifogásolom én a képzőművészet végtelen alanyiságát. Ezért tiltakozom ellene, holott hazai képzőművészetünk termései között én is a személyest, az egyedit keresem, csak – és erre éppen a francia példa bizonyító, hogy a mi személyes keresésünk a közösségi dolgokban megnyilvánuló egyedire vonatkozik, arra, hogy a színrel, vonallal, formával közölt mondás: az alkotás a közösség ügyében formát mondva legyen személyes hangú. Az események közelsége úgy hozta, hogy ezzel a megbizonyosodással érkeztem a vásárhelyi kiállításra. A franciák és a vásárhelyiek összevetésében egy kis elfogódottság, esetleg a vásárhelyiek javára billenthetné a mérleget. Ám, ha egyenként vagy egészükben összemérnénk mégis a műveket, az anyag motiváltságának finomsága a kifejezett minőség tömörségével, minden bizonnyal a sok súlytalan alanyi ellenére is a franciák serpenyője lenne súlyosabb. A születő vákuum adta lehetőségek jó megoldása jelentősíti majd a vásárhelyi művészetet. Persze más valóság termi nálunk és más nálunk a műveket. S az ilyen összemérésnek alig van reális alapja. Ha csak az nem, gondoljuk meg: az ilyen összemérésnek a siker szempontjából számunkra sem eleve reménytelen.

Az utóbbi években a festmények színvonalára adta meg a vásárhelyi kiállítások alaphangját. S ha a vásárhelyi művészetről beszélünk, a festészetre gondoltunk elsősorban. Mostantól kezdve azonban a szobrászat is helyet kér, megképzik, teljesebbé teszik a szobrok a Vásárhelyről kialakuló képet. A festmények közül Szalay Ferenc: Esküvői kép és Temetés című alkotásainak realista hangja keltett általános és különböző eredményű reagálást. Voltak, akik szatírárt is véltek látni bennük. Pedig mindkét mű komoly és reális helyzetképet mutat az ősi, rituális kötöttségekben zajló falusi események mai módozatairól. Hajdan az esküvő is, meg a temetés is a falu egész közösségének, vagy legalábbis egy részének az eseménye volt. Ma már – mint Szalay is ábrázolja – a szűkebb családé csak. S Szalay képén a család tagjai is egyéni sorsuk jellegzetességével vannak jelen a szertartáson, mintegy elkerülhetetlen kötelesség teljesítői. S hogy e kötelességérzet valójában csak az ősi rítusnak való engedelmségből születik, vagy az őszinte részvét kelti a szereplőkben – ennek eldöntése a szemlélők meditációs feladata. Tagadhatatlan, hogy festőnknek láthatólag öröme telik abban, hogy balzaci realitással jeleníti meg az adott szituációban a szereplő alakokat, hogy reális lélektani és szociológiai jelentést ad róluk, hogy sorsukat leolvasható magukságában mutatja őket. Szalay Ferencnek régebbi mitikus, panteisztikus és például a bartóki érintettségű Kantáta Profána filozófiai vonatkozású műve után sem meglepő mostani szereplésének szociografikus igényű realizmusa. Eddig sem nélkülözték művei a valóság elemeit, ám most az eddigieknél is teljesebb valóság rögzül képeire. Mint a népművészet vonalbeszédje értőjének és használójának már eddigi műveiben is jelen voltak ezek a formai tényezők, amik ezen újabb művében is a sajátos tartalmat szolgálják. Arra a kérdésre, hogy lehet-e a festészetnek ilyen szociológiai analízis a feladata, nem a helyes válasz. És Szalay sem csak szociográfiát csinál. Bár e tekintetben is olyan típusokat és szituációt mutat meg a maga egyszemélyes szociográfiájával, amelyek kort jelentő valóság tartalmakkal a specifikus eszközökkel dolgozó intézményeknek is újat mondanak. De ez a társadalmilag is lényeges mégsem célja, csak feltétele művészetének, ugyanis tudja, hogy csak a mával mondhat igazat. Mondása, festészetének mondása: temetést és esküvői képet kellett festenie, hogy így festhessen. A valót mondó beszéd maga is esztétikum. Szalay Ferenc a valót festi meg, hogy képe, mint kép is hasson. Ez az ő művészetének öncélúsága, személyessége. Így lesz Szalay Ferenc a festő s nemcsak önmaga előtt, vagy transcendens igazolások vizsgálatában, hanem előttünk, kortársai előtt festő. Szalay Ferenc ábrázolásai vonalakkal épülnek, s ezek a vonalak színesek, amik rendszerint világosbarna, meleg színtónusba ágyazva teszik hatásossá a képet. Mindez a népművészetrel való eleven kapcsolatra utal, valamint a szereplő típusok, arcok, emberi alakok arányai is. Sok szállal kötődik tehát Szalay Ferenc a népművészethez, alkotásai mégis személyes hangúak. Vecsési Sándor kapta ez évben a Tornyai-díjat és a díjjal járó összeget.

Napba néző gyerekek című festményében találóan ábrázolja a felfedezés izgalmát élő süvölvény fiúkat. A gyerekkori élményvilág és a mai realitások elegyednek Vecsési majd minden képében. Vagyis hogy mai tárgyú ábrázolásaira mindig sikeresen vetít egy-egy benne régóta őrzött képet is. V. Bazsonyi Arany mindhárom kiállított képe igen komoly festői alapállású munka. Almási Gyula Béla tanúságtevő képeit porfestékekkel készíti: Összeírók, Szalmahordók, Esti pihenő. Almási a táj, a vidék eseményeit, történéseit figyeli, azokat rögzíti festményeire, s amíg Kurucz D. István, aki most is ilyen témájú képekkel szerepel, mint Hóolvasás, Naplemente, Puszta, Hortobágy, vagyis a határ horizontját, a végtelennek tetsző tájban a látóhatárt, a föld és az ég találkozásait ábrázolja, kifogyhatatlan rácsodálkozással, addig Almási Gyula Béla a tájban dolgozó emberek egymás közötti kapcsolatát is megfigyeli, odarögzíti képeire. A társadalmi változásokat is ezekben a kapcsolatokban tükrözteti. Régimódi, tagbaszakadt parasztleány áll Németh József egyik festményén. Maga az alak ábrázolása vásárhelyi sematizmusnak is nevezhető. De ahogyan ez a keménykötésű leány nyakába akasztja a gereblye villáját, s ahogy így lendületes átlós formát képezve a kifelé fordított gereblye fogai hegyes szögekként merednek a szemlélőre, nem a munkaábrázolásra kell gondolnunk, hanem az áttételes, a szimbolikus jelentésre, a nehézségeket is vállaló »az emberhez ez méltó« életformát védő személyiség önvédelmére. A képzőművészeti műfajok közötti szoros igazságtevésben Németh Józsefnek ezt a kompozíciós gondolatát a grafikai műfajhoz kellene sorolni, de mégis: kép, festmény. A páthosz ereje és igazsága rangosítja képpé ezt az alkotást. Olyan emberi magatartást dicsőít ez a kép, amely a természet alakítását, ösztökélését akár a legegyszerűbb eszközökkel is emberi feladatnak tekinti. Szép kötelességét teljesíti Németh József, amikor a bizonytalan komplikációk között az egyszerű igazat ünnepli művében. Ez a magatartás nemcsak Németh Józsefé a vásárhelyiek között, ez közös egymáshoz kötő feladatvállalásuk. Ezért nem csak az egyedi vásárhelyi parasztemberekéről, szituációkról szólnak, nemcsak a szűkebb környezet emberiségének jogosságáért perelnek képi állításaikkal, hanem a természettel, a társadalommal, s így a saját személyiségevel is harmóniában levő, a változások letéritő csábításaiban is megálló tiszta emberségért, általában. Az új tettekre biztos bázist adó emberi struktúra megbizonyításáért.

A műben kifejezett szándékokkal, érzelmekkel, gondolatokkal, állításokkal mérhetjük annak társadalmi értékét. Az már a dolog dialektikájához tartozik, hogy általában a műfaji, technikai fogyatékoságú munkának nincs is ilyen reális jelentése. Szurcsik János festői tudományosságát ösztönössége, igazért hevülő indulatai teszik számunkra hatásossá. Parasztasszonyok című művében a paraszti munka – az asszonyokra is érvényes parasztmunka – kemény helytállásra készítő »megembereléseit« mutatja. E képen ábrázolt parasztasszonyok alakjai darabos, nagy formákból szerkesztette. Oly súlyosak ezek a formák, mint

SZALAY FERENC (1931–2013): Reggeli lovaglás (1956)

amilyen nehéz az a fizikai munka, például zsákhordás, amit ezek az asszonyok végeznek. A legyőzhetetlen életerő dinamizmusa feszül ez asszonyok munkavégző célszerű mozdulataikban. Ezt a dinamizmust éli át maga Szurcsik is, erről tanúskodnak képen az expresszív hevülettel felhordott színek életes intenzitása.

Csizmadia Zoltán a Dunántúlt ábrázoló tájképein szólaltatja meg az alföldi tereken megformálódott, a szerkesztésben sikeresen artikuláló festői hangját. Berecz András Szabolcsból küldte el a színezők feszességébe fogott Csángó ház című festményét.

Szobám ablaka a címe Kovács Mária ez évben kiállított festményének, mely kép a vásárhelyi kiállítás különös gyöngyszemeként a szépség ügyében érvényes titkok vallomásaival tartóztatja a maga közelében a fogékony szemlélőt. Somos Miklós a nagyon szép szimbólumvilágú Búcsúztató olajfestményével áldoz Ritly Valéria művészettörténész emlékének. A gondolatilag és érzelmileg tartalmas szimbólumokhoz a kegyelet érzésével társulnak azok a szemlélők, akik ismerték Ritly Valit. Somos kiállított többi képének színvilága azonban szokatlanul nyers, hideg festékizékkal terhes. Nem egyenesen következik ez a színvilág előző képeinek meleg színhangzásaiból.

Az alapos műhelytudás és a megnyilvánulás őszintesége jellemzi a vásárhelyi festők munkáit általában, így, ha Orosz János Kegyetlen király művét említjük, ugyanazt a korézés megfogalmazására és kifejezésére törekvő igényt kell dicséernünk, amely más aspektusból Fodor József, Fejér Csaba, Hézsó Ferenc, Hock Ferenc, Fülöp Erzsébet, Magos Gyula, Lieber Éva, M. Szabó István munkáiban is jelen van. Tisztelettel kell szólni Kurucz D. István, Frank Frigyes, Novotny Emil Róbert és Tóth Menyhért a mai vásárhelyi mértéket megteremtő alkotásairól is. Érdekes és képzelettágító jelensége volt a kiállításnak három jugoszláviai festőművész: Benes József, Petrik Pál és Ács József szabadabb színvilágú képének szereplése, valamint az absztrakt festőként számon tartott Pólya József Bársonyos színek című képe, mely mű, bár tárgyi ábrázolás nélküli, mégis formai közlésében azonos hangvételű, a tárgyi jelentést hordozó többi vásárhelyi festő képével.

A XIV. Vásárhelyi Őszi Tárlatot a szobrászok számszerű növekedése és minőségi emelkedése is emlékezetessé teszi. Vásárhely vezető szobrászművészeknek, a mester Szabó Ivánnak tartalmas és színvonalas munkái mellett a fiatalabb szobrászok munkái is odasorakoznak, tartalmasságuk komolyságával és a tartalomhoz hű formai eredményeikkel, az országosan jelentősnek tisztelt vásárhelyi festészet mellé. Szabó Iván két ólomdomborművet szentelt a kegyeletes emlékezetnek: a Sirató Kohán György festőművész, a Búcsú Ritly Valéria művészettörténész emlékéit hirdeti. Németh Mihály, Ligeti Erika, Simon Ferenc, Samu Katalin, Veszprémi Imre, Tóth Sándor, Rajki László már a középgenerációhoz tartozó, érett szobrászművészei Vásárhelynek. A vásárhelyi fiatal szobrászok neveiként e közvetlen elődöknél nem kisebb tehetségű fiatalok nevét kell megtanulni: Kampf József, Csikai Márta, Bordás Tibor, Szöllőssy Enikő, Asszonyi Tamás, Kő Pál, Gáti Gábor, Csikszentmihályi Róbert, Meszlényi János, Rétfalvy Sándorét. A fiatalok tehetségének említésével egyidőben mindjárt figyelmeztetni is kell egy részüknek munkáiban jelentkező – már úgy tetszik generációs – jelenségre. Nevezetesen pedig a nagy témák iskolás felmondásának jelenségére. A virágzó reneszánsz idején ikonográfiai sablonná vált: Három királyok, Angyali üdvözlés, vagy az ókeresztény művészetből ismeretes Jó pásztor alig módosított ábrázolásaira. Mindezek az eredendő élmény hiányát gyaníttatják a szemlélővel. Ezen aztán az sem sokat ment, ha a mai szerző Gyermeklátogatás, Vizitáció vagy Ember bárányal címet ad régi tartalmú szobrának. Nem új jelenség ez. A festők egy része szintén megméretkezett a reneszánsz művészetben, csak ők inkább a Raffaellot megelőzőbe, a kivirágzás előttibe, így tehát a vásárhelyi művészet fejlődésén belül némileg érthető, hogy a szobrászfiatalok is hasonló vonatkozási pontokat keresnek. Ám kevésbé érthető a hazai művészet alakulásán belül, amely már az egyetemestől a honi művészet struktúráihoz közelít – éppen a vásárhelyiek példájára – s nem erőszakolja kész ikonográfiai formulákba a mai élet jelenségeit.

A hagyományos követése mindig felveti a személyes közlés, az itt és most igényét a művészetekben. A jó szakmai felkészültségű szobrászfiatalok művészetük hatékonyságát, társadalmi rangját, a mai anyagalakítási ritmusnak inkább visszafelelő, a személyesből transzponált téri vonatkozásokkal formált szobrászi jelentésekkel érik el. Amelyekben az emberi test, az ábrázolat mai eredetű formai motivációkban, modulókban értelmeződik. Mihelyst megteremtik a közlésnek ezt a személyes hangját, amelynek jelei már nem egyőjük munkájában felfedezhető, szükségképpen az ikonográfiai vonatkozások is más aspektust nyernek, így az úgynevezett örök témákra is a maguk emberségével válaszolnak majd, s ez szintén szükségszerűen újabb, még ki nem fejezett emberi tartalmakhoz vezet az ifjú alkotókat. Az örök témák mindig az adott kor teremtette misztériumok fényében ragyognak, és csak akkor lesznek valóban témák a képzőművészetben, ha az alkotó maga éli meg, s a megélés fokáról, mértékéről a mű gondolati jelentése, kifejező ereje tanúskodik az alkotásban.

Németh Mihály termékeny korszakát éli, öt darab kőszobrot mutat be a kiállításon, amelyek hazai tájegységeket: Alföld, Dunántúl, Balaton, Mátra – szimbolizálnak. Ligeti Erika kissé ka-

SZABÓ IVÁN (1913–1998): Álló nő

rikírozott, de tegyük hozzá, szobrászi eszközökkel karikírozott önarcképét és Bartl József festő arcmás portróját állította ki. Ligeti rendelkezik az anyaggal való benső kapcsolat megteremtésének készségével, az akarattal, hogy az általa megformált anyag személyes élményét is közvetítse. Harminc érmet tartalmazó három éremtábláján szellemes és ötletes formai jelentésekkel, tartalmas vallo-másokkal találkozhatott az érdeklődő szemlélő. Kampf József és Kő Pál ígéretes szobrászokként jelentkeztek: az előbbi a szobrászi, plasztikai erő érvényesítésével keltett figyelmet, az utóbbi az új szemléletű téri viszonylatok kifejezésében ért el máris figyelemreméltó eredményt. Az említetteken kívül még több fiatal szobrász munkája is érdemesül a komoly és tartalmas mű jelzőre. Általánosabb munkáikban a valóságtól inspirált formáló kedv, a plasztikai problémák új szemléletű, új életerésű meglátása, mint a konvenciók ismétlése. Maradandó emléke a kiállításnak Medgyessy Gábornak testvéréről, Medgyessy Ferencről készített portréja, e jóhatású és egészséges plasztikai hangon előadott műben cinkos együttérzéssel formálta meg a magyar szobrászat halhatatlan alakjának derűs faun arcát. Az évenkénti kiállításokon rendszeresen láthatóak, de a helyi lehetőségekhez mérten a kívánatosnál mégis kevesebb Vásárhelyen a kerámia-kép.

Ez évben Végvári Gyula és Geszler Mária állított ki kerámiaképet. Végvári Gyula Madarak című műve magasplasztikájú dombormű is. Azt a veszélyt rejti műfajú kettősségében a magasplasztikájú kerámiakép, amit a jó formálókészségű és a színekre finoman érzékeny Végvári Gyulának sem sikerült teljesen kiküszöbölnie, hogy a kiálló és bemélyedő formák közötti, vagyis a kép hátsíkjára meredeken helyezkedő formák a képi hatást nemigen segítik. Viszont csökkentik színességükkel a plasztikai formák értékét. Mégis dicséretes Végvári munkája, mert habár a műfajú kettősség nem is segítette, így is dekoratív értéket sugároz alkotása. Geszler Mária a síkba teríti ki ábráit kerámiaképén, és a különböző anyagok beleégetésével, az így felfokozott színek erejével élénkíti alkotását. Nappal-éjjel király, Miniatúrák művei jó hatásához a szerencsésebb technika is hozzájárul.

A grafikai anyagból hiányoznak ez évben Kajári Gyula romantikus hevü-letű, lendületes vonalízekkel kifejező rajzai. Ágotha Margit és Rékassy Csaba a közvetlen vonalkifejezés helyett a vonal dekoratív, stilizációs alkalmazásával a technikai tökély eszközeivel adnak komoly jelentéseket lapjaikban. A vásárhelyi grafikának ez a törekvése találkozik a festészet eszközkérésével, de amíg a grafika egyértelműen tudja adni a vonaleszközzel a jelentést, a festészet ilyen stilizációs keresését a színigény is differenciálja. Gacs Gábor Fiú születik című rézkarca, alkotójának az emberi életútról tett komoly vallomása. Molnár Gabriella rézkarcait és ifj. Sáros András litográfiáit is élményt nyeréssel szemlélhették a látogatók.

PATAY LÁSZLÓ (1932–2002): Kazlak között (1972)

A XIV. őszi tárlat tükrében a vásárhelyi képzőművészet egyfajta beteljesüléssel és több újabb és szép lehetőség birtokosaként mutatkozik. Beteljesülése, hogy országos és még távolabbi érvényű képzőművészetet koncentrált a tájegység fókuszába, hogy közéletiséget vállal és hogy komplex tartalmak közvetítésére érez erőt. Lehetősége a még mélyebb hazai struktúrákból eredő alakítási szándékok és módozatok megértése, hogy a valót értő, de abból igazként csak a teljes értékű emberit elfogadó ítéletünket alkotásaikban kifejezzék.”

KOVÁCS GYULA: XIV. Vásárhelyi Őszi Tárlat. Művészet, 1968. 2. sz. 44–48.

A HŰSÉG JEGYÉBEN (1970)

„Miért száll Vásárhelyre egyre népesebb művészcsapat évről évre? Miért éppen ide, és miért épp itt érzik otthon magukat? – kérdezte nemrégén Mocsár Gábor. Az ő töprengését szeretném folytatni az idei megnyitón: miért figyelünk egyre többen, szakmán kívüliek, tanárok, írók és kritikusok egyre nagyobb szeretettel Vásárhelyre?

Nemcsak azért, mert az újabb magyar képzőművészetről nem lehet Vásárhely nélkül beszélni. Más oka is van a figyelemnek: Vásárhely a hűség szimbólumává nőtt. A magyarság és emberség, a hagyomány és modernség egységének szimbólumává. A teremtő munkát jelenti. A biztos értékeket. Az igenelhető fejlődésvonalat.

Az idei, a XVIII. Őszi Tárlat is.

Jelentős új regény és lírai kötet mostanában alig jelent meg, más művészetekben is inkább csak a készülődés neszeire figyelhetünk. Vásárhely ismert művészei egyenletesen dolgoznak. Teremnek, csendben mint a föld, mint a feketé, jó magyar föld. A bartóki eszményt szem előtt tartva dolgoznak, egyszerre példázva a hűséget és a változás iránti készséget. A nyugalom monumentalitását és a nyugtalanság vibrálását, őrzik és tovább viszik a magyar festészet folytonosságát. A jövőendő útjait a múlt haladó örökségéhez való hűségben keresik.

Az örökség, amihez kapcsolódnak, művészileg és emberileg is a legnagyobbra kötelez. Tornyai Jánosék, a vásárhelyiek vallottak a magyar festészetben először vállalón a paraszti sorsról; velük vált a nép a népművészet körén túl is művészetteremtő erővé, ahogy az irodalomban Adyval és Móricz Zsigmonddal, a zenében pedig Bartók Bélával és Kodály Zoltánnal. Emberi hűségük, vállalásuk is rokon volt: egy művelt, népből újjászülető ország tetszett fel előttük, s annak a megteremtésére tették fel életüket. Eljutottak Párizsba is, Itáliába is, de hazajöttek, vállalva a honi sorsot. »Nekünk van igazunk – írta Tornyai János –, akik – öntudatlanul bár –, ezért jöttünk haza Párizsból, mert szerettük fajtánkat, és éreztük, hogy itt van a legnagyobb kód, itt kell legjobban törni, oszlatni a kódot... A Jósáknak van igazuk, akik csak úgy tekintik az életet életnek, ha így éltek... A kutya megeszi a saját kölykeit... Magyarország megeszi a saját fiait. Örök rejtély előttem, miért, de így van ...«

Fájdalmas volt ez a felismerés, de Tornyait nem hőköltette vissza. »A művészetnek sem a természettől, sem az erénytől eltávolodnia nem szabad – vallotta –, de nem is lehet anélkül, hogy önmaga torzképévé ne váljon.« »A művészet csak úgy ér valamit, ha nemzeti, ha magyar, azzá pedig csak úgy lehet, ha a nép képzeletvilágából táplálkozik.« A másik mester, Rudnay Gyula is rokon lélekkel szólt: »A különféle művészeti törekvések leforognak, mint a naptári napok. A mi művészetünk alapja csak e föld, s e föld népének kultúrája lehet. Ha megvan a magyar zenének, a magyar dalnak a maga külön világa, akkor meg kell lennie a magyar piktúrának is.«

Bartók és Kodály lehetett előttük a nagy példa, akik a nép világából indulva építették fel a magyar zene tornyát, a népihez kapcsolódva teremtették meg a legmodernebbet. Hasonló elképzelés munkál világosabban vagy homályosabban a Vásárhelyen kiállító alkotókban, helyi színek, hazai motívumok segítségével.

CSOHÁNY KÁLMÁN (1925–1980): A víg poéta (1973)

vel óhajtják kifejezni az általános emberit, a valamennyiünkben közöset. Maguk is szétnéztek a nagyvilágban, tudnak a legújabb törekvésekről is, de nem a változó divatokhoz akarnak igazodni, hanem a haladó hagyományokat továbbfejlesztve olyan korszerű művészetet teremteni, amelynek alapja a valóság, a táj és a rajta élő nép reális tükrözése.

A két világháború közti hasonló képzőművészeti törekvések többször a népi irodalomra emlékeztettek, a mai vásárhelyiek azokkal a kortársi költőkkel, Juhász Ferencsel, Nagy Lászlóval rokonok, legalábbis a tájékozódás igényében és a magatartás erkölcsében, akik a líra továbbvezető útjait keresve egy új népiség felé indultak, amely úton – ma már a kritika is elismeri – új, világirodalmi érvényű lírát teremtettek. Méghozzá egy sematizálásra hajló korban, Vásárhely művészei is történelmi érvényűt cselekedtek. Az uniformizálódás idején »megőrizték és továbbvitték a magyar festészet folytonosságát, őrködtek a mesterség és elhivatottság komolysága fölött«.

Az idézett szövegrész régebbi keletű. Egy idő óta már nem ilyen egyértelműek a méltánylások. Egyre többen kétellyel, sőt gyanakvással szólnak. Leszűkítik a világukat a parasztira – mondják. Nem elég intellektuálisak. Nem modernek. Még mindig a földszinten matatnak, mikor már a legfelsőbb emeleteken dolgozik az élet. Provinciálisak. Narodnyikok. Sőt nacionalisták. Olykor még Vásárhely barátai is megállást emlegetnek: becsületesek, magyarok, de kicsit avítak. S hűségüket lokálpatriotizmusnak vélik, útkeresésüket válságnak.

Nem lehet kellemes az ilyen ítéleteket hallani, de még bosszankodni sem érdemes miattuk.

A divatoknak nálunk mindig hangos szószólói voltak, s rossz hagyomány is van bősséggel, amely szerint eleve nem kívánatosak a népi témák és a honi ízek. Hogy Gauguin Párizsból a szigetlakó pápuákhoz fordult motívumokért, s Picasso a néger primitívekhez, azt a modernség sznobjai is hangosan ünneplik, de hogy Vásárhely művészei a vásárhelyi népet és tájat kívánják művészetükbe emelni – az sokaknak provinciálisnak tűnik. Mintha az igazán modernet csakugyan az utolsó évi nyugati divatokban látnák. A divatok azonban, ahogy Rudnay írta, »leforognak«. A művek megmaradnak. A hűség igazolódik.

Amit a vásárhelyiek teremtettek, már korszakot jelent a magyar képzőművészetben. Az utolsó pillanat szorításában, egy történelmi sorsfordulón megteremtették az ember és táj költészetét, művészetbe, jövőbe mentették az elmúlt életek üzenetét. Búcsú ez a tegnaptól? Az is, ahogy Juhász Ferenc nagy verse, A szarvassá változott fiú kiáltozása is az, és Nagy László Zöld anygala is az. A jövőbe induló fiúk búcsúja, akik őrizni akarják a munkás apák emlékét, a szívveréssé lett álmokat, az emberség minden időben érvényes törvényeit. S a gyűrött parasztarcok a fiúk vágyát is hordozzák: megállni a zajló időben, »térdfig hóban, szívükig fagyban« is vinni a szívárványt a hegy magasába. Berendezni

otthonossá a készülő új világot. A hazának elfogadott tájat. A vásárhelyiek művészet – Kurucz D. István, Németh József, Szalay Ferenc, Hézsó Ferenc és mások alkotásai – szerintem erről beszél.

Nem vagyok művészettörténész, de nézőként úgy érzem, a Vásárhelyen kiállítók – a vásárhelyi hagyományt továbbvivők – jó úton járnak. Ezzel az erkölcssel, ezen az úton tovább haladva is lehet érvényeset, korszerűt teremteni. Vallani a tájról, az emberről, a közösségben magát kereső és megtaláló emberrel — a ma művészehez is méltó feladat. S a kucsmás parasztok is hordozhatják a kor ellentmondásokkal terhes atmoszféráját; az ember – mindenütt ember, a kazlak tövében is, nemcsak a felhőkarcolók világában. S nagy példák igazolják: a paraszton keresztül a magyarról, a magyaron keresztül az emberről szólhat az igaz művész, általános érvénnyel. A szeretet és szenvedély pedig, amely egy emberi közösség sorsát kutatja mindig időszerű. Ez lehet a korszerűség egyik legerősebb biztosítója.

Persze, semmi sem maradhat az igazi művész előtt ismeretlen, ami a világban történik. A bartóki úton járók minden iskolát kijártak, a modernségnek »nagy kincsek bevetésével« adtak hitelt. Ismételni sosem lehet; a művésznek minden újat látni és láttatni kell a lét és jövő kérdéseit is. Így tudják ezt a Vásárhely szellemében alkotók is; újabb kísérleteiket innen érthetjük. Amit én, a néző mondhatok, csak előre, tovább, a hűség jegyében. Mert a nagy alkotások – Hódmezővásárhely az egykor itt tanító Németh Lászlót hadd idézzem: – »majd mind úgy jöttek létre, hogy az emberek vállalni merték: gondolatuk, temperamentumok, szülőföldjük, hazájuk, az emberiség, s a mindenség ösztönzéseit.«”

CZINE MIHÁLY: A hűség jegyében. Megnyitó a XVIII. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. Tiszatáj, 1970. 12. sz. 1166–1168.

VÁSÁRHELYI ŐSZI TÁRLAT (1971)

„Az országos érdeklődés mintha csökkent volna e szép nevű s nagy hagyományú tárlat iránt, pedig érdekessége és jelentősége nem látszik kisebbedni. A művésztelep él, fejlődik, változik, régi tagok válnak ki belőle és újak csatlakoznak hozzá, változnak az egyes életművek is, új kezdeményezéseknek lehetünk tanúi, s egészen mégis érzékeljük az állandóságot, a jellegzetességet, azt a rejtett valamit, ami ennek a művészetnek elsődleges vonzerejét adja.

Miben rejlik ez a vonzerő? Semmiképpen sem csupán a képeken, rajzokon megjelenített alföldi tájban, jellegzetes motívumokban, a megragadott figurákban, hanem – és mindenekelőtt – abban a sajátos emberi-művészi magatartás-

ban, amelyet ezek tükröznek. Meglehet, hogy ha szavakba foglaljuk, felsorolni próbáljuk e magatartás főbb jellemzőit, az eredmény kissé közhelyszerűen hangzik, mégis érdemes kísérletet tenni rá: rokonszenvvel és megértéssel teli, ellenérzéstől, gúnytól, sőt iróniától is mentes emberlátás, érzékenység az igénytelennek tűnő motívumok szépségeinek feltárására, általában mindennek megértő heves indulatok, drámai kiélezettség nélküli szemlélése és megjelenítése.

A telep egyik ősének, Tornyaiak csupa izzás, csupa indulat művészetére gondolva, ezek a most uralkodóvá váló jellegzetességek újnak mondhatók, de eltérést mutatnak a néhány esztendeje elhunyt Kohán erőteljes drámaiságától, vagy akár a nemrégiben még Vásárhelyen alkotó Kajári törekvéseitől is. A legjobbaknak, a hagyományörző és teremtő mestereknek művészetét vizsgálva tehát egységesebb a kép, de az összhatás mégsem egyhangú, sőt inkább meglepő az a változatosság, mely az említett alapvonások érvényesülése mellett is megfigyelhető. Elég néhány név felsorolása, hogy ezt a változatosságot megértsük: Szalay Ferenc, Németh József, Somos Miklós, Szurcsik János, Vecsési Sándor, Bazsonyi Arany, Fejér Csaba, Hézső Ferenc – csupa kiforrott, egyéni hangú festő, s sorolnánk a grafikusokat, szobrászokat is, bár a vásárhelyi iskola legerősebb s főleg legjellegzetesebb műfaja kétségtelenül a festészet, ezt a kiállítás is bizonyítja. Persze voltaképpen nem mindenki vásárhelyi művész, aki ott kiállít. (Egyik művésznünk úgy fogalmazta meg ezt, hogy az »országos válogatott« sorakozik fel a tárlaton.) Az ilyen különbségtevés azonban még akkor is félrevisne, ha majdnem egyértelműen állíthatjuk, hogy a vásárhelyi művészet igazi tényezői, alappillérei az ott élők (Szalay, Németh és mások) vagy az onnan származók (például Kurucz D. István, aki most nem állított ki). A telep művészetének alakítása, elevenen tartása, mindenkori korszerűségének biztosítása szempontjából nemcsak hogy nem közömbös, hanem egyszerűen elengedhetetlen a »külső« tagok bevonása.

Előljáróban változásokról, új kezdeményezésekről szóltunk, s a művek valóban ezt bizonyítják. Szalay »Tsz-szervezés« és »Tsz-dolgozók« (Hazafelé a munkából) című képeivel a korábban kezdett sort folytatja, s úgy tűnik, ezúttal kimondja a számára legnyomasztóbbat is, ami még a szervezés idejéről élt benne; másik, kissé a naiv festők modorára emlékeztető, de valami felszabadult és életteli hangulatot árasztó képével új, a mai valóságot megragadni kívánó sorozatot látszik kezdeni. Németh József képei, az erős stilizálás ellenére, eddig sem szűkölködtek érzelmekben; mostani munkái szinte szentképek. Derűs hangulatú, méltóságteljes kifejezésű, kicsattanó egészségű »szentjei« azonban mintha még közelebb állnának a földi halandókhöz, mint korábbi figurái.

Másféle az a stilizálás, amely Somos képein figyelhető meg: egyéni jellegzetességektől mentes, olykor arc nélküli figurái, mesékbe vagy álmokba illő

díszletek között, mindeneelőtt a művész útkereséséről, transzponáltabb, át-tételesebb kifejezésforma kereséséről tanúskodnak. A festő magára találásáról viszont leginkább a tizenkét táblából álló Bestiárium vall: bő festői véna, nagy-szerű komponáló tudás, megragadó szellemesség jellemzi ezeket a képeket. Somos tipikusan olyan művész, aki egyéni adottságainál, törekvéseinél, intel-lektuálisabb érdeklődésénél fogva némileg kiválik a jellegzetesebben helyinek érzett együttesből, de aki nélkül az egész feltétlenül szegényebb volna.

Szurcsikot már inkább ide kapcsolja festői és emberi mivolta, témavilága, mondanivalója (szép a bemutatott Temetés), s ezt lehet mondani Vecsésiről, Bazsonyi Aranyról is, bár éppen újabb, szürrealisztikus törekvéseik (Különös táj, Elhagyott táj) nemcsak saját oeuvre-jükben jelentenek az eddigiektől el-térőt, hanem a vásárhelyi művészet egészének vonatkozásában is. Figyelmet érdemel Hézső stílusváltása, pontosabban az a törekvése, hogy egy képben fo-galmazza meg a »múltat és jelent«, s nem hagyható említés nélkül Fejér Csa-ba néhány fotószerű felfogásban festett, különös hangulatú képe sem. Magos Gyula erőteljes és kifejező fejei a művész törekvéseinek megszilárdulásáról, eszközeinek érettségéről beszélnek.

A példák – melyeknek sorát szaporíthatnánk – azt mutatják, hogy Vásár-hely művészetét nem kell félteni a megrekedéstől, korszerűtlenné válástól. A művészeknek van mondanivalójuk, vannak gondolataik, van elég tehetségük ahhoz, hogy kifejezésre is juttassák ezeket.”

KONTHA SÁNDOR: Vásárhelyi Őszi Tárlat. Társadalmi Szemle, 1971. 1. sz. 78–79.

NEGYEDSZÁZADOS JUBILEUM JEGYÉBEN (1978)

„Negyedszázados jubileumához érkezett a magyar képzőművészet realista in-díttatású szárnyának évenkénti seregszemléje, a Vásárhelyi Őszi Tárlat. A 25 éves jubileum alkalmából szombaton Hódmezővásárhelyen, a városi tanács dísztermében ünnepi tanácskozást rendeztek. A résztvevőket Holler Lászlóné, a városi tanács elnökhelyettese üdvözölte, majd nyolc előadás méltatta a hódme-zővásárhelyi képzőművészet jelentőségét, szerepét a felszabadulás utáni ma-gyar képzőművészetben. Dr. Dömötör János múzeumigazgató történeti áttekin-tése után dr. Pogány Ö. Gábor, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója helyezte el a vásárhelyi tárlatokat a felszabadulás utáni képzőművészetünk egészében. D. Fehér Zsuzsa dr. művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria osztályvezetője a művészetpolitika tükrében vizsgálta a vásárhelyi őszi tárlatok negyedszáza-

FEJÉR CSABA (1936–2002): Vak hordár (1976)

dát, dr. Bereczky Loránd művészettörténész, az MSZMP KB munkatársa képzőművészetünk társadalmi megítélésének új vonásait elemezte az előbbi nézőpontból. Nemzeti hagyomány és egyetemesség volt a témája dr. Losonczi Miklós művészettörténész előadásának, Tasnádi Attila kritikus, művészettörténész az emberábrázolás kérdéseit elemezte, míg dr. Kratochwill Ferencné művészettörténész a kritika tükrét tartotta a negyedszázados kiállítássorozat elé, dr. Egri Mária művészettörténész pedig a szolnoki művészet és a vásárhelyi művészet párhuzamát vonta meg.

A 25. Vásárhelyi Őszi Tárlat ünnepélyes megnyitására vasárnap délben került sor a Tornyai János Múzeumban. Dr. Dömötör János múzeumigazgató üdvözlő szavai után dr. Boros Sándor kulturális miniszterhelyettes mondott ünnepi beszédet. A megnyitón a népes érdeklődők között ott volt dr. Koncz János, a megyei pártbizottság titkára, Szabó G. László, a megyei tanács elnökhelyettese és Hódmezővásárhely francia testvérvárosának, Vallaurisnak háromtagú küldöttsége is.

A miniszterhelyettes megnyitó szavai után dr. Csatornai Antal, a városi tanács elnöke átadta a Tornyai-plakettet Ágotha Margit grafikusművészeknek. Mun-

kajutalmat kapott Németh József festőművész, Szalay Ferenc festőművész, Tóth Valéria szobrászművész, Sáros András Miklós grafikusművész, Katona László grafikusművész és dr. Dömötör János művészettörténész. A 25. Vásárhelyi Őszi Tárlat, melyet dr. Kratochwill Ferencné művészettörténész rendezett, 102 művész több mint 220 alkotását tárja közönség elé, november 26-ig.

A hagyományoknak megfelelően a hódmezővásárhelyi képzőművészek kollektív kiállítását ezúttal a Gorzsai Állami Gazdaságban nyitották meg, ugyancsak vasárnap délután. Még két eseménye volt Vásárhely képzőművészeti ünnepének: a Kincses-temetőben felavatták Tornyai egykori modelljének, Kovács Mária festőművésznek, a népszerű Mári nélinek síremlékét. Az emlékművet Szathmáry Gyöngyi szobrászművész tervei alapján a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola képzőművészeti tagozatos hallgatói készítették. Szombaton nyitották meg a fennállásának 25. évfordulóját ünneplő

TIHANYI VIKTOR (1955): Merengő (1997)

Petőfi Sándor Művelődési Házban Vallauris képzőművészeinek tárlatát. A kiállítás hat francia képzőművész mintegy 30 alkotását mutatja.”

Negyedszázados jubileum jegyében. Megnyílt a Vásárhelyi Őszi Tárlat. [A szerző megjelölése nélkül.] Délmagyarország, 1978. október 10. 5.

A XXV. VÁSÁRHELYI ŐSZI TÁRLAT (1978)

„Jubilál az egyetemes magyar képzőművészet egyik jellegzetes mai csoportosulása, a vásárhelyi műhely. Szinte példa nélküli a mi viszonylatunkban negyedszázados fennállása és működése, amelynek eredményessége és történetiségének értéke természetesen a tényezők halmazában rejlik. A XXV. Vásárhelyi Őszi Tárlat kapcsán illene szólnunk erről, ám emlékeztetünk arra, hogy megtettük. Részletesen beszámoltunk arról a tudományos ülésről, amelyen neves művészettörténészek elemezték létrejöttét, elvi-eszmei alapállását, múltját és jelenét, közöttük a tárlatnyitó igen lényeges politikai-művészetpolitikai megállapításokat tartalmazó beszédét, és ha elolvasásra ajánljuk még az idei katalógus előszavát, a tárlatlátogató tisztábban érzékeli azt a közeget, amelyben a műveket értékelheti, illetve értékelnie kell.

Milyen a jubileumi tárlat?

Tavaly már érzékelhettük, hogy egy-két év megtorpanása után ismét összecsendült a kiállított művekben a valóság és a szépség, s ez sejtette, hogy az idei is méltó lesz ahhoz a színvonalhoz, amely 25 év alatt – mondhatni – folyamatosan Vásárhelyen jelen volt. Méltó is! Az alkotások tömegén húzódik végig egy nemes emberközpontúság, amely mélyen a környezetben, a tájban gyökeredzik. Okos rendezésével dr. Kratochwill Ferencné hozzájárult ahhoz, hogy egy-egy alkotó képeinek csoportosításával hozzásegítse a nézőt a kiállító művészi hitvallásának, világlátásának megértéséhez.

Négy alkotó műveiből vonható le ez a konklúzió:

Vecsési Sándor három képe közül messze kiemelkedik »Önarckép«-e. A figyelmesen szemlélő rádöbben: több ez, mint a művész arcvonásainak egyszerű tolmácsolása – curriculum vitae ez, mely nagyszerűen összecsengő tárgyak-formák és színek révén vall a honnan hová érkezésről –, egy gazdag alkotói életről.

Dramai szituáció lírává oldva – az első, de igazi sugallata Szalay Ferenc »Az öregember meg a szekér« című vásznának. Szimbolikájában még tovább vezet: ember és tárgy miként kapcsolódik a fejlődés során egybe, s mindkettő miként hal el az idő kérlelhetetlensége közepette, hogy sejtesse az elavult múltat új jelen és még újabb jövő követi.

Összegző és megrendítő hatású Somos Miklós »Öregasszony« című táblaképe. Egy stilizált szék, mögötte fehér ablaknyílású sötét fal és egy asszonya ház válik borfelmondássá Somos ecsetje alatt.

A közelmúltban terjedelmes cikkben foglalkoztunk Németh József festői világával Nos, amit ember-természet ember-eszköz, ember-állat együttéléséről mondtunk, példázva van ezúttal is öt nagyméretű képén. Az »Asszonyok« típusrögzítése, a »Fatelep« szigorú rendszerének monumentalitása aligha vonható kétségbe, ám a megejtő szépség és a valóság ezúttal igaziban a »Merengő«-ben fedezhető fel. A tárgyhoz simuló bágyadtabb színei utalnak arra is, hogy embebrábrázolása miként jut egyre tökéletesebb szintre, nagyobb mélységekbe.

Sok alkotó műve színesíti az idei tárlatot – a csapatmunkákban is felfedezhető Fodor József egyre izmosodó festészete, Zombori László rendkívüli színérzékenysége, Kurucz D. István most kissé bágyadtabb alföldi világa, Fontos Sándor színt és formát váltó piktúrája.

A Vásárhelyi Őszi Tárlatok erőssége volt és maradt a grafika. Itt is négy alkotó neve kívánczik az előtérbe. 1. Az idén Tornyai-plakettel jutalmazott Ágotha Margit, aki fametszeteiben történelmi események idézésével fogalmazza meg a mának szánt gondolatait; 2. Bácsi Mihály, akinek linói felhívás jellegűek; 3. a munkadíjjal jutalmazott Sáros András Miklós arcsorozata, amint felkiáltójelként figyelmeztet az emberi sorsot veszélyeztető torzulásokra; 4. Csohány Kálmán, akinek öt lapja a Bandula kocsmából finomságával, hangulatteremtő típusalkotásával elragadó. Kéri Imre, Csikai Márta Krúdy-idézése – időszerűségük mellett – kitűnő teljesítmények.

CSIKÓS ANDRÁS (1947–2006): Várakozó (1973)

A szobor-, érem- és textilanyag szinten tartott. Tóth Valéria női alakjai, Markolt György állatfigurái, Nagy Sándor tömörsége hatást keltő. Meglepetés-ként hathat Kligl Sándor »Ady Endre – Hatvany Lajos« című kompozíciója és Szabó Iván nem lankadó, egyre egyetemesebb munkássága, ötletgazdag Rátonyi József »Agricola« című alkotása.

Lieber Éva varrott szőnyegek és Szurcsik János gobelinje értékes munkák.

*

E realista indíttatású kiállítás – még ráadásul a XXV.! – újból alkalmat adott a vásárhelyi iskola ellenzőinek a kétkedésre, eredményeinek lekicsinylésére. Valahogy így: áldva a realizmust, hogy ilyen és átkozva, hogy még mindig ilyen. És miért még mindig ilyen? Mert szabadon építik-építhetik művészetüket s miután szabadon, tehát őszintén, igazul. A képiség jegyében és nem a képmutatásban. A realizmus olyan kategória, ami nem kötődik évjáráthoz, de mindenkor kifejezi a kort, amelyben létrejött. És miért baj, ha vall az inspiráló színhelyről, ellentétben az amorf-foltfestészettel amelyről azt sem tudni New Yorkban vagy Tokióban született Mást igénylő, helyben topogó ítések – persze – mindig lesznek, s ennek csak örülhetünk: az iskola addig él, míg ők morcoskodnak, azért is bosszankodhatnak, hogy tőlük aligha kérdezik meg: hát hogy is csináljuk?”

SZABÓ ENDRE: A XXV. Vásárhelyi Őszi Tárlat. Csongrád Megyei Hírlap, 1978. október 15. 5.

RESTAURÁCIÓ ÉS PERSPEKTÍVA (1984)

„A Vásárhelyi Őszi Tárlat októberi nyitásával belépett negyedik évtizedébe. Már ez a tény önmagában tiszteletet parancsoló, de különösen az, ha a résztvevők számát és névsorát is tudjuk. Jelen vannak ugyanis az alapítók közül csakúgy, mint a Vásárhelyen élők, az ide kötődők, s jó néhány alkotó nevével először találkozni a kiállítási termekben. A Tornyai Múzeum épületét és kiállítási helyiségeit kinőtte ez a tárlat. Rátelepedtek a művek a folyosókra, telezsúfolták a termeket, szinte áttekinthetetlen ez a műhalmaz. Hajlok afelé, hogy a feltételek ismeretében a zsűri túlságosan engedékeny volt. Másfél száz művész 250 alkotását nemcsak elhelyezni, de illetén áttekinteni is bravúr számba menő tett.

Az idei Tornyai-plakettes festőművész, Fodor József azt nyilatkozta a Nép-szavában, hogy a harmincegyedik seregszemle a restauráció szellemében született, azaz a helyi művészek összefogásának eredményeként a legprogresszívebb realista törekvések országos fóruma lett, s az összképet sikeresnek ítélve ebben látja perspektíváját is. Az előkészítő bizottságban elhangzottakat lejegyző Dö-

CSIKAI MÁRTA (1939): Táncvirág (1987)

HÉZSÓ FERENC (1938): Vörös kakas (Őnéletrajz) (1973)

mötör János azzal fejezi be katalógus-előszavát, hogy »Vásárhely mai többszólamú művészeti életünkben egy hang. Sohasem törekedett kizárólagosságra, egynek érezte a lehetséges utak közül magát, amely változatosabbá, teljesebbé teszi mai képzőművészetünk egészét.« A tárlat összképe azonban ellentmond mindkét véleménynek, s ez nem csupán a szándék kritikája. A főlvállalt restauráció ugyanis azt a bizonyos szarkát juttatja eszembe, aki sokat akart és... A kiállítás pedig egészében olyan zavarosan tarka, hogy alig-alig tapintható ki az anyagon végigvonuló hangsúlyos törekvés. Talán a körülmények, a társadalmi ellentmondások, a közélet szellemi párbajai alkalmatlanok egy hajdani úttörő jelentőségű koncepció mindenáron való visszaállítására, vagy az alkotók váltak képtelenné arra, hogy megfeleljenek egy sokszor elparentált skatulyaszemléletnek.

Tény, hogy a legjelesebb mesterek igyekeztek fontos műveket produkálni. Vállalkozásokban nincs is hiány, az eredmények azonban a legjobb szándékkal is csak mérsékeltnek minősíthetők. A vállalkozások a megvalósítás folyamatában megoldhatatlan feladattá váltak jó néhány, a tárlat karakterét évek óta meghatározó művésznél. Kurucz D. István például makacs kitartással harcol egy feladatért. Azért, hogy néhány alkotótársával megfesse az ópusztaszeri múzeumba kerülő Feszty-körkép mintegy külső palástjaként az »ellenpannót«, rajta történelmünk jeles eseményeivel. Ennek demonstrálásaként hagyományosan magas mesterségbeli szintű Alföld-képei mellett bemutat két előtanulmánynak tekinthető munkát: Bocskai letelepíti a hajdúkat címmel egy vázlatot, s néhány tanulmányfejet a 48-as képhez. Történelemszemléletünknek nem éppen korszerű adalékai ezek az idejétmúlt, illusztráció színvonalú próbálkozások. Ezek ismeretében érdemes volna újragondolni az ópusztaszeri koncepciót, mert nem biztos, hogy a mai képzőművészet feladatai a nemzeti-történelmi tudat formálásában ilyen alkotásokban merülnének ki.

De nézzünk egy másik példát! Szalay Ferenc máig a magyar parasztság ezeréves története legnagyobb életformaváltásának, a mezőgazdaság kollektivizálásának hiteles és rangos krónikása. A hatvanas években emlékezetes képekben festette meg az aláírás, a belépés, a közgyűlés, a téeszvezetőség és a történelem ellentmondásos viszonyait. Teljesen természetes, sőt szinte kötelességszerű, hogy az akkori nemzedék életét, az egykori modellek sorsát tovább kövesse. Csakhogy a húsz évvel ezelőtti főhősök fölött eljárt az idő, nyugdíjasokká lettek, a mindennapok szélárnyékába kerültek, a mezőgazdaság perifériájának epizodistáivá váltak. Szalay érzi művészi kötelességének felelősségét és szorítását, s talán ez a görcsös akarat nem engedte, hogy a Tisztelet a téesznyugdíjasoknak című freskóterve igazi művé váljék. Mert a kép bárhogy is idézi a régi festmények motívumait, bármennyire tartalmazza az egykori alkotások erényeit, s gazdagítja némi iróniával, bátortalan satírával, nem áll össze egységes és

hatásos egészszé, nem szerveződik igazi tartalmas művé. Pedig ha van valaki a magyar képzőművészetben, aki erre a feladatra méltó, aki nem bújhat ki a felelősség alól, az éppen Szalay Ferenc.

A harmadik példa legyen Patay László Madách emlékére című munkája. Óriási vállalkozás ez a Tragédia-idézés, de csak úgy lehetne több, mint a bravúros felkészültségű mester tanulmánya, ha valamit hozzátenne az eddigi illusztrációkhoz, ha korunk Madách-képét, a madáchi gondolatok mai érvényességét is megfogalmazná. Csakhogy hiába a példátlan mesterségbeli tudás, a figurák, a mozdulatok megragadásának csodás képessége, s hiába egyik-másik alakon a szkafander, ettől még nem lesz mai érvényű, nem lesz összegezés, legfeljebb felkészülés egy újabb erőpróbára. Mindettől függetlenül – ez a paradoxon – a kép előtt az ember ámulva nézi a festői tudás burjánzását.

De gondolhatunk Németh József-re is, aki Tiszta forrás című festményével azt igyekszik demonstrálni, amit a katalógus így fogalmaz: »A Bartók-i példa nyomán vállalták a népművészet egyszerűségének, tömörségének, tisztaságának és őszinteségének ihlető hatását.« Bartókhhoz kötődni azonban nem téma-választás, szándék vagy akarat kérdése, hanem tehetség, mérce és méltóság is. Mert hiába ábrázol a festő kilenc szarvast egy erdei forrásnál, ha nincs mögötte a bartóki világkép, a kilenc fiú átváltozásának szenvedése, a szakítás kegyetlen próbája, a »csak tiszta forrásból« ítélete, az újraérlelt és értékelt gondolat megélt hitele. Képnek kép ugyan, de alig van köze a Példához. Vagy szólhatunk Fülöp Erzsébet-ről, aki egykori miniképeit egyszerűen megnövelte, ettől legfeljebb méretében lettek nagyobbak. Máté István és Lantos Györgyi sem kisebb feladatra vállalkozott, mint Dantét illusztrálni, sorozataik egy tőről fakadnak, legfeljebb abban különböznek, hogy Máté István bronzplakettjei téglalap alakúak, s már vatikáni babérok ékesítik. Lantos Györgyi viszont megmaradt a hagyományos kör alakú éremformánál.

Gondolhatnánk, aszályos idők járnak a képzőművészetben, különösen a táblaképfestőkre. Gondolhatnánk mindezt annak ellenére, hogy soha olyan keresete nem volt festményeknek, mint manapság. S talán itt van az eb elhantolva. Mert két vasat kell egyszerre a tűzben tartani, a művészek többsége érzi, hogy mást kíván a piac, mást igényel a kiállítóterem. Nem lehet könnyű megtalálni a vízvonalat, föloldani a kétarcúságot – a választás kényszer és egyéni felelősség. A kiállítást viszont csak hozott anyagból lehet megrendezni.

Ami öröm. Végre megfelelő négyzetméter kapott a falakon a gyulai művésztelep néhány alkotója (Balogh Gyula, Szakáll Ágnes, Marosvári György, Székelyhídi Attila), akik az újnaturalizmus precizitásával, az élet árnyasabb oldalainak tudatos feltérképezésével, a témaválasztás fegyelmeivel fontos, társadalmilag lényeges kérdésekről szólnak, mai valóságunknak tartanak tükröt elénk. A szociografikus megközelítés és a részletező, mellérendelő kifejezőmód

úgy korszerű, hogy a mesterség és művészet klasszikus erényeiből táplálkozik. Hasonlóan gazdag az ironikus, szatirikus, groteszk vonal. Ha van korunkban modern kifejezési forma, akkor talán a távolságtartó, az eseményeket kívülről szemlélő, a visszásságokat is felmutató vagy legalábbis a valós és álszent dolgokat egy ketrecbe terelő groteszk az. Ennek a kifejezőmódnak olyan, mind erőteljesebb képviselői vannak jelen, mint az igazi meséket festő Tóth Ernő, a nyomdokaiban járó Várkonyi János, a nemzedékének arcvonásait kereső Kovács Tamás Vilmos, a gyermekrajzokat utánzó és az irodalmi groteszkhez közelítő Neuberger István.

Szép számmal akadnak portrék. A sor elejére kívánczik Fejér Csaba néhány mély megfigyelésről tanúskodó, zseniálisan megfestett képe, a Vásárhelynek hízogó Nagy Előd Plohn-parafrázisa, Szécsi K. Zsuzsa modiglianis arcképsora, Lics Zsuzsa két izgékony pasztellje, Koszta Rozália határozott kontúrú, visszafogott arcmásai, Somos Miklós lírai szembesítései vagy a szobrászok közül Janzer Frigyes karakterei, Babitsa és Lukács Györgye, Kutas László Podmaniczky

FÜLÖP ERZSÉBET (1937–2020): Generációk (1983)

bárója. S akik nem sorolhatók a fönti karámokba, ám mégis meghatározó jelenlétük: Fischer Ernő áttetsző festőisége, Fodor József meditatív határozottsága, Kéri László kifogyhatatlan gondolatgazdagsága, Kollár György faktúraélményei, Merczel Péter tanulmányai és Benes József egy szerigráfiája, melynek címe az egész kiállításra érvényes: Hová? Merre? Meddig?”

TANDI LAJOS: Restauráció és perspektíva. Jegyzet a Vásárhelyi Őszi Tárlatról. Délmagyarország, 1984. november 9. 5.

GONDOLATOK A 35. VÁSÁRHELYI ŐSZI TÁRLATRÓL (1989)

„Kissé rendhagyó kritikát szeretnék most írni az október 9-én megnyitott 35. Hódmezővásárhelyi Őszi Tárlatról. Rendhagyót, mert nem egyszerűen arról volt szó ezen a verőfényes őszi vasárnapon, hogy az éppen soron levő kiállítás nyílik. Nem a legkerekesebb jubileumhoz érkezett Vásárhely, már túl van a 25. évfordulón, és még nem érkezett el az ünnepélyes 50.-hez, mégis, a kiállítás rendezői-szervezői úgy érezték, egy kicsit ki kell emelni a megszokott sorból ezt a mostani tárlatot, hogy alkalom lehet az emlékezésre és tisztelgésre egyaránt. Ezért az ilyenkor immáron hagyományos rendezvények – az országos tárlat megnyitása, a városi tanácson rendezett baráti találkozó és a vásárhelyi művészek úgynevezett »tanyasi« kiállítása – közé egy tisztelgő bemutatót iktatnak, a Vásárhelyi Őszi Tárlatban szereplő elhunyt művészek emlékének szánva.

Sajnos ez a bemutató a résztvevők számát tekintve már megdöbbenően gazdag. A ma már művészettörténeti korszakot jelző mesterek, Medgyessy Ferenc, Ferenczy Béni, Kohán György, Tóth Menyhért mellett fájdalmasan fiatal művész képe is e falakra került.

Ezt az alkalmat szeretném felhasználni, hogy a lap hasábjain is elbúcsúztassuk a nyáron tragikus autóbaleset következtében életét veszített szegedi festőt, Zoltánfy Istvánt. Még nem volt negyvennégy éves.

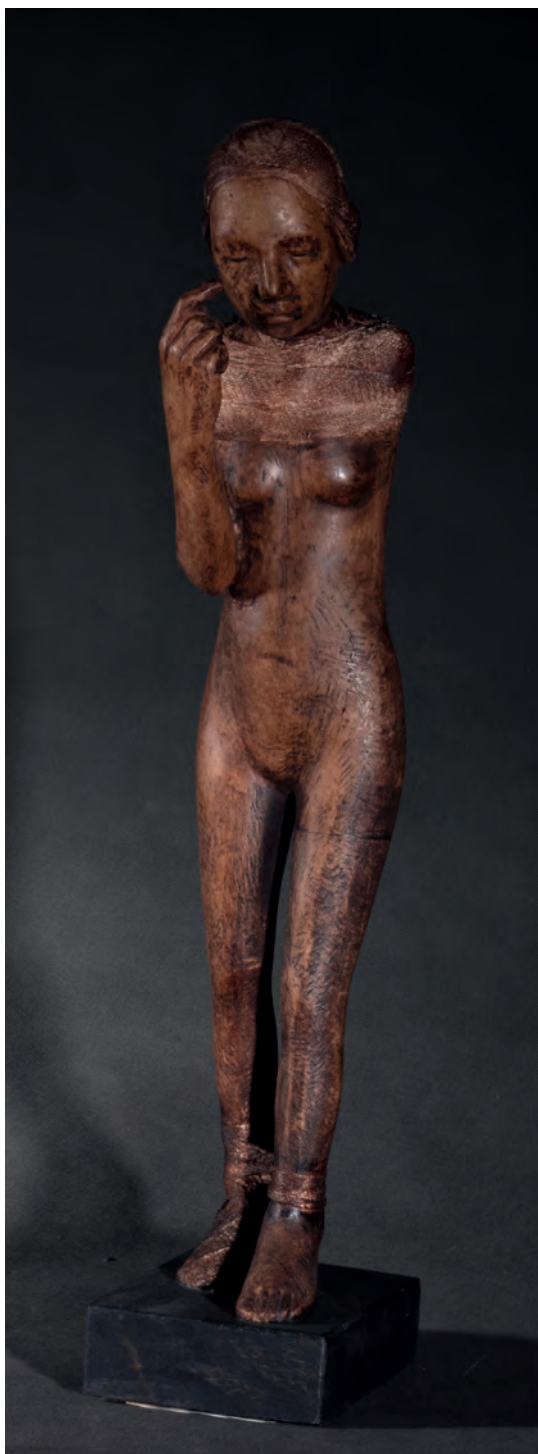
Az emlékezés, a tisztelgés gesztusa az Őszi Tárlat ünnepélyes díjkiosztó ceremóniáján is folytatódott. Az idei Tornyai-plakettet, posztumuszként, az ugyancsak nemrég elhunyt idős mesternek, Miskolczi Lászlónak ítélte a zsűri. A művész visszatérő résztvevője volt az őszi tárlatoknak, halk, de érzékeny posztnagybányai piktúrája mindig értékes hozzájárulás volt a kiállítások színvonalához.

Harmincöt év olyan időtartam felgyorsult idejű századunkban, amely a művészetben nem is egy korszakot, korszakokat foglal magába. Három és fél

évtized ahhoz is elégséges idő, hogy hagyományt teremtsen egy város életében. Bár tudom, gazdag előzmények után, ez az 1954-ben útjára indított kiállítássorozat olyan hagyományt is teremtett, hogy a képzőművészet vásárhelyi megbecsülését példaként állíthatjuk azóta is más magyar városok elé.

Ezen a vasárnapon is kicsinek bizonyult a Tornyai János Múzeum: a megnyitóra sereglő, ünneplőbe öltözött közönség egy része az utcán napfördözve várta bebocsáttatását. De azok számára is, akiknek ez megadatott, csupán a boldog túlekedés juthatott osztályrészül. Ez is hozzátartozik a vásárhelyi tárlatok megnyitójának hangulatához, a szoros testközelség, a kikerülhetetlen taktilis érintkezés. Akinek belső igénye úgy diktálta, csak jóval a ceremónia kezdete előtt, vagy amikor már feloszlott a tömeg, tekinthette meg a kiállított műveket.

Vajon belső igény szüli-e ezt a nagy érdeklődést? – A megnyitó után az utcán beszélgetve egy fiatal vásárhelyi képzőművész tette fel – önmagának is – ezt a kérdést. A látszat most mindenesetre az – folytatta a gondolatot –, hogy itt Vásárhelyen nagyon szeretik a képzőművészetet és a képzőművészeket, de vajon ez a szeretet a képzőművészet megértéséből,

JÓSZAY ZSOLT (1951): Egy lépés (1996)

vizuális kulturáltságból fakad? Meditatív kérdéssor, nem igényel válaszokat, de arra alkalmas, hogy kissé eltűnődjek a tartalmán.

Nem hiszem, hogy Vásárhely vizuális kultúrája sokkal fejlettebb, mint más, hasonló sorsú vidéki városunké. Itt is vannak kiállhatatlan üzletportálok, vásári feliratok, építészetileg torz, modern közintézmények. Az őszi tárlatok megnyitója azonban már kiemelkedett a hétköznapi sorából, rituális ünnepé vált. Olyan rituálé, amelybe ugyan keveredik egy jó adag sznobizmus is, de közösségformáló erejű. Különben a sznobéria is hagyományörző, kultúrateremtő lehet, ha tárgya, amelyre irányul, méltó. És ha nagyon a dolgok mélyére nézünk, mi más a művészet társadalmi hatásmechanizmusának a lényege, ha nem az alkalomteremtés az identitást erősítő rituálé? Nemcsak az egyes művek gazdagíthatják emberségünket, hanem közvetettebb módon ilyen művészeti események is, amelyek ünnepé rögzülnek.

Kitüntetett helyzete van tehát a város, egy önmagát is becsülni akaró közösség életében az őszi tárlatoknak, és jelentős szerepe van a mai magyar művészeti életben is. Már csak életkoromnál fogva sem lehettem mind a harmincöt tárlat tanúja, de az utolsó huszonöt évben rendszeresen figyelemmel kísértem a vásárhelyi tárlatok eseményeit. Az első évtized történéseit pedig tanulmányaimból ismerhetem.

1954-ben politikailag sem volt veszélytelen vállalkozás felújítani a vásárhelyi művészet plebejusi hagyományait. Akkor a generális mérték és követelmény nálunk is a XIX. századi müncheni akadémiázus formaruhájában jelentkező társadalmi apologetika volt. Vásárhely ebben a leírásban disszonáns hangon szólt. Dokumentarista szemlélete, alkotómódszere valóságfeltáró, társadalmi elkötelezettségű, éppen ezért akkor társadalomkritikai töltetű volt. Politikai inszINUáció légköre vette körül abban az időszakban Vásárhelyt. Narodnyiknak, sőt nacionalistának bélyegezték. A kezdeményező: Galyasi Miklós múzeumigazgató, munkatársa, későbbi utódja, Dömötör János, Kurucz D. István, Szabó István és az állami hivatalnok, szervező-festő, Almási Gyula Béla bizonyára ezt tudva és ennek ellenére láttak munkához. A meghatározó művészegyniség akkor Vásárhelyen Kohán György volt, akit szintén kiszorítottak az akkori magyar művészeti életből, és aki a méltó, az őt megillető megbecsülést csak halála előtt kapta meg.

Aztán jöttek a fiatalok, az új telepések: Németh József, Szalay Ferenc, Hézsó Ferenc, Fejér Csaba, akiket az idő már érett mesterekké avatott, hogy az idős vagy a korosodó jelzőt elkerüljem, mert hinni sem nagyon tudom, hogy Németh József éppen a tárlat megnyitása előtt nem sokkal ünnepelte hatvanadik születésnapját.

Most hadd köszöntsem én is ez alkalomból, a kiállításon is az ünnepelthez méltó módon, ünnepien szereplő mestert.

A rossz esztendők is elmúltak Vásárhely fölött. A hetvenes évek közepe meghozta a nagy fellendülést, a »hivatalossá« válás elismertségét. Ez az időszak a magyar vidék nagy társadalmi átalakulásának, megrázkódtatásának a korszaka volt, és a földcsuszamlásszerű nagy változás méltó témaként kínálkozott a vásárhelyi művészek ecsetjére. Megrendítő művészi dokumentumok születtek e találkozás nyomán.

Talán a hivatalossá válás nyomában vagy az ebből fakadó elkényelmesedés okán a hetvenes évek végén egyre több kritika érte a vásárhelyi művészetet, a kritikák nyomán pedig valamiféle végvári pszichózis alakult ki Vásárhelyen és a vásárhelyiséget szellemileg felvállaló művészekben. Mindenképpen a kifulladás jelei mutatkoztak. Belső torzszalkodások is megosztották az erőket. Voltak, akiknek az őrzés gesztusa vált a legfontosabbá, mások valamiféle reflexmodernizációval vélték megvédeni a helyzetet.

Véleményem szerint a bekövetkezett krízis legfőbb oka, hogy azoknak a társadalmi változásoknak a hullámai lassan elültek, amelyek a vásárhelyi művészetet, a maga hagyományos szemléletmódjával, alkotó módszerével közérdekűvé emelték. És ebben a viszonylagosan hullámverés nélküli »szélcsend-

SULYOK GABRIELLA (1939): Mária és József (1976)

ben« egyéni nosztalgiákká laposodott a régi téma. És a szemléletmódhoz való hűség, a táj, a tájban élő ember iránti elkötelezettség, kötelező tematikai uniformizáltságban, stiláris kényszerben nyilvánult meg. Akik ezt nem vállalták, vagy akiket ez taszított, lassan elmaradtak az országos kiállításról is. A belső utak is szétváltak. Az a csapat, a Vásárhelyen élő, dolgozó művészek, amelyik a hatvanas években azonos lehetőségekkel, egységesen lépett fel, belül lassan differenciálódott. Egyedül Németh József tudott olyan egységes életművet létrehozni, amely mentes a nagyobb kvalitásbeli ingadozásoktól. Németh hasznosította a Nagy István-i tanulságot, befele figyelve nem modellálja a látott valóságot, hanem egy modulrendszerből újra felépít egy műegész látványvilágot.

Nyilvánvalóvá vált a hetvenes-nyolcvanas évek fordulójára, hogy belülről nagyon nehéz, szinte lehetetlen a vásárhelyi művészet megújítása. A megoldás már az előző időszak méhében érlelődött. Szabó Iván vezetésével rendszeres nyári főiskolai művésztelep kezdte meg működését a városban. Sok fiatal művész kötődött érzelmileg ezáltal a városhoz, szellemi szülőföldnek tekintve még akkor is, ha a művészi megformáltság tekintetében más utakon indultak is el, mint az Vásárhelyen hagyomány volt. Eme elkötelezettség okán aztán sokan tekintették közülük a nyilvánosság természetes fórumának az őszi tárlatokat is.

Kívülről, friss vérátömlesztésként érkezett tehát a megoldás a Vásárhely problémáira. És közben a fogadókészség is megváltozott, nagyobb tolerancia alakult ki a másfajta stílusok, szemléletmódok befogadására is.

És még egy körülmény. A szomszédvár Békés megyében, amely egy területi szervezethez tartozik Vásárhellyel – éppen ezért »hivatalból« is be kell a tárlatokra fogadnia az ott alkotó művészeket a hagyományos alföldiség mellett egyre erősebbé vált egy olyan lírai groteszk látásmód, amely úgyszintén frissítőleg hatott.

A lírai groteszk, az álomrealizmus megjelenése után a résztvevők közé vonzott olyan alkotókat, akik területileg nem kötődnek ugyan e vidékhez, de e táj, a természet iránti elkötelezettségben természetes szövetségeseket találtak a már itt kiállítóiban.

Ma már a vásárhelyi tárlatok jellegét ezek a sokféle stílusban, sokfelől érkező, a valóságból kiinduló, de azt más- és másképpen megragadó, egymással szövetséget kereső művészek határozzák meg. Most, a 35. alkalommal megrendezett kiállításon is az az emeleti teremsor volt a legerősebb, amelyben egymással felelgetve vagy egymást erősítve jelentek meg a valóság művészi megnyilvánulásainak különböző módjai.

Változott, változik a Vásárhelyi Őszi Tárlat az elmúlt harmincöt év alatt. E változásban azonban a legfontosabb összetevőjében önmagához hűséges marad: a művészetnek reagálnia kell a mindenkori valóságra, és e valóság feltárásával

V. BAZSONYI ARANY (1928–2011): Veronika kendője (1977)

olyan új eszményeket kell megjelenítenie, amelyek a közösség érdekeit szolgálják, túl az alkotó egyéni önmegvalósításán vagy éppen egyéni képességei maximális kibontakoztatásával.”

RIDEG GÁBOR: Gondolatok a 35. Vásárhelyi Őszi Tárlatról. Művészet, 1989. 2. sz. 45–49.

RÉKASSY CSABA (1937–1989): Noé (1978)

A MA ÜNNEPE ÉS A FOLYTATÁS REMÉNYE (1993)

„Vasárnap délelőtt ünnepélyes keretek között megnyílt a 40. Őszi Tárlat. A Városházán rendezett fogadáson láthattuk a kiállító művészeket, a meghívott barátokat, országgyűlési képviselőinket és a városatyákat. Szegedről Ványai Éva alpolgármester látogatott el hozzánk, s jelen voltak Vallauris testvérváros küldöttei is.

PATÓ KÁROLY (1950): A forrás (2023)

Dr. Rapcsák András polgármester köszöntötte a díszterem vendégeit, és megfogalmazta az Őszi Tárlat jelentőségét és a jövő reményét, hogy újabb 40 évet fog még megélni ez a rangos képzőművészeti esemény.

– A mai nap különösen nagy jelentőségű, hiszen a kezdetektől egy nemzedéknyi távolság telt el. Az a kis csapat, amely elindította ezt a sorozatot, nem sejtette, hogy mi lesz belőle. Ma már tudjuk egy országos jelentőségű tárlat a magyar művészettörténet egyetlen ilyen hosszú sorozata. Emberiesség, eszmeiség, megérintettség sugárzik ebből a művészetből. A tájhoz, az itt élő dolgos emberekhez kötődik, és mindig az értékteremtő munka állt a középpontjában. A vásárhelyi művészek erkölcsi ereje tette lehetővé, hogy ilyen jelentős lett, képes lehet a megújulásra és a továbblépésre.

A Tornyai János Múzeumban déli 12 órakor Nagy Imre igazgató köszöntötte a megjelenteket, s Gerzson Pál festőművész, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének elnöke megnyitotta a 40. seregszemlét. 46

– Csontvárynak a felvidék jelentette az életet, Egrynek a Balaton, Barcsaynak Szentendre, Vásárhely sok művésznek lett az otthona, mert mindig biztonságos hely volt. Művészei nem szolgalelkűek, van bátorságuk önmagukat adni, a legnehezebb próbákat is kiállták. Ha hiányzik a hit, elvesz az erő. Az itteniek őrizték meg hitüket, alkotókedvüket, fordítsák figyelmüket a mai gondok felé.

SZATHMÁRY GYÖNGYI (1940–2023): Mári (1974)

Legyen Vásárhely a jellem és a szellem tisztító tüze, maradjon meg sokáig országos központnak! Jocelyn Pazzoni úr, Vallauris kulturális bizottságának elnöke is köszöntötte a vásárhelyi tárlat szépszámú közönségét, abban a reményben, hogy tovább épül a két város kulturális kapcsolata.

Gyurkovics Tibor költő, a Magyar Művészeti Akadémia nevében szól, s felolvasta azt a levelet, amelyben Juhász Sándor festőművészt tagjai közé választotta. A megnyitót követően átadták a díjakat és munkajutalmakat. Délután 15 órakor a vásárhelyi alkotók a Sóshalmi Olvasóköri is bemutatkoztak. Képeiket, szobraikat dr. Dömötör János nyugalmazott múzeumigazgató ajánlotta az érdeklődők figyelmébe.”

FENYVESI FÉLIX LAJOS: A ma ünnepe és a folytatás reménye. Megnyílt a 40. Vásárhelyi Őszi Tárlat. Vásárhely és vidéke, 1993. október 4. 1.

SOMOS MIKLÓS (1933–2009): Tehénpásztor (1968)

ŐSZI LÁTLELETEK (1995)

„Zavartalan, békés szombat délelőtt. Mélységes csend honol a vásárhelyi Tornyai Múzeum termeiben is, ahol alig lézengünk egynéhányan. Pedig a műkínálat imponálóan bőséges. Nem elég a három földszinti helyiség látványzuhataga, az emeleti térzónák még ezeken is túltesznek. Sajnos, ezt egyszeri nekifutásra képtelenség megemészteni – panaszolja egy felbukkanó ismerősöm. És tökéletesen igaza van. A 42. Vásárhelyi Őszi Tárlaton valahogy túl sok a látnivaló.

TÓTH ERNŐ (1949): Vörös róka (1983)

Már csak azért is, mivel most a szobrászok és grafikusok jelentkezése meglepően visszafogott. Ezért a festői munkák szapora egymásutánja szinte végeláthatatlannak tűnik.

De ahol túl sok a látnivaló, ott a felejténivalók száma is ugyancsak tetemes.

Mert a látogató ösztönösen is védekezik. Nagyjából úgy, ahogy ezt Kondor Béla a virtuóz, játékos ostromban megrajzolta. Ahol a tolakodó figurák, a támadó látványingerek egyre-másra visszapattannak, majd lehullanak a szem bástyáiról. Minthogy zömében gyengék, erőtlennek bizonyulnak. Jobbára így van ez Vásárhelyen is. Feltűnően kevés az érdekes, rangos, befutó alkotás. Az ideai bemutató mintha az átlagosnál is halványabb, gyengébb lenne.

Enyhe vigasz, hogy a katalógus viszont kimondottan szuper minőségű. Teljes igényű és levegős, vaskos és elegáns. Öröm lapozgatni. Emlékszem, a hatvanas, hetvenes évek környékén lapos, puritán, fekete-fehér prospektusokat forgathattunk, holott abban az időben valóságos ereje, méltósága volt egy-egy őszi tárlatnak. Ezúttal más a helyzet. Habár a katalógus ára úgyszintén erőteljes, kerek hatszáz forint. Csak hát ki bírja ezt megfizetni?

Én nem, az biztos. Talán majd a jogászok, netán az újjgazdagok. Igaz, ők jobbára csak a látványos, realiztikus műveket kedvelik. Szerencsére van itt ilyen, olyan, sőt amolyan munka is. Vagyis e bemutató stiláris szóródása a természetelvű, hiperrealista felfogástól egészen az avantgárdig és posztmodernig terjed. Miként ez a szegedi nyári vagy a békéscsabai alföldi tárlatok műegyütteseiben is megfigyelhető. Mi több: ezeken a helyeken még a kiállítók névsorában is jókora az átfedés. Ám az a lényeges, hogy a vegyes műfajú, vidéki országos kiállítások szemléleti arculata egyre kísértetiesebb hasonlóságot mutat. Ami azért némi-képp bántó, zavaró.

Elvégre e formai, szemléleti kötetlenségben a kiüresedett szabadság lehangoló láttelelei tükröződnek.

De nézzük most már a vásárhelyi tárlat legérdekesebb, legjobb műveit! Itt van mindjárt Szalay Ferenc és Fejér Csaba örömteli felfrissülése. Mindketten hétköznapi, intim témákkal operálnak, ám egyikőjük egy bevetődő, jámbor fénykockával egyszerűen felrobbantja a lakásbelső szendergő nyugalalmát. Fejér ugyan nem robbant fel semmit, csak mesteri oldottsággal ecseteli megszokott sámlijait és napraforgótörmelékeit. Kárpáti Tamás pedig olyanféle fanyar, drámai és áttetsző szenteket varázsol elénk, hogy akaratlanul is Watteau és Rembrandt szellemiségére gondolunk. Kéri László figurális, absztrakt látomásaiban viszont egy elementáris hőfokú, expresszív piktúra bontakozik ki előttünk. Törékeny képei majdhogynem szétfeszítik a földszinti termeket.

Ahogy az emeleten is adódnak izgalmas pillanatok. Szabó Tamásnak például kimondottan jól tett, hogy hosszú évekig Leonardót és a klasszikusokat tanulmányozta. Jelenleg ugyanis már egy parányi figuratöredékből is kozmikus ener-

giákat tud előcsalni. A fiatal Csáky Róbertnek meg tömérdek mondandója van az emberi létezésről. Bár szomorkás, romantikus és ironikus víziókat teremt, de remekül ötvözi Velázquez, Goya és a hazai modern festészet tanulságait. A szobrászok közül főként Kiss Györgyöt érdemes kiemelni. Ő nemcsak vitális, hanem egyúttal gondolatgazdag alkotó is. Nem is szólva Sejben Lajos historikus, mágikus fémplasztikáiról vagy Czinder Antal és Tóth Sándor bravúros érmeiről. Végül a grafikusok táborából a felszabadult, légiés Sulyok Gabriellát és az orosz-lánkörmöket felvillantó Rékassy Esztert kell megemlíteni.

Minek tagadjam: már félig-meddig röstellek előjőnni szakállas rögeszméimmel. Azzal, hogy a vásárhelyi őszi tárlatok nivóját sorra-rendre felfalja a nagyvonalúan bezsűrített műtárgyak dömpingje. Mint ahogy az is kétséges, hogy lényegében egyazon művészgárda miként tudja évről évre érdemben felfrissíteni e seregszemlét. Mi lenne, ha Vásárhely netán kipróbálná a biennálé formát? Ez alighanem mindenkinek jót tenne.”

SZUROMI PÁL: Őszi látletelek. Élet és Irodalom, 1995. november 24. 17.

CSIZMADIA ZOLTÁN (1933): Tanyarom (1976)

A 41. VÁSÁRHELYI ŐSZI TÁRLAT – ÉS A 42. (1995)

„Hódmezővásárhelyen, a Tornyai János Múzeumban 1994 október-novemberében láthattuk a 41. Vásárhelyi Őszi Tárlatot. Ezt a sorszámot ezidáig egyetlen más magyarországi periodikus művészeti bemutató sem érte el. Mi lehet a magyarázata a hódmezővásárhelyi kiállítássorozat sikerének, s miért volt figyelemreméltó a negyvenegyedik?

Hódmezővásárhely az egész 20. században jelentős szerepet játszott a magyar képzőművészetben. A század első felében itt festette képeit Tornyai János, Endre Béla. Tornyai halála táján, 1936-ban jött először Kohán György Vásárhelyre, de munkássága majd csak a hatvanas években lesz meghatározó jelentőségű. Hódmezővásárhely művészeti életének kiteljesedése az ötvenes évek elején kezdődik, amikor a Képzőművészeti Főiskola nyári művésztelepeinek ad otthont. E nyári gyakorlatok élményeinek hatására több fiatal festő telepszik le a városban. Sok művészt idevonzott az alkotóház és a szomszédos, Tisza-parti Mártély; e művészek zöme is rendszeres résztvevője lett az őszi tárlatoknak, így a hódmezővásárhelyi kiállításokon nemcsak a városbéli művészek vettek részt, hanem azok is, akiket valamilyen szellemi, vagy érzelmi kapcsolat fűzött ide.

Az Őszi Tárlat mindig meghívásos rendszerű volt, a helybélieken kívül az alkotóházak és a nyári gyakorlatok résztvevői küldhették be munkáikat. Az első Őszi Tárlat 1954-ben került megrendezésre, s azóta minden év októberének elején megnyitja kapuit. És minden évben érdemes volt megnézni, mert itt az összkép sosem egyezett a többi magyarországi képzőművészeti bemutatón láthatóval; a Vásárhelyi Őszi Tárlatot alig befolyásolta a magyar kultúrára egykor és most rátelepedett központi akarát. A stilsztikailag meghatározott szocialista realizmus idegen volt az itteni hagyományoktól, legfőképpen alibiből vagy ellenpontként jelen meg egy-egy képen valamilyen attribútum (kombájn, traktor stb.). A hivatalos művészetirányítás ezért Vásárhelyt maradónak, sovínisztának, narodnyiknak minősítette. Mivel messze van a főváros, a tárlatok levegője szabadabb volt. Szabadabb, mert Vásárhely nem a realizmust, a természetelvűséget tagadta, hanem annak a szocializmus nevében sémává merevített propagandisztikus változatát. Majd amikor – Magyarországon jóval hamarabb, mint a Szovjetunióban vagy Romániában – a korábban stilsztikailag diszkreditált nonfiguratív művészet és művelői hangadó és döntő pozícióba kerültek, Vásárhelyt ugyanazon címszavak jegyében támadják, csak most nem tartalmi, hanem formai alapon. Mindkét időszakban főképpen azt kárhoztatták, hogy itt

sikerült egy olyan, évente megrendezett kiállítássorozatot létrehozni, amelynek határozott karaktere volt és van, s amelyet – a kiállítók lakóhelyére tekintet nélkül – még az ellenfelek is elismernek Vásárhelyi Iskolának.

Mi is ez a Vásárhelyi Iskola? Olyan képzőművészet, amely egyértelműen természetelvű, naturálisan ábrázoló, a plein air festészetből és a kései impresszionizmusból származtatható, de expresszionista elemeket is magába olvasztott, az akadémikus felfogás viszont távol áll tőle. Tematikája az Alföldhöz és a paraszti élethez, munkához, életformához kötődik – de ez olykor egész távolról, áttételes szimbolikában vagy utalásban jelenik meg. Jellegzetes, karakteres, de nyitott szemlélet, tematika és stílus jellemzi, a tárggyal való őszinte érzelmi azonosulás. Nyitottsága folytán bekapcsolódhatnak újabb és újabb alkotók, beépülhetnek újabb kifejezési módszerek és formák, a hagyományokhoz való hűség miatt azonban a változás nem látványos, nem ugrásszerű revolúció, nem revolúció. Úgy gondolom, ha valaki a mai magyar művészetben azt keresi, amit más országban nem talál, akkor Hódmezővásárhelyen az Őszi Tárlatot kell megnéznie. Mert itt olyan művészetet láthat, amely a magyar, az alföldi hagyományokból táplálkozik, de a nemzetközi művészet eredményeit is magába olvasztja, és kvalitásában bárhol a világon megállja a helyét. Folyamatosan megújuló formavilága találkozik az újabb valóság-hű művészeti irányokkal, a hiperrealizmussal, a mágikus naturalizmussal, a szociografikus művészettel, a nouvelle figurationnal, így megtalálja a kapcsolódási pontokat a külföldről jött művészetkedvelővel, ezáltal bemutatva e jellegzetesen magyar művészetet.

A második világháború után szinte világszerte (ide nem értve a vasfüggönnyel elzárt kommunista világ »szocialista realizmusát«) kialakult egyfajta nemzetközi stílus, kezdetben az absztrakt expresszionizmus formai jegyeivel, amelyen belül bármely kép bármely másikkal helyettesíthető volt. Az Egyesült Államokban vette észre néhány művész, hogy ezeket az absztraktakat csak a kollégák és kritikusok méltányolják, a közönség nem. Megpróbáltak tehát a »nem vájtfülű« emberek érdeklődése felé nyitni. Törekvésüket hamarosan nemzetközi siker koronázta – Robert Rauschenberg 1964-ben a Velencei Biennálén elnyerte az Arany Oroszlánt. Csakhogy tíz éven belül a populárisból általa pop-art-nak nevezett irány is nemzetközivé lett. Jóval több, mint két évtized múlva kezdtek érdeklődni a művészeti közhangulatot irányító kritikusok, hogy mi is lehet az egyes országok, kultúrák adománya a művészetek egyetemes történetéhez. Éppen akkor, amikor Magyarországon majdnem az összes kiállítóteremben eluralkodott a nemzetközi stílus, majdhogynem szocreálszerű kizárólagossággal, és a külföld felé ez jelenik meg, mint Magyar Művészet, egészen a Velencei Biennáléig.

Hogy Vásárhely miért kivétel? A 20. századot átívelő hagyományon túl azért is, mert e város lakossága az országos, sőt a világátlagot meghaladó arányban érdeklődik a képzőművészet iránt. Az Őszi Tárlat megnyitása napján az ün-

HIKÁDI ERZSÉBET (1911–2008): A vásárhelyi múzeum udvara (1984)

neplő közönség fele sem fér be a múzeumba, a megnyitót ki kell hangosítani az utcára. S a napokkal, hetekkel később érkező idegentől azonnal kérdezik a helybéliek, hogy „láttad-e már a Tárlatot? És, hogy tetszett, mi tetszett?”

Pedig e résztvevőiben országos hatókörű kiállítás híre nem terjed túl a városon, visszhang nélkül múlik el. A szakmai folyóiratokban, a napi- és hetilapok kulturális rovataiban, a televízióban csak arról esik szó, hogy a tizenkét országosan és nemzetközileg favorizált magyar neoavantgárd művész most éppen hol, mit csinál, esetleg pár szó esik epigonjaikról, bár ma már más az érdeklődés. Elnézést kérek az Olvasótól, hogy folyamatosan a 41. Vásárhelyi Őszi Tárlatról beszélek. Arról, hogy a magyar művészet – nem először a művészetek történetében – naprakészen együtt van a nemzetközileg éppen aktuális kérdésekkel. A tárlat gerincét azok a festmények, szobrok, grafikák adják, amelyek a magyar Alföld immár 140 éves művészeti hagyományaiból táplálkoznak. (1854-ben érkezett Szolnokra August von Pettenkoffen, nyugalmazott katonatiszt és festőművész.) Jellegzetesen csak a magyar művészet talaján és csak alföldi hatásra születhetett meg a közelmúltban elhunyt Németh József Utolsó képe, illetve Földi Péter Fészekrablói, Bozsó János, Imre Lajos, Erdős Péter, Bányai Béla, Bak Péter, Fodor József, Kurucz D. István, Lóránt János, Moldován István, Nagy E. Sándor, Szereday Ilona, Zajzon Ágnes, Fazekas Magdolna és Meggyes László

impreszionisztikus vagy expresszív tájképei, Almásy Aladár Őrült nő a Tisza partján című olajfestménye, Ágotha Margit linóleummetszete (Remény), Tóth Béla földrögfelület-plakettje, Pató Róza kévét fölmutató parasztembere, Szabó Zoltán Földművesek című expresszív kompozíciója, Szalay Ferenc parasztház ablaka, Szunyogh András Elhagyott tanyája.”

POGÁNY GÁBOR: A 41. Vásárhelyi Őszi Tárlat – és a 42. Magyar Szemle, 1995. 5. sz. 539–541.

VÁSÁRHELYI VONZÁSOK ÉS TASZÍTÁSOK (1997)

„1997-ben Magyarországon váratlanul reflektorfénybe, vagy inkább különös megvilágításba került a művészeti élet nyilvánosságának, illetve a nyilvánosság elé lépés lehetőségének, korlátozásának kérdése: a budapesti Magyar Szalon – elkeseredett, lehangoló csatározásokkal tarkított előkészítő periódus után – rendkívüli feszültséget szító zsűrizési metódusával, és az azt követő olaj / vászon kiállítás meghívásos rendszerével ugyancsak élesen vetette fel a művészi szabadság elvi, és a művészeti intézményrendszer működésének gyakorlati problémáit, a művészeti élet demokratizmusának dilemmáit. Az úgynevezett művészetpolitika direkt elemekre épülő ideológiája és mechanizmusa, szövevényes, de mégiscsak egypólusú rendszert teremtő riasztó, rideg közege immár az 1990-es évek előtti múlté, helyette sejtelmesebb irányító, megfoghatatlanabb korlátozó, talányosabban befolyásoló indítékok, hatóerők léptek működésbe.

Sajátságos részvételi feltételekkel szabályozott kiállításként szerveződött a nagy múltú Vásárhelyi Őszi Tárlatok sorában az eme negyvennegyedik is; a dél-alföldi tájegység tradícióihoz, művészetéhez kapcsolódó, szellemiségével közösséget vállaló mintegy száznegyven művész meghívottként küldhette be munkáit a seregszemlére, s ehhez a népes mezőnyhöz a kiállítás főkurátorának invitálására további tizenöt, külön részvételi felkérést kapott alkotó csatlakozhatott. Vagyis így százötvennél több képzőművész nyerte el a vásárhelyi szereplés, részvétel lehetőségét – amely ebben a fázisban még csupán lehetőség; a bemutatkozás tényleges esélyéről ugyanis zsűri dönt, illetőleg döntött. Az országosan ismert, kiemelkedő jelentőségű életművet épített és építő, szakmai elismerést tanúsító tagságokkal rendelkező, díjakkal honorált vagy főiskolai diplomával szakmailag szentesített professzionális festők, grafikusok és szobrászok munkáiról egy ad hoc bizottság dönt: az alkotások méltók-e a bemutatásra. A zsűrikonvenció, illetve a zsűrigyakorlat ilyen kipusztíthatatlanul erős továbbélése nyilvánvalóan torz viszonyokat és feszültségeket jelez, és további,

még súlyosabb feszültségeket indukál, ugyanis nincs garancia a hibamentes, megfellebbezhetetlen működésre, ítélezésre. Konceptiók, teóriák, válogatási elvek, döntéskörök és döntések, felelőségek keverednek így össze, válnak kibogozhatatlan gubanccá. A megoldás: a zsűri végleges kikapcsolása e veszélyes játszmából. A javaslat így hangzik: a Vásárhelyi Őszi Tárlatra annyi művész kapjon meghívást, amennyi alkotásának bemutatására kiállítási tér rendelkezésre áll – érvényesítette a vásárhelyi művészettel szembeni karakteres elvárásokat, egyszerismind kikapcsolva a falhoz jutást eldöntő méltatlan versenyztetést. Döntsön a kurátor, a kuratórium, kit (és miért) hív meg, és döntsön a művész, hogy mit állít ki, s hangsúlyokat teremtve jelezze a kiállításrendező, mit minősít kiemelkedő jelentőségűnek, s mit feledhetőnek. Vállalja a felelősséget a kurátor, a kuratórium a tárlat egészéért, s vállalják a felelősséget a művészek beküldött és kiállított alkotásaikért. Teremtsünk már tiszta képletet, ha egyszer a helyzet e lehetőséget megadja, vessünk véget a maszatolásoknak.

FÜSTÖS ZOLTÁN (1901–1975): Szekér (1969)

Mindezen – tulajdonképpen egyszerűen megoldható – tisztázást sürgető kérdéseken meditatálva kissé csodálkozva figyeltem a háttérből a negyvenegyedik Vásárhelyi Őszi Tárlat anyagának augusztus végi zsűrizését-válogatását, amelynek során azt regisztráltam, hogy a szelektálás, a bemutatásra ítéltetés feltétele nem csupán és nem elsődlegesen a minőség, a művek minősége, értéke volt, hanem – ezen szempont fölé rendelve – a Vásárhely által képviselt karakter megtestesülése, a tárlat ideák szférájában leledző arculatának való megfelelés, egyfajta optimális, a helyszellem által áthatott művészet-szemlélet művek általi megrajzolásának szándéka. (Nem sikerült pontosan nyomon követni és körvonalazni, hogy ez a szándék milyen stílus-, attitűd-, forma-, eszköz-, szemlélet-, jelentés-, korszerűség-, újszerűség-aspektusok által determináltan, illetve ezen tényezők közül melyekre alapozottan követeltetett meg?)

Megítélésem – szubjektív megítélésem – szerint jelentős, fontos nóvumokat hordozó művek utasítottak el, míg gyengécske, ábrázolási-kifejezési zsákutcákban vergődő, erőtlenné vált munkák kaptak zöld utat. Ellentételesebb művészeti, művészi világokat, szemléletmódokat keresve sem találhatnánk, mint a Vásárhelyen ezúttal egymás mellé kerülő Szurcsik Jánosé és Szotyory Lászlóé, Orosz Jánosé és Mazzag Istváné, Hézső Ferencé és Pauer Gyuláé, Berki Violáé és Gaál Józsefé – és még hosszan sorolhatnánk a pólusokat. E furcsa, nemegyszer meghökkentő ellentétekben játszó művészeti anyagban nem az a problematikus, hogy akadémikus jellegű – nagybányai, illetve a Nagybánya előtti konvenciókat hordozó – művek is kiállítóteret kapnak példának okáért az elvont irányzatok, vagy az új festőiség, a posztmodern eklatáns képviselőinek munkái mellett. A súlyos probléma az, hogy a háttérbe szoruló, kereső, a korszerű, a korszerűbb kifejezésre törő művek mellett a látványszépség törékeny felületén megrekedő műkreációk, a jelentős intenzitást, frissességet veszített, az unalomig ismert sablonokat megidéző kompozíciók kapnak egyfajta visszapillantó megítélésre alapozottan főszerepet. Mindezek mellett hangsúlyozni kell azt is, hogy a felismerés és a felismertetés erejű mű, az eredeti gondolat, a szellem – stílustörekvésektől és formai jellemzőktől, az eszközöktől teljesen függetlenül – Vásárhely körzetében és határain túl nagyon nagy hiánycikk a kortárs magyar művészetben.

Vásárhelyen az 1997-es esztendőben minden ágazatban a tradicionális műforma – a festészetben az olaj és a vászon, a szobrászatban a posztamenszre kerülő kispasztika és a tárlóban helyet kapó érem, a grafikában az egyedi és a sokszorosított lap – a domináns, hagyományos keretek között, hagyományos technikákkal előadottan, hagyományosan vágókkal objektívizáltan, hagyományosan ismert – vagy már túlon túl is jól ismert – törekvésekbe, áramlatokban integrálódnak az alkotások. A meglehetősen erőtlenné és színtelenné – bár korrekt munkákból válogatott – szobrászati műegyüttesben Fischer György, Nagy Sán-

dor és Takács Máté produkciója kelthet – e sorok írójának vélekedése szerint – izgalmakat, s az ugyancsak meglehetősen visszafogott grafikák közül ezúttal Paizs László kompozíciója emelkedik ki az elsősorban a Maracskó Gabriella, Orosz István és Pásztor Gábor művei által is körvonalazódó, megbízható színvonalú kollekciónál. A lehangsúlyosabb szekció, mint általában mindig, most is a festészeti anyag, amely – mint már fentebb előrevetítettem – változatosnak ítéltető, illetve végletesen ellentétes művilágokból épül. Talán elég, ha e meggyőződés illusztrálásaként csak a mitikussá érlelt, titokzatos belső térfestők (Szüts Miklós, Váli Dezső, Vojnich Erzsébet), a szürrealis látomásosság eltérő képi nyelvtana szerint építkezők (Almásy Aladár, ifj. Benedek Jenő, Gaál József, Muzsnay Ákos, Simsay Ildikó), a realitások szelleme által vezérelten munkálkodók (Erdős Péter, Fodor József, Lóránt János, Meggyes László, Szotyory László, Tenk László), vagy a szimbolikus, meseszerű, öntörvényű festői közegek dimenzióit kijelölők (Berki Viola, Galambos Tamás, Giczzy János) munkáira emlékeztetünk.

Vagyis: nagyon különös feltételek és áttételek által vezérelt, nagyon bonyolult rendszerben létrejött, olyan mesterségesen kreált műegyüttes áll előttünk

KRAJCSOVICS ÉVA (1947): Várakozás (1989)

Vásárhelyen e század- és ezredvégi ősön, amelyről lehetetlen általánosan jellemző, átfogón érvényes tanulságokat, egzakt következtetéseket megfogalmazni. Az interpretátor csak a bizonytalanságok és tétovaságok vezérelte tompa jelenségekről adhat homályjelzéseket.

(A hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum igazgatójának [Nagy Imre] és a Vásárhelyi Őszi Tárlatának főkurátorának [Pogány Gábor] felkérésére, az 1997-es kiállítás katalógusbevezetőjeként íródott e dolgozat, amelyet az alföldi tájegység művészeti seregszemléjének szervezői és rendezői [Nagy Imre, Pogány Gábor] közölhetetlennek minősítettek.)”

WEHNER TIBOR: Vásárhelyi vonzások és taszítások. Élet és Irodalom, 1997. október 24. 18.

FONTOS NÓVUMOK (1997)

„Wehner Tibor: Vásárhelyi vonzások és taszítások című írásának lábjegyzetéhez (ÉS, 43. szám, okt. 24.) szeretnénk elmondani a következőket: mint ahogy az ott is szerepel, szerzőt az Őszi Tárlat katalógusának előszavára, tehát a kiállítás ajánlására kértük fel. Az elkészült írás azonban kritika és vitairat, műfajilag nem katalógusba való bevezető. Pontosítva a lábjegyzetet, nem közölhetetlennek minősítettük (nem vagyunk cenzorok), csak a 44. Vásárhelyi Őszi Tárlat katalógusának előszavaként nem kívántuk kinyomtatni. Wehner írása megjelenését egyébként üdvözljük; hasznos kiállítási kritika, szervezési javaslatát azonban vitatjuk, ő egészen másként valósítana meg egy ilyen tárlatot, az azonban, véleményünk szerint, nem a 44. Vásárhelyi Őszi Tárlat lenne, hanem egy másik kiállítás. Kár, hogy nem írta le, melyek voltak azok a »jelentős, fontos nóvumot hordozó művek«, amelyek a zsűri által elutasítottak.”

NAGY IMRE művészettörténész, a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum igazgatója és POGÁNY GÁBOR művészettörténész, a 44. Vásárhelyi Őszi Tárlat kurátora: Fontos nóvumok. Élet és Irodalom, 1997. november 21. 2.

ÖTVEN ÉV FOLYAMATOSSÁGA (2003)

„Mádl Ferenc szombaton megnyitotta az 50. Vásárhelyi Őszi Tárlatot. Amit a művész látta, elősegíti, hogy erősebb legyen a hitünk életünk értelmében. A

város kulturális erejének kitűnő mércéje a kiállítás, amely az idén is magas színvonalú – mondta a köztársasági elnök a Tornyai-múzeumban.

– Hatalmas szellemi tőke az, amit az őszi tárlatok megálmódói ötven éve megalapoztak – hangsúlyozta Nagy Vera, a Tornyai János Múzeum igazgatója a megnyitón. Miért épp Vásárhelyen indult útjára, s maradt meg e tárlatfolyam? Lázár János polgármester, országgyűlési képviselő Teleki Pált idézve kifejtette: a város hagyományos befogadó filozófiája, a kultúra és a közművelődés iránti nyitottsága is lehet a magyarázat. E légkör marasztalta itt Tornyai Jánost, s készítette a Sorbonne-ról hazatérő Galyasi Miklóst Kurucz D. Istvánnal, Almási Gyulával az őszi tárlat megalapítására.

– Ha Európa szellemi vívmányait meg akarjuk tartani, akkor a kvalitást kell szem előtt tartanunk a tömegkultúrával szemben. Az értékek kultuszát kell támogatnunk Magyarországon, s ebben még van tennivalónk – mondta a polgármester.

– Bármilyen hagyomány, amit ötven esztendőn keresztül következetesen és lelkesedéssel életben tartanak, méltó az elismerésre. Különösen, ha művészeti hagyományról van szó – mutatott rá Mádl Ferenc tárlatmegnyitójában. A folyamatosságának fél évszázadát ünneplő vásárhelyi őszi tárlatot a város művészeti-kulturális életének kimagasló eseményeként jellemezte a köztársasági elnök. Mint mondta: a város kulturális igényessége már a hivatalos művészetszervezés előtti időkben is megmutatkozott. A népművészet ágain túlmenően a 20. század elejének Vásárhelyt is elérő szellemi megújítása alakította; az ide kötődő alkotók közt – Tornyain túl - ott találjuk Rudnay Gyulát, Iványi Grünwald Bélát is. Az alapítók, s az azóta csatlakozottak szellemisége meghatározta vásárhelyi hangulatnak köszönhetően napjainkig sem apadt e teremtő kedv.

– E társadalmi és művészeti közegnek a hely szelleme, a »genius loci« is összetartó ereje lehet, Vásárhely egészen egyszerűen csak van, titkát megfejteni nem tudjuk. A művész számára egyben az a pont is, ahonnan lát és láttat. Az igazán ihletett művészet határok és világok átlépésére, összekötésére is képes; eredményeként erősebbé válik bennünk a hit az életünk és hétköznapjaink értelmében – fogalmazott a köztársasági elnök, megnyitva a jubileumi tárlatot. Ezután díjátadások következtek, majd a népes vendégsereg – köztük Mádl Ferenc és felesége, Dalma asszony – átvonult az Alföldi Galériába, az eddigi Vásárhelyi Őszi Tárlatok Tornyai-plaketteseinek kiállítás megnyitójára.”

FARKAS CSABA: Ötven év folyamatossága. Mádl Ferenc nyitotta meg a jubileumi őszi tárlatot Vásárhelyen. Délvilág, 2003. október 6. 8.

ŐSZI SZÁMVETÉS (2003)

„Ez csaknem fantasztikus! Annyian, de annyian zsbongunk Vásárhely főutcáján, akárha egy kivételes népünnepélyen lennénk. Pedig szombati délidőben járunk: az étkezés, a pihengetés napszakában. Csakhogy a Tornyai Múzeum patinás termeiben épp most nyílik a hagyományos Őszi Tárlat. Méghozzá az ötvenedik. Tekintélyes, rendhagyó jubileum. Nincs még egy képzőművészeti bázisunk, amely efféle életerővel rendelkezne, így rövidesen átsétálunk az Alföldi Galériába, ahol meg az eddigi fődíjasok reprezentatív seregszemléje vár bennünket. Vagyis ne csak a mennyiségi, a minőségi mutatókat is respektáljuk. Sőt, e centrális eseményeket körbeölelő karakteres rendezvényekről se feledkezzünk meg (pl.: nemzetközi népi építészeti konferencia, népi iparművészeti vásár, gyerekek rajzversenye stb.). Még egy széles körű szakmai tanácskozás is tető alá került, s épp az itteni bemutatók mérlegelésére vállalkozott.

Sajnos nemigen lettünk okosabbak e jóra való disputától. Többször szóba került a legendás Galyasi Miklós, az egykori múzeumigazgató, aki Kurucz D. Istvánnal, Szabó Ivánnal és Almási Gyulával együtt útnak indította az őszi tárlatok láncolatát (1954). Ráadásul e sivár, szocreál periódusban nálunk a vásárhelyiek üde realizmusa jelentette a művészi progressziót. Néha Barcsay Jenő, Kondor Béla is ideküldte műveit. A hetvenes, nyolcvanas esztendőktől azonban jókora pálfordulás történt a fórum megítélésében. Hiába lett nyitott szemléletű, mégis avított, konzervatív bélyeget kapott. Nos, ezt a kényes, aktuális kérdéskört már alig-alig birizgálták az előadók. Bár pont itt lehet a dolgok nyitja. Nem pedig ott, Szabó Iván hogy' tudott lovagolni, s micsoda gyönyörű felesége volt szegény Németh Jóskának vagy Fejér Csabának.

De hát a művészek fölöttébb szeretik a szépet.

S többé-kevésbé igazuk is van. A fődíjasok, a Tornyai-plakettesek visszatekintő kiállításán ezért juthatunk annyi megkapó, felemelő és izgalmas esztétikai élményhez (ötven művész – száz mű). És most korántsem csak a realista, posztimpreszionista munkák közkeletűbb szépségeire gondolok. Ebben a közegeben ugyanis a historikummal, mítikummal ötvöződő expresszív és szürrealis felfogás is tekintélyes súllyal rendelkezik. Úgyhogy: Vásárhely lényegében a természetelvűség és a mértéktartó modernség sokrétű gyűjtőbázisa. Ahol szemlátomást a piktúra kiemelt futtatása érvényesül (harminc festő, mellettük tíz-tíz szobrász és grafikus). Egyébként művészenként egy autentikus meg egy újkeletű művet láthatunk, amivel a nagyhatalmú idő szeszélyes impulzusairól

is fogalmat alkothatunk. Közben az elmésen súlypontosított, szerves rendezést is nyugodtan méltányolhatjuk (Pogány Gábor munkája). Persze az a legdöntőbb, méltóságos, rendhagyó bemutatón csemegézhetünk. Hisz egészében a míves, tisztos és rangos alkotásoké a vezető szerep.

Tényleg: ezekben a termekben műtörténetünk közeli szelei is megérintenek bennünket. Barcsay szikár, érzéki konstruktivizmusa mindenesetre elég társtalannak tűnik. Holott Kohán György robusztus, majd Németh József mitikus festészetében bizonyos folytatása akad e szerkesztő elvű piktúrának. A figuratív jellegű dekoratív, transzcendens láttatásban pedig Földi Péter és Lóránt János művei az igazán befutók. A szobrászati kollekciónban már nemigen adódnak ilyen tetemes szemléleti távolságok. Hiába borzos, zaklatott Somogyi József Mednyánszkyja, ám Szabó Tamás vagy Szmrecsányi Boldizsár kimódoltabb figuráiban is az expresszív meghökkentés szándéka munkálkodik. A grafikák alakulásrendje pedig az intellektuális, analitikus formatartalmak felé halad. Amilyen rigorózan míves, telített Rékassy Csaba előadása, olyannyira könnyed, rafinált Almásy Aladár rajzi fantáziája. S akkor még szóba se hoztam Kárpáti Tamást, Krajcsovics Évát vagy Szalay Ferencet, nem beszélve Végvári Gyula, Szathmáry Gyöngyi, egyben Pásztor Gábor és Muzsnay Ákos érdemes szerepléseiről. Talán ennyiből is kiderül: a vásárhelyi műhely erejét aligha kell misztifikálnunk.

Itt egyszerűen megannyi jó művésszel találkozhatunk.

Lehet, ez némileg szimpla, konzervatív érvelésnek tűnik. Hol maradnak innen ugyanis a jelenlegi évtizedek vívódóan érzékeny eredményei? Mondjuk a konceptuális, minimalista törekvések, netán a fotós, installációs tendenciák. Nos, az efféle jelbeszédnek többé-kevésbé tényleg hiányoznak Vásárhely palettájáról. De ők nem is tekintik magukat a művészi progresszió élharcosainak. Kevesebbrel is beérik. Miért gondoljuk ellenben nyakra-főre, hogy számottevő, jelentős teljesítmények pusztán csak a legfrissebb irányzatok zászlói alatt jöhetnek létre? Holott merőben más dolog a formai, stiláris orientáció, mint a belőle kibomló esztétikai minőség. Azt hiszem, ez az a gyújtópont, ahol a mértékadó művészeti fórumok és a vásárhelyiek felfogása radikálisan elszakad egymástól (l.: urbánus-népi feszültség tisztázatlan továbbélése). Mindazonáltal egynéhány bágyadtabb realiztikus helybeli alkotó is bejutott a fődíjasok táborába. Közben Tóth Menyhért, Váli Dezső vagy Sulyok Gabriella műveit hiába keressük e tekintélyes élgárdában.

De nézzük, mit láthatunk a jelenlegi Őszi Tárlaton. Szokatlanul levegős, üde és eleven térzónák fogadnak bennünket a földszinten. Ez ismét Pogány Gábor ízlését dicséri. Csak egy viharos, fantáziátlan falukép ne lenne annyira kiemelve. Viszont Kovács Tamás Vilmos tüzes, Tornyai-díjas enteriőrjei annál jobban élnek a hófehér főfalon. Intenzív erejük, drámai sugallatuk van. És mintha most egészében is érdekesebb, nívósabb lenne e seregszemle. Nincsenek ugyan

elementáris, újszerű kirobbanások, ám becses, hatásos művekkel elég szép számban találkozhatunk. Úgy látszik, Pogány személyes kurátori felkéréseinek csak-csak beérik a gyümölcse. Ahogy a legfiatalabb alkotók ügyes felkarolása is frissítő hatású. Más kérdés, hogy ezúttal is a festészeti produkciók dominálnak, nem is szólva a lapos, rutinos munkák szokványos jelenlétéről. De ezek szerencsére nem nyomják agyon az érdemi látnivalókat.

Az állhatatos Váli Dezső talányos műtermei mindenestre még mindig alakulóban, mozgásban leledzenek. Pedig immár a legpuritánabb tónusokat is latba veti. Nem véletlen így, hogy épp Fehér László reduktív, virtuális képeit láthatjuk a szomszédos zónában. Majd Bikácsi Daniella Homokozója tűnik fel, amely egyszerre mikroszkopikus és plasztikus természetű. Amiként M. Novák András is a premier plános archaizmus érzéki varázslatait forszírozza. Aztán Kárpáti Tamás, Krajcsovics Éva vagy Tóth Ernő igényes szereplése is figyelmet érdemel. A festő Darázs József pedig egy meghökkentően profán, jelképes objektivel gazdagítja a szobrászok kirukkolását. Akik közül leginkább Albert Ildikót és Kutas Tündét érdemes szóba hozni, habár Borsi Sándor, Szmrecsányi Boldizsár és Tóth Béla is kitesz magáért. A mindentudó Pásztor Gábor viszont egy fanyar, játékos önarckép-litográfiával lep meg bennünket. Mellette azonban Nagy Gábor, Muzsnay Ákos, Sejben Lajos és Sulyok Gabriella látomásai is élvezetesek.

Újra felvillannak bennem a megnyitóünnepség hullámozán tolongó, zsi-bongó képei. Ez csakugyan »paraszt Párizs« (Ady). Itt kivételes rangja, becsülete van a képzőművészetnek (fődíj: egymillió, hozzá 16 elismerés), így e vitális város talán az eddigiéknél is gazdagabb, koncepciózusabb őszi tárlatokat érdemelne. Ehhez azonban meg kellene hívni ide a népművészet vonzáskörében dolgozó alkotók színe-javát is (pl.: Halmy Miklós, Schéner Mihály, Kalmárné Horóczy Margit, Bors István stb.). Miként az emberi, természeti fundamentalizmus jegyében, munkálkodó művészek egy részének is itt lehetne a helye (pl.: Bukta Imre, Elek Károly, Bereznay Péter, Zrínyifalvi Gábor stb.)

Tudjuk: Vásárhely szellemiségében mindig is perdöntő szerepet játszott a gyökeres, humánus elkötelezettség. Ez így sem sérülne, inkább intenzíven gyarapodna. Mert tematikai, gondolati szinten egyféle érdekes szimbiózisba kerülhetnének a lokálisabb és egyetemesebb formatartalmak. Igaz, továbbra is maradna az eklektikus, stiláris sokféleség, ami napjainkban voltaképp evidens. De legalább Vásárhely kilépne az egyre jobban összemosódó kollektív tárlatok kissé unalmassá váló sorából. Elvégre az egzisztenciális, organikus-humánökologikus alapállás mégiscsak egy átfogóbb, egységesebb és aktuálisabb valóságfelfogásról szólna. Például arról, hogy jelenlegi civilizációnk azért közel sem a »lehető vilá-gok legjobbika«.

SZUROMI PÁL: Őszi számvetés. Élet és Irodalom, 2003. október 17. 26.

AZ ÜVEGABLAKON TÚL (2003)

„Ötven esztendeje rendezték meg először a Hódmezővásárhelyi Őszi Tárlatot, így ez a »legidősebb« országos képzőművészeti seregszemle, legalábbis amelyet évről évre rendszeresen megrendeznek. A tárlat volt már a szocreál gyűjtőhelye, az alföldi plebejus Tornyai-örökség fővállalója és továbbvívője, volt a »talpalatnyi realizmus« fellegvára, a hiperrealizmushoz közeli sajátos vásárhelyi stílus elterjesztője, volt már rosszindulatból »lóseggfestőknek« titulált természetelvű művészeti törekvések központja s volt már dühödt avantgárdellenes realisták utolsó mentsvára is.

A hazai művészeti közéletben elfoglalt helyének tárgyilagos megítélése, az itt rendszeresen fórumot kapó művészek, illetve művek elfogulatlan vizsgálata s helyének korrekt kijelölése a szakirodalomban azonban máig is várat magára.

PAPAGEORGIU ANDREA (1980): Téli ragyogás (2013)

Ez az írás nem vállalkozhatott a Vásárhelyi Őszi Tárlat történetének bemutatására, hiszen az egyébként kordokumentumként is fölfogható tárlatsorozat dokumentum- és képanyaga külön kötetet érdemelne, melynek összeállítására – reméljük – gondoltak is a szervezők.

Ahogy a modern művészet – itt nem részletezhető okok miatt – levette a válláról a tárgyyszerű, realizisztikus, természetű ábrázolás (vigyázat: nem szinonim kifejezések) »nyűgjt«, sokat nyert. Sokat nyert s szinte mindent elveszített. Nyert, mert végre magával is foglalkozhatott: mi is az a művészet? Mitől műalkotás valami? Mitől válik műalkotássá egy egyszerű, hétköznapi használati tárgy (Duchamp)? Mi az a nonfigurativitás? (Ami egyébként az ősművészetek óta kíséri a képzőművészetet, és jellemzi a díszítőművészetet) Mit jelent nemcsak a filozófiában vagy a tudományban, de a képi ábrázolás során is absztrahálni? És így tovább.

Nyert tehát, de szinte teljesen elveszítette a művészet mágikus funkcióját, melynek során a művész hasonlatosan középkori elődeihez a tudás birtokosává válik, misztikus művészeti, beavatási szertartások alanya, irányítója is egyben.

Talán így van ez napjainkban is, mikor ismét felbukkan ez a fajta művészi hozzáállás. S nem csak azért, mert minden hatásra ellenhatás következik a 20-21. század művészetében, hanem azért, mert az ember, lényének kettősségével, nem akar mindig avantgardista-forradalmian új változást: olykor higgadt, de érzelmes (ha nem félnénk ma e szótól) szemlélődést és a hamvasi értelemben vett meditálást kíván.

A 60-as / kora 70-es évek fejlődéselméletei, a világ meghódításának már-már kézzelfoghatóvá váló álma (még a folyókat is visszafordítjuk!), a fogyasztói »kultúra« mindenhatósága, a közösségi ideológiák filozófiai konjunktúrája, (kiegészülve az individualizmus kiteljesedésével), szóval ez szülte az avantgárd és a neoavantgárd irányzatokat.

Beszélünk mindenről: művészetpolitikáról (már maga a kifejezés is mily szörnyű!), klikkekről, kedvezményezettekről, dicstelen hazai és nemzetközi vállalkozásokról, szervezeti harcokról, díjakról, díjbotrányokról, haveri zsúrizgetésekről, s így együtt és summázva, enyhén szólva is zavaros művészeti közéletéről és intézményi, valamint sajtó holdudvaráról. A politika művészet közeli személyeiről pedig még rossz szót sem ejtenék, mert ahhoz legalább személyiségeknek kellene lenniük.

Úgy gondolom tehát, ha mindenki, minden művész, minden országos és helyi fórum, műhely jól ismerné, és ennek következtében helyesen értékelné magát, máris sokkal kevesebb polémia, háborúskodás és acsarkodás lenne művészeti közéletünkben. Könnyebb lenne helyére tenni a magát még mindig avantgárdnak tekintő irányzatokat, és tegyük hozzá, könnyebb lenne kiszűrni a burjánzó felszínes blöfföt. A másik oldalon pedig: helyére tenni az esetleg

NÁDAS ALEXANDRA (1974): Hordozható azilum I. (2015)

Alexandra Nadas 2015

mégoly rossz, de realizmusa miatt magát felsőbbrendűnek gondoló giccset. Valamint bizonyára könnyebb lenne megtalálni a helyiértékét és nem helyi értékét a realizmushoz közelebb álló – ha nem lenne ez ma már szitokszó – hagyományosabb, de minőséget képviselő műfajoknak és alkotóknak.

A Vásárhelyi Őszi Tárlat – nem tagadhatjuk – a stílustól függetlenül mindig értéket közvetített, ennek bizonyosságául másoljunk néhány nevet ide a tárlatok díjazottjai közül. 1954: Medgyessy Ferenc; 1955: Barcsay Jenő; 1956: Szabó Iván; 1960: Kurucz D. István; 1961: Németh József; 1965: Somogyi József; 1971: Rékassy Csaba; 1976: Patay Lászlót. Tiszteletből csak az elhunytakat említettem, a későbbi díjazottak névsora is legalább ennyire patinás, de hely hiánya miatt nem szeretnék senkit kihagyni, a sor viszont meghaladná ezen írás terjedelmét. S hogy gyengébb művek is becsúsztak az ötven esztendő során, hát persze.

A hagyományosan vezető műfaj természetesen a festészet volt a tárlat történetében, de ha mennyiségében kevesebb is, színvonalában legalább olyan erős volt a szobrászati és a grafikai anyag is. Nincs ez másképpen a jubileumi tárlaton sem.

A festészeti paletta korántsem mutat egységes képet, és mondjuk ki rögtön: ez jó. Az Őszi Tárlatok sorában volt olyan időszak, mikor túlságosan is összezárt – talán dacból, talán sértődöttségéből – a szakma ezen szelete, és nem mutatott túlzott nyitottságot. A szervezőket, a zsűrit és főként Pogány Gábort, a kurátort dicsérem, hogy az utóbbi tíz évben a hagyományos értékek mellett (és ez nem szitokszó) mindig tudott újítani, és ami a legfontosabb: a legfrissebb, az egyetemről alig kikerülő nemzedéket is meg tudta szólítani.

Így a jubileumi kiállított anyagban több réteget fejthetünk fel.

Fodor József és Szalay Ferenc a vásárhelyi művészet sajnós egyre fogyatkozó nagy generációját képviselik, Bazsonyi Arany, ifj. Benedek Jenő, Fazekas Magdolna, Meggyes László, Szabó Zoltán, Pásztor Gábor, Mészáros Mihály, Pató Róza vagy Simon Ferenc friss műveikkel ellentmondanak annak a ténynek, hogy már évtizedek óta rendszeres résztvevői a vásárhelyi seregszemlének.

A derékhad pedig – ha a művészetkritikában kevéssé használatos életkori kategóriákat hívjuk segítségül – évről évre új, de megbízhatóan állandó minőségű, életművükbe szervesen illeszkedő, kiváló művekkel jelentkezik. Hely hiányában, de legalább a nevüket írjuk le: Almásy Aladár, Aranyi Sándor, Balogh Gyula, Bikácsi Daniela, Földi Péter, Galambos Tamás, Hézső Ferenc, Kárpáti Tamás, Kéri Imre, Krajcsovics Éva, Lacza Márta, Nagy Gábor, M. Novák András, Szentgyörgyi József, Tenk László, Tóth Ernő, Váli Dezső, Csete Ildikó, Kárpáti Tamás, Königh Róbert, Muzsnay Ákos, Püspöky István, Stefanovits Péter, Sulyok Gabriella, Czinder Antal, Csikai Márta, Csíkszentmihályi Róbert, Kiss György, a nagydíjas Kovács Tamás Vilmos, Návay Sándor, Szmrecsányi Boldizsár, Szabó Gábor, vagy Tóth Sándor. Impozáns névsor: mindőjükről oldalakat lehetne írni.

Örvendetes, hogy a »tegnap« még fiatal művészeknek nevezett kollégák – mint például: Kéri László, Kelemen Marcell, Kunra István András, Nadas Alexandra, Neuberger István, Szotyory László, Tácsik János vagy Kácser László most már hosszú évek óta kimagasló művekkel vesznek részt a tárlaton és megjelent az egyetemet frissen végzettek csoportja is (László Dániel, Zacskár Andrea). A rendező-kurátor Pogány Gábor ötlete, hogy alkalomról alkalomra kiemelkedő művészeket igyekszik megnyerni az ügynek, így a jubileumi tárlaton Fehér László is szerepelt két remek pasztellel. (A tisztelt olvasók és a résztvevők elnézését is kérem a hiányos felsorolásért.)

A reneszánsz kezdetétől – Brunelleschi és Alberti kutatásaira alapozva – egy új képtípus jött létre, melyet az egyszerűség kedvéért egy a falon lévő üveglakhoz tudnék hasonlítani. Az ablakon túl, ennél a képtípusnál – főként a mesteri perspektívának köszönhetően – a mi világunk, a mi terünk folytatódik,

VIDOVITS IVÁN (1965); Hihetetlen gyémánt (2014)

függetlenül attól, hogy mi ábrázoltatik. Ennek előtte és azóta néhányszor a művészet történetében volt egy másik képtípus is, egy tükör, mely a mi világunkat nem kiterjesztette, hanem elválasztotta a másik világtól, úgy, hogy ebből a tükröből magunkra nézünk vissza, miközben megpillanthatjuk a misztikus túlsó világot is. (Természetesen egyik semmivel sem jobb, mint a másik, csak másfajta közelítés a művészet kérdéseire.)

Nos az ötvenedik, jubileumi Vásárhelyi Őszi Tárlat művei ezt a »mágikus« képtípust jelenítették meg a számomra.”

L. MENYHÉRT LÁSZLÓ: Az üvegablakon túl. A jubileumi Vásárhelyi Őszi Tárlat apropóján. Új Művészet, 2003. 12. sz. 28–32.

ŐSZI HATVANKODÁS (2013)

„A hagyományőrzés mágikus vonzereje? Az állhatatosság kivételes erénye? Egy rendhagyó korú seregszemle esetében először megilletődünk, később elbizonytalanodunk. Mert a vásárhelyi őszi tárlatok kora immár a hatodik iksznél tart. Nem csoda így, ha az idei alkalommal derekasan megugrott a jelentkezés mértéke (336 művész, 768 alkotás). Amint a megnyitást övező populáris, kulturális és kiállítási rendezvények száma is csak-csak feldúsult. A főtéri galériában ismét láthatjuk az Alföld művészetét reprezentáló állandó, historikus összeállítást, míg a Tornyai János Múzeum a nemrég elhunyt Szalay Ferenc nagyszerű életmű-bemutatóját kínálja. Az Emlékpont épületében pedig olyanféle műegyüttes fogad bennünket, amely az alkotók politikai, társadalmi fogékonyságát dokumentálja a korábbi évtizedekben. S ahol a tragikus, kritikus és fanyar hangvétel mind-mind megtalálható. Kétségtelen azonban: a vásárhelyi műhely nem ritkán eleven kapcsolatban állt a különféle hatalmi, kormányzati szervekkel. A mostani prológusok összetétele is magáért beszélt: három politikus, egyetlen szakember.

Tényleg: az őszi tárlatok esztétikai, kultúrszociológiai históriáját mindmáig homály fedi. Lassan elfelejtjük: a szocreál időszakában valójában az itteni művészet képviselte a jóra való értékeket. Aztán a hetvenes, nyolcvanas esztendőktől amolyan »fekete bárány« lett a realista alapállású iskolából. A mértékadó médiaforumok mélyen, hosszan hallgattak róluk, mintha nem is léteztek volna. És ez a vesztegzár egészen az ezredforduló környékéig tartott. Igaz, a fél évszázados jubileumi kollekció bemutatását egyetlen érdemi fővárosi képtár sem vállalta fel, ezúttal viszont fordult a kocka. Szóval a kultúrpolitikai megfontolások jócskán beleszólnak a vásárhelyiek kalandos, mostoha pályafutásába. Pedig e kulturális fórum a hetvenes évek országos, aktuális vitái után zöld utat engedett

SEJBEN LAJOS (1957); Dante összes (2021)

a legkülönbélebb avangárd, progresszív szemléleteknek is. Csak hogyan, miféle zsarolt metodikákkal?

Igen, a bíráló bizottságok szakmai, erkölcsi hozzáállása egyre-másra perdöntő a kiállítások milyenségében. Még akkor is, ha voltaképp hozott anyagból sáfárkodnak. E kényes, érdekes kérdéskört is érinti Pogány Gábor művészettörténész előszava az idei katalógusban. Ő tényleg nyakig benne van az őszi felvonalások formálásában, alakításában, minthogy itt kurátori, rendezői feladatokkal rendelkezik (habár a mostani kiállítást Nagy Imre kollégája istápolta, nem is igénytelenül). A tapasztalt szakember mindenesetre azt állítja: ez a vizuális bázis a hetvenes, nyolcvanas esztendőök óta szinte egyazon művészi összképet kínál a látogatóknak. A résztvevők köre ugyan folyton-folyvást módosul, intenzíven jönnek a pályakezdők, a fiatalok, ám a tárlat szellemisége egyféle állandóságot mutat. Szó se róla: ez formszemléletileg találó megfigyelés. Tematikai vonatkozásban ellenben az urbánus, városi jelenségek markáns térnyeréséről is tudomást kell vennünk (lásd gyári, Renault- vagy prostituált-motívumok). Majd az utóbbi esztendőök nyomán Pogány egy »önmagát erősítő« minőségi kiteljese-
désről beszél. Bárcsak így lenne – teszem hozzá azonnal. Elvégre az ifjabb generációk képviselői közt kevésbé akadnak átütő erejű, robusztus egyéniségek.

Nehéz ezt kimondani, igencsak nehéz.

Ne legyünk hát mértéktelenül telhetetlenek. Bár nem árt kalkulálnunk, a páratlan léptékű jelentkezés dacára csupán 262 mű került a közönség elé (194 alkotótól). Másrészt az őszi tárlatok programja közismerten a hagyományépítés, a korszerűség szelídebb változataira aspirál. Persze hitelesség ide, mértéktartás oda: a jelenlegi kirukkolást ilyenképp sem tekinthetjük valami nívós, izgalmas és élvezetes bemutatónak. Igaz, találkozunk itt egynéhány rangos, kiemelkedő alkotással, sőt a finoman cizellált, érzéki produkciók is érdemi teret nyernek, de egészében a szokványos, rutinos és érdektelen munkák jelenléte is tetemes. Kiderül például: a korosabb, ismertebb mesterek egy része pusztán csak önnön formatartalmait variálgatja, mások pedig a stíluszigorítás vagy -lazítás alternatíváival próbálkoznak (például Aknay János, Véssey Gábor, Szurcsik József). Ám Földi Péter, Aszta Csaba, Kovács Péter, Kárpáti Tamás vagy Károlyi Zsigmond imponálóan érett, becses képi látomásokkal ajándékoz meg bennünket, nem beszélve Sejben Lajos, Szabó György, Szabó Tamás, Nagy Gábor, Nagámi vagy Nagy Attila hasonló érdemű plasztikáiról.

Egyébként az idei seregszemlélről sem hiányoznak az aktuális társadalmi, emberi gondokat forszírozó műalkotások. Elég itt csak a kesernyés, vívódó portrékra, az »éhenkórász« tányér jelzéseire, egyáltalán a szomorkás, agresszív vagy tragikus tematikák gyakori felbukkanására utalnom. E feltűnően nyitott, változatos összképben természetesen már a fiatal alkotók is jócskán helyet kapnak. Mi több: a díjak java része is nekik jutott (fődíjas: Czene Márta). Ha jól látom: e

korosztályoknál most eleven trendje van a profán, tárgyias, tőmondatos előadásnak. Akárha a keresetlen, őszinte egyszerűség késő újkori dimenzióit keresnék. S alkalmanként meg is találják. Nekem ugyancsak tetszett Kondor Attila duális festménypárja, mivel egyféle józan, jelképes világszerűséget bírt elénk varázsolni. Aztán némileg hasonló nyomvonalakon halad Bíró Botond, Lőrincz Tamás, Kovács Péter Balázs, Felházi Ágnes, Nagy Gábor György, Szente-Szabó Ákos és Rabóczky Judit Rita megkapó munkálkodása. Nádas Alexandrát pedig mármár stílussteremtő ambíciók vezérlik, amelyben egyaránt ott munkál Bálint Endre meg Szikora Tamás öröksége.

SZABÓ FRANCISKA (1988): Diák a művészettörténetből – Pieter Claesz (2023)

Az új- és hiperrealizmus kortársi elterjedése okán beszélhetnék még e szemléletek vásárhelyi lecsapódásáról. Aligha kétséges: egynéhány szerző műve- sen, magvasan kezeli ezt a formarendet (például Balogh Gyula, Dobó Bianka, Gál Lehel, Sensaria Képzőművészeti Egyesület, Szabó Franciska). Az üres, elcsépe- lt témák finomkodó vagy posztimpresszionista felmondásaival azonban jelenleg sem bírok mit kezdeni. Jóllehet Pogány Gabi daliásán kiáll a zsűrorok szakmai makulátlansága mellett, de hát lelke rajta. Magam viszont úgy vélem: szigo- rúbb, szelektívebb mércével befoghatóbb, emberléptékűbb, színvonalasabb tár- latot lehetett volna teremteni. Más kérdés, hogy ilyenképp sem kell túlságosan elszontyolodnunk. Aki ugyanis türelmesen megnézi Szalay Ferenc rendkívül gazdag, magasrendű emlékkiállítását, az ózondús festői, szellemi sugallatokat szíppanthat magába. És a vásárhelyiség sejtelmes rébuszát is érzékletesebben, mélyebben megértheti. Úgyhogy a pályakezdő, fiatal művészek e tiszta forrás- ból is termékenyen töltekezhetnek.”

SZUROMI PÁL: Őszi hatvankodás. Élet és Irodalom, 2013. október 25. 22.

KIUTAT KERESVE VILÁGUNK ARCTALANSÁGÁBÓL (2022)

„Király Gábor festőművész vehette át a 68. Vásárhelyi Őszi Tárlat fődíját, a Tornyai-plakettet. Vasárnap délben az Alföldi Galériában az életműdíjat Kéri László festőművész kapta meg. A tavalyi kiemelt díjazottak önálló tárlatai a Tor- nyai-múzeumban várják látogatóikat.

– Az 1979-es születésű alkotó sajátos technikával és formanyelvvel az em- beri alak, a humánus külső és belső eltorzulásának, alakváltozásának a fázisa- it örökíti meg. Különös alkotói világot hozott létre már fiatalon; az emberség és embertelenség, arcvesztés, tömegessé válás problematikáját körbejárva – mondta lapunknak Miklós Péter, a Tornyai János Múzeum, Könyvtár és Műve- lődési Központ főigazgatója annak apropóján, hogy Király Gábor festőművész vehette át idén a több mint kétfélmillió forint díjazással járó Tornyai-plakettet, a 68. Vásárhelyi Őszi Tárlat legrangosabb kitüntetését.

Miklós Péter megjegyezte, olykor kialakul némi vita a zsűriben, de a fődíjas esetében nagy volt az egyetértés. Mindannyian tettek javaslatot a plakettes sze- mélyére és mindegyikük listáján szerepelt Király Gábor, akit végül két finalista közül választottak ki. – Nagyon sajátos alkotói világot, művészt díjazhattunk, aki újjító szellemiségével a magyar képzőművészeti színtér egyedi színfoltja – mondta a főigazgató.

ÁMMER GERGŐ (1988): Madonna (2017)

ÁMMER GERGÓ (1988): Victim (2018)

KIRÁLY GÁBOR (1979): Konyha (2022)

Az arctalanság, a személyiségvesztés problematikáját járja körül ugyancsak az életműdíjjal kitüntetett hőmezővásárhelyi Kéri László.

– Míg Király Gábor negyvenes éveiben járó művészként értelmezi ezt a témát, Kéri Lászlónál már inkább a számvetés, az emberi lét nagyobb kérdéseivel foglalkozó szempontok merülnek fel. Közös motívum azonban az arc, az emberhez való viszony – mondta Miklós Péter.

A festményei, akvarelljei mellett immár második éve, hogy tűzzománc alkotásokkal jelentkezett az idén Endre Béla mesterdíjjal kitüntetett Papageorgiu Andrea festőművész.

– Kidolgozott alkotásai szépen kötődnek a vásárhelyi realista ábrázoló hagyományhoz, amelyre nagyon büszkék vagyunk – hangsúlyozta a döntésről Miklós Péter. A Rudnay Gyula Művészeti Ösztöndíjat idén Vető Orsolya, a kísérletező kedvű fiatal képzőművész vehette át, egyúttal megkapta az egy év múlva esedékes önálló kiállítás lehetőségét a Tornyai János Múzeumban.

– Nagy autók, nagy házak, nagy dolgok világát éljük. Napjaink fogyasztói társadalmának markáns jellemzőire – talán tudatosan, talán indirekt módon – reagálnak a művészek erőteljes, társadalmi, művészi, személyes

üzenetekkel, egyúttal meglehetősen nagy méretű alkotásaikkal. Évek óta megfigyelhető jelenség a beadott művek növekvő mérete – magyarázta Miklós Péter. Hozzátette, idén a Provincia és monumentalitás címet választotta a 68. Vásárhelyi Őszi Tárlat katalógusának előszavához. A fővárosközpontú művészeti élet centruma néhány hétre, hónapra ilyenkor Hódmezővásárhelyre kerül át. A katalógus hasábjain pedig az örökkévalóságnak őrzik meg a tárlat alkotásait.”

TÁBORI SZILVIA: Kiutat keresve világunk arctalanságából. Megnyílt a 68. Vásárhelyi Őszi Tárlat. Délmagyarország, 2022. október 10. 2.

FÜGGELÉK

A VÁSÁRHELYI ŐSZI TÁRLATOK TORNyai-PLAKETTEL ELISMERT MŰVÉSZEI

1954	Medgyessy Ferenc	szobrászművész
1955	Barcsay Jenő	festőművész
1956	Szabó Iván	szobrászművész
1957	Almási Gyula Béla	festőművész
1958	Novotny E. Róbert	festőművész
1959	Kohán György	festőművész
1960	Kurucz D. István	festőművész
1961	Németh József	festőművész
1962	Szalay Ferenc	festőművész
1963	Szurcsik János	festőművész
1964	Gacs Gábor	grafikusművész
1965	Somogyi József	szobrászművész
1966	Fejér Csaba	festőművész
1967	Vecsési Sándor	festőművész
1968	Kovács Mária (Mári)	festőművész
1969	Somos Miklós	festőművész
1970	Csohány Kálmán	grafikusművész
1971	Rékassy Csaba	grafikusművész
1972	Véghvári Gyula	keramikusművész
1973	Ligeti Erika	szobrászművész
1974	Hézsó Ferenc	festőművész
1975	Nagy Sándor	szobrászművész
1976	Patay László	festőművész
1977	Szathmáry Gyöngyi	szobrászművész
1978	Ágotha Margit	grafikusművész
1979	V. Bazsonyi Arany	festőművész

1980	Kárpáti Tamás	festőművész
1981	Fülöp Erzsébet	festőművész
1982	Lieber Éva	festőművész
1983	Lantos Györgyi	szobrászművész
1984	Fodor József	festőművész
1985	Krajcsovics Éva	festőművész
1986	Tenk László	festőművész
1987	Kéri László	festőművész
1988	Miskolczi László	festőművész
1989	Kiss György	szobrászművész
1990	Giczyné János	festőművész
1991	Kiss Tibor	festőművész
1992	Szabó Tamás	festőművész
1993	Juhász Sándor	festőművész
1994	Pásztor Gábor	grafikusművész
1995	Almásy Aladár	grafikusművész
1996	Angyalföldi Szabó Zoltán	festőművész
1997	Lóránt János	festőművész
1998	Földi Péter	festőművész
1999	Szentgyörgyi József	festőművész
2000	Muzsnay Ákos	festőművész
2001	Szmrecsányi Boldizsár	szobrászművész
2002	Balogh Gyula	festőművész
2003	Kovács Tamás Vilmos	festőművész
2004	Kéri Imre	grafikusművész
2005	Nagy Attila	szobrászművész
2006	Tóth Ernő	festőművész
2007	Nagy Gábor	grafikusművész
2008	Kurucz István András	festőművész
2009	Sulyok Gabriella	grafikusművész
2010	Fehér László	festőművész
2011	Kovács Péter	grafikusművész
2012	László Dániel	festőművész
2013	Czene Márta	festőművész
2014	Szabó Ábel	festőművész
2015	Gaál József	képzőművész
2016	Kondor Attila	festőművész
2017	Ilona Keserü Ilona	festőművész

2018	Ámmer Gergő	szobrászművész
2019	Szabó Klára Petra	képzőművész
2020	Kotormán Norbert	szobrászművész
2021	A Vásárhelyi Őszi Tárlat nem került megrendezésre (a koronavírus-járvány miatt).	
2022	Király Gábor	festőművész
2023	Lenkey-Tóth Péter	festőművész

A VÁSÁRHELYI ŐSZI TÁRLATOKAT MEGNYITÓ SZEMÉLYEK

1954	Redő Ferenc	festő- és grafikusművész, az Országos Szépművészeti Múzeum főigazgatója
1955	Mihályfi Ernő	népművelési miniszter első helyettese
1956	Darabos István	népművelési miniszterhelyettes
1957	Bozó Sándor	Megyei Tanács V. B. titkár
1958	Vas Imre	Városi Tanács V. B. elnök
1959	Aradi Nóra	művészettörténész
1960	Pogány Ödön Gábor	művészettörténész
1961	Pogány Ödön Gábor	művészettörténész
1962	Siklós János	az MSZMP megyei titkára
1963	Siklós János	az MSZMP megyei titkára
1964	Bán Rozália	Városi Tanács V. B. elnök
1965	Török László	Megyei Tanács V. B. elnök
1966	Somogyi József	szobrászművész
1967	Erdei Ferenc	szociológus, akadémikus
1968	Dömötör János	művészeti író, múzeumigazgató
1969	Supka Magdolna	művészettörténész
1970	Csoóri Sándor	költő
1971	Czine Mihály	irodalomtörténész
1972	Ortutay Gyula	néprajzkutató, akadémikus
1973	Simó Jenő	kulturális miniszterhelyettes
1974	Vass Imre	művészeti szakszervezetek főtitkára
1974	Somogyi József	szobrászművész
1975	Kiss István	szobrászművész
1976	Bereczky Loránd	művészettörténész

1977	Ilia Mihály	irodalomtörténész
1978	Boros Sándor	kulturális miniszterhelyettes
1979	Tóth Dezső	kulturális miniszterhelyettes
1979	Koncz János	MSZMP megyei titkár
1980	Siklós János	MSZMP megyei titkár
1981	Kornidesz Mihály	MSZMP KB osztályvezető
1982	Győri Imre	MSZMP megyei első titkár
1983	Szalontai József	MSZMP városi első titkár
1984	Drecin József	művelődési minisztériumi államtitkár
1985	Pozsgay Imre	Hazafias Népfront főtitkár
1986	Ormos Sándor	művelődési minisztériumi főosztályvezető
1987	Vajda György	kulturális miniszterhelyettes
1988	Berecz János	MSZMP KB titkár
1989	Borvendég Béla	építőművész
1990	Dömötör János	művészeti író, múzeumigazgató
1991	Supka Magdolna	művészettörténész
1992	Pogány Gábor	művészettörténész
1993	Gerzson Pál	festőművész
1994	Bereczky Loránd	művészettörténész
1995	Kádár János Miklós	festőművész
1996	Sváby Lajos	festőművész
1997	Trogmayer Ottó	régész, megyei múzeumigazgató
1998	Rapcsák András	polgármester, országgyűlési képviselő
1999	Szokk Iván	festőművész
2000	Pogány Gábor	művészettörténész
2001	Fenyvesi Félix Lajos	költő
2002	Lázár János	polgármester, országgyűlési képviselő
2003	Mádl Ferenc	köztársasági elnök
2004	Gyulai József	fizikus, akadémikus
2005	Kratochwill Mimi	művészettörténész
2006	Sturcz János	művészettörténész
2007	Trócsányi László P. Szabó Ernő	egyetemi tanár művészettörténész
2008	Szili Katalin	a Magyar Országgyűlés elnöke
2009	Theo Weterings Navracsics Tibor	Haarlemmermeer polgármestere országgyűlési képviselő, a Fidesz Magyar Polgári Szövetség képviselőcsoportjának vezetője

2010	Szócs Géza	Nemzeti Erőforrás Minisztérium kultúráért felelős államtitkár
	Sturcz János	művészettörténész
2011	Kovács Gábor	a Kovács Gábor Művészeti Alapítvány és a KOGART Ház alapítója
	Gulyás Gábor	a Múcsarnok ügyvezető igazgatója
2012	Lázár János	országgyűlési képviselő
	Szabó Noémi	művészettörténész
2013	Orbán Viktor	miniszterelnök
	Baán László	a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója
2014	Lázár János	miniszter, országgyűlési képviselő
	Fabényi Júlia	a Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum főigazgatója
2015	Szemadám György	a Magyar Művészeti Akadémia elnökségi tagja
2016	Tolcsvay László	zenész, zeneszerző
	Szurcsik József	képzőművész, a Magyar Művészeti Akadémia tagja
2017	Lázár János	a Miniszterelnökséget vezető miniszter, országgyűlési képviselő
	Fekete György	a Magyar Művészeti Akadémia elnöke
2018	Szentmártoni János	költő, a Magyar Írószövetség elnöke
	Verebes György	festőművész, a Szolnoki Művésztelep vezetője
2019	Kőnig Frigyes	festőművész, a Magyar Képzőművészeti Egyetem rektor emeritusa
2020	Képiró Ágnes	művészettörténész
2021	A Vásárhelyi Őszi Tárlat nem került megrendezésre (a koronavírus-járvány miatt).	
2022	Miklós Péter	eszméletörténész, múzeumigazgató
2023	Nátyi Róbert	művészettörténész

A VÁSÁRHELYI ŐSZI TÁRLATOK KATALÓGUSAI BEVEZETŐINEK SZERZŐI

1954	nem készült katalógus	
1955	Gyenes Tamás	szobrászművész
1956	Török István	a Csongrád Megyei Tanács Végrehajtó Bizottság elnökhelyettese
1957	Kiss Lajos	néprajztudós
1958	Pogány Ödön Gábor	művészettörténész
1959	László Gyula	régész, képzőművész
1960	Vas Imre	a Városi Tanács V. B. elnöke
1961	Hódmezővásárhely Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága	
1962	Erdei Ferenc	szociológus, akadémikus
1963	D. Fehér Zsuzsa	művészettörténész
1964	Supka Magdolna	művészettörténész
1965	Németh Lajos	művészettörténész
1966	Solymár István	művészettörténész
1967	Pogány Ödön Gábor	művészettörténész
1968	Dömötör János	művészeti író, múzeumigazgató
1969	Ambruzs Tibor	művészeti író
1970	Mocsár Gábor	író
1971	Rideg Gábor	művészettörténész
1972	Fábián Gyula	művészeti író
1973	Darvas József	író
1974	Bereczky Lóránd	művészettörténész
1974	Németh Lajos	művészettörténész
1975	Pogány Ödön Gábor	művészettörténész
1976	Losonczi Miklós	művészeti író
1977	Grezsa Ferenc	irodalomtörténész
1978	Tasnádi Attila	művészettörténész
1979	D. Fehér Zsuzsa	művészettörténész
1979	Kristó Nagy István	művészeti író
1980	Egri Mária	művészettörténész

1981	Csorba Géza	művészettörténész
1982	Kratochwill Mimi	művészettörténész
1983	Pogány Ödön Gábor	művészettörténész
1984	Dömötör János	művészeti író, múzeumigazgató
1985	Bereczky Lóránd	művészettörténész
1986	Havas Valéria	művészeti író
1987	Patay László	festőművész
1988	Tornai József	költő
1989	Sümegei György	művészettörténész
1990	Nagy Imre	művészettörténész
1991	Pogány Ödön Gábor	művészettörténész
1992	Banner Zoltán	művészettörténész
1993	Nagy Imre	művészettörténész, múzeumigazgató
1994	Végvári Lajos	művészettörténész
1995	Bereczky Lóránd	művészettörténész
1996	Nagy Imre	művészettörténész, múzeumigazgató
1997	Pogány Gábor	művészettörténész
1998	Mezei András	költő
1999	Nagy Imre	művészettörténész, múzeumigazgató
2000	Rideg Gábor	művészettörténész
2001	L. Menyhért László	művészettörténész
2002	Szuromi Pál	művészeti író
2003	Bereczky Lóránd	művészettörténész
	Laczkó Ibolya	művészettörténész
2004	Tóth Károly	művészettörténész
2005	Kratochwill Mimi	művészettörténész
2006	Muladi Brigitta	művészettörténész
2007	Nagy Imre	művészettörténész, múzeumigazgató
2008	Végh János	művészettörténész
	Szabó Noémi	művészettörténész
2009	Sturcz János	művészettörténész
2010	Tóth Károly	művészettörténész
2011	Szuromi Pál	művészeti író
2012	Rieder Gábor	művészettörténész
2013	Pogány Gábor	művészettörténész
2014	Bárdosi József	művészettörténész
2015	Gyarmati Gabriella	művészettörténész
2016	Fehér Dávid	művészettörténész
2017	Mucsi Emese	művészeti író

2018	Miklós Péter	eszméletörténész, múzeumigazgató
2019	Képiró Ágnes	művészettörténész
2020	Miklós Péter	eszméletörténész, múzeumigazgató
2021	A Vásárhelyi Őszi Tárlat nem került megrendezésre (a koronavírus-járvány miatt).	
2022	Nátyi Róbert	művészettörténész
2023	Miklós Péter	eszméletörténész, c. egyetemi tanár

A KÖTETBEN LÁTHATÓ ALKOTÁSOK LISTÁJA (A KIADVÁNYBAN VALÓ SZEREPLÉSÜK SORRENDJÉBEN)

Fotó: Dömötör Mihály és Donka Gábor

Forrás: Tornyai János Múzeum / Vásárhelyi Őszi Tárlat

Ilona Keserü Ilona (1933): Felhőben szálló hangok (2015)

2015, olaj, grafit, vászon 100 x 120 cm, jelezve középen lent: *IKI 2015 Szerepelt a 64. Vásárhelyi Őszi Tárlaton.* [2017]

Tornyai-plakett, 2017.

Galambos Tamás (1939): Európa elrablása (2016)

2016, vászon, olaj, 70×100 cm, jelezve jobbra fent: *Galambos 2016. Szerepelt a 63. Vásárhelyi Őszi Tárlaton.* [2016]

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 2017.6

Király Gábor (1979): Makrélák reggelire (2021)

2021, freskó, egyéb, 125×69 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt a 68. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2022]

Tornyai-plakett, 2022.

Frank Frigyes (1890–1976): Mártélyi szoba belseje (1934)

1934, olaj, vászon, 65×80 cm, jelezve balra lent: *Frank Frigyes Mártély, 1934.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 62.23

Csohány Kálmán (1925–1980): Halas váza (1958)

1958, kerámia, majolika, m: 30 cm, d: 24 cm, jelezve a talpán: CSK 1958.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 91.1.12

Szerepelt az 5. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1958]

Tornyai-plakett, 1970.

Sejben Lajos (1957): Erőd III. (2008)

2008, kő, fém, 21×9×28 cm, jelzés a fém részen: *Sejben*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 2009.10

Szerepelt az 55. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2008]

Szabó Klára Petra (1981): Felhők (2022)

2022, akvarell, papír, 11×9×28 cm, jelezve balra lent: 2022, jelezve jobbra lent: SzKP

Szerepelt az 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Tornyai-plakett, 2019.

Atlasz Gábor (1966): Miskei vendég (1997)

1997, farostlemez, olaj, 122×95 cm, jelezve jobbra lent: *Atlasz Gábor, Miske 1997.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 97.19

Szerepelt a 44. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1997]

Kecső Kristóf (1993): Átjáró (2023)

2023, vas, üveg, 110×31×34 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt az 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Fürjesi Csaba (1969): Szentnek látszanak II. (2022)

2022, linómetszet, papír, 110×105 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt az 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Lenkey-Tóth Péter (1972): Elfújta a szél 2. (2022)

2022, olaj, vászon, 92×150 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt az 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Tornyai-plakett, 2023.

Ilona Keserü Ilona (1933): Szívultrahang (2016)

2016, olaj, grafit, vászon 100 x 120 cm, jelezve jobbra lent: *IKI 2016*

Szerepelt a 64. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2017]

Tornyai-plakett, 2017.

Ámmer Gergő (1988): Judit és Holofernész (2017)

2017, gipsz, 98×70×52 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt a 65. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2018]

Tornyai-plakett, 2018.

Szabó Klára Petra (1981): Felszabadulási emlékmű (részlet) (2019)

2019, thermo festék, akril, vászon, 80×140 cm, jelezve jobbra lent: SzKP

Szerepelt az 66. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2019]

Tornyai-plakett, 2019.

Kotormán Norbert (1967): Bögöly – Parazita posztamentum (2020)

2020, laminált akril, 195×248×65 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt az 67. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2020]

Tornyai-plakett, 2020.

Király Gábor (1979): Az első fagy (2022)

2022, akril, gouach, fára kasírozott vászon, 143×67 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt a 68. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2022]

Tornyai-plakett, 2022.

Vető Orsolya Lia (1991): Luiqid slice of time (10PDL) (2021)

2021, akril, olaj, vászon, 120×100 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt a 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Baráth Fábián (1984): Útjelző II. (2021)

2021, bronz, 46×16×9 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt a 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Lenkey-Tóth Péter (1972): Elfújta a szél 3. (2022)

2022, olaj, vászon, 92×150 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt az 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Tornyai-plakett, 2023.

Sulyok Gabriella (1939): „és füvet sarjaszt a hegyeken” (Zsoltárok könyve 147,8) (2023)

2023, tus, kréta, papír, 51×47,5 cm, jelezve balra lent: *Sulyok*, 2023.

Szerepelt az 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Tornyai-plakett, 2009.

Sulyok Gabriella (1939): „esőt készít a Föld számára” (Zsoltárok könyve 147,8) (2023)

2023, tus, kréta, papír, 51×48 cm, jelezve balra középen lent: *Sulyok, 2023*.

Szerepelt az 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Tornyai-plakett, 2009.

Henn László András (1959): Az alkimista városa (2020)

2020, vegyes technika, vászon, 50×209 cm, jelezve jobbra lent: *Henn*.

Szerepelt az 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Báhidszki Petra (1990): Földöntúl (2022)

2022, akril, vászon, 30×20 cm, jelezve jobbra lent: *BP*.

Szerepelt az 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Almási Gyula Béla (1908–1976): Mi van eladó? (1962)

1962, olajpasztell, műrostlemez, 82×62 cm, jelezve balra fent: *Almási*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 62.8

Szerepelt a 9. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1962]

Tornyai-plakett, 1957.

Szabó Iván (1913–1998): Lóitatás (1956)

1956, bronz, 30 × 6,5 × 28,5 cm, jelzés közepén: *SZI*.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 68.30

Szerepelt a 3. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1956]

Tornyai-plakett, 1957.

Erdős Péter (1938): Romos tanya (1970)

1970, olajtempera, karton, 70×100 cm, jelezve balra fent: *Erdős P. 1970*.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Képzőművészeti Gyűjtemény 3233-00243

Szerepelt a 17. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1970]

Fekete János (1929–1999): Bivaly (1959)

1959, kerámia, 27×16×55 cm, jelzés nélkül.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 93.1.17

Szerepelt a 6. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1959]

Kohán György (1910–1966): Kabát (1966)

1966, viasztempera, papírlemez, 115×108 cm, jelezve jobbra lent: *Kohán*.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 66.29

Szerepelt a 13. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1966]

Tornyai-plakett, 1959.

Nagy Sándor (1923–2017): Öregasszony (1969)

1969, márvány, 23×17×25 cm, jelzés nélkül.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 93.1.17

Szerepelt a 16. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1969]

Kurucz D. István (1914–1996): Kútnál (1959)

1959, olaj, falemez, 90×120 cm, jelezve jobbra lent: *Kurucz 1959*.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 60.5

Szerepelt a 10. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1963]

Tornyai-plakett, 1960.

Szalay Ferenc (1931–2013): Reggeli lovaglás (1956)

1956, tempera, farostlemez, 60×80 cm, jelezve jobbra lent: *Szalay 1956*.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 57.7

Szerepelt a 3. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1956]

Tornyai-plakett, 1962.

Szabó Iván (1913–1998): Álló nő

Évszám nélkül, fa, 105×22×21 cm, jelzés nélkül.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 90.155

Tornyai-plakett, 1956.

Patay László (1932–2002): Kazlak között (1972)

1972, olaj, farostlemez, 80×100 cm, jelezve jobbra lent: *Patay 72*.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 74.26

Tornyai-plakett, 1976.

Csohány Kálmán (1925–1980): A víg poéta (1973)

1973, tus, papír, 31×21 cm, jelezve jobbra lent: *Csohány 1973*.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 73.27

Szerepelt a 20. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1973]

Tornyai-plakett, 1970.

Fejér Csaba (1936–2002): Vak hordár (1976)

1976, olaj, farostlemez, 70×100 cm, jelezve jobbra lent: *Fejér.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 76.12

Szerepelt a 23. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1976]

Tornyai-plakett, 1966.

Tihanyi Viktor (1955): Merengő (1997)

1997, festett fa, 152×25×20 cm, jelzés nélkül.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 97.17

Szerepelt a 44. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1997]

Csikós András (1947–2006): Várakozó (1973)

1973, olaj, vászon, 60×100 cm, jelezve jobbra lent: *Csikós András 1973.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 74.35

Szerepelt a 21. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1974]

Csikai Márta (1939): Táncvirág (1987)

1987, bronz, 21×22×21 cm, jelzés nélkül.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 87.20

Szerepelt a 34. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1987]

Hézső Ferenc (1938): Vörös kakas (Önéletrajz) (1973)

1973, olaj, farostlemez, 110×69 cm, jelezve jobbra fent: *Hézső F. 1973*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 78.9

Szerepelt a 20. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1973]

Tornyai-plakett, 1974.

Fülöp Erzsébet (1937–2020): Generációk (1983)

1983, olaj, farostlemez, 115×125 cm, jelezve jobbra lent: *Fülöp 1983*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 86.43

Szerepelt a 30. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1983]

Tornyai-plakett, 1981.

Jószay Zsolt (1951): Egy lépés (1996)

1996, fa, textil, 51×10×17 cm, jelzés nélkül.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 96.4

Szerepelt a 43. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1996]

Sulyok Gabriella (1939): Mária és József (1976)

1976, tus, papír, 31×37,8 cm, jelezve balra fent: *Sulyok, 1976.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 77.17

Szerepelt az 24. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1977]

Tornyai-plakett, 2009.

V. Bazsonyi Arany (1928–2011): Veronika kendője (1977)

1977, vászon, olaj, 45×30 cm, jelezve jobbra lent: *Bazsonyi.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 78.10

Szerepelt a 25. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1978]

Tornyai-plakett, 1979.

Rékassy Csaba (1937–1989): Noé (1978)

1978, rézkarc, papír, 21×29,7 cm, jelezve jobbra lent: *Rékassy Csaba.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 78.19

Szerepelt a 25. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1978]

Tornyai-plakett, 1971.

Pató Károly (1950): A forrás (2023)

2023, linómetszet, papír, 57×84 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt a 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Szathmáry Gyöngyi (1940–2023): Mári (1974)

1974, bronz, m: 21 cm, jelzés nélkül.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 78.19

Szerepelt a 21. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1974]

Tornyai-plakett, 1977.

Somos Miklós (1933–2009): Tehénpásztor (1968)

1968, olaj, farostlemez, 100×105 cm, jelezve jobbra lent: *Somos 1968.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 72.30

Szerepelt a 15. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1968]

Tornyai-plakett, 1969.

Tóth Ernő (1949): Vörös róka (1983)

1983, olaj, vászon, 100×100 cm, Jelezve jobbra lent: *Tóth E. 83.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 86.48

Tornyai-plakett, 2006.

Csizmadia Zoltán (1933): Tanyarom (1976)

1976, olaj, farostlemez, 100×120 cm, jelzés nélkül.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 80.2

Szerepelt a 23. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1976]

Hikádi Erzsébet (1911–2008): A vásárhelyi múzeum udvara (1984)

1984, tempera, farostlemez, 65×90 cm, jelzés nélkül.

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 85.40

Szerepelt a 31. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1984]

Füstös Zoltán (1901–1975): Szekér (1969)

1969, olaj, farostlemez, 44×61,5 cm, jelezve balra lent: *Füstös.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 69.25

Szerepelt a 16. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1969]

Krajcsovics Éva (1947): Várakozás (1989)

1989, olaj, farostlemez, 80×100 cm, jelezve balra lent: *Krajcsovics.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 89.53

Szerepelt a 36. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [1989]

Tornyai-plakett, 1985.

Papageorgiu Andrea (1980): Téli ragyogás (2013)

2013, olaj, vászon, 160×200 cm, jelezve balra lent: *PA.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 2014.3

Szerepelt a 60. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2013]

Nádas Alexandra (1974): Hordozható azilum I. (2015)

2015, vegyes technika, fatábla, 100×70 cm, jelezve jobbra lent: *Nádas Alexandra 2015.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 2017.7

Szerepelt a 63. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2016]

Vidovits Iván (1965): Hihetetlen gyémánt (2014)

2014, olaj, vászon, 90×100 cm, jelezve jobbra lent: *Vidovits 2014.*

Tornyai János Múzeum KGy. ltsz.: 2016.8

Szerepelt a 62. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2015]

Sejben Lajos (1957): Dante összes (2021)

2021, régi könyvlapok, cinklemez, bőr, fa, 37×33×11 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt a 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Szabó Franciska (1988): Diák a művészettörténetből – Pieter Claesz (2023)

2021, vegyestechnika, vászon, 140×140 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt a 69. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2023]

Ámmer Gergő (1988): Madonna (2017)

2017, gipsz, 78×55×42 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt a 65. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2018]

Tornyai-plakett, 2018.

Ámmer Gergő (1988): Victim (2018)

2018, márvány, 27×14×24 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt a 65. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2018]

Tornyai-plakett, 2018.

Király Gábor (1979): Konyha (2022)

2021, akril, gouach, fára kasírozott vászon, 130×48 cm, jelzés nélkül.

Szerepelt a 68. Vásárhelyi Őszi Tárlaton. [2022]

Tornyai-plakett, 2022.

BÁLINT SÁNDOR
SZELLEMI ÖRÖKSÉGÉÉRT
ALAPÍTVÁNY

ISBN 978-615-6112-26-2

Kiadta a Bálint Sándor Szellemi Örökségéért Alapítvány

6724 Szeged, Bálint Sándor u. 18/B. I/2.

Felelős kiadó: Dr. Miklós Péter

Megjelent 2024-ben, Szegeden

Nyomás és kötés: s-Paw Nyomda Bt.

6794 Üllés, Bem József u. 7.

Felelős vezető: Szabó Erik

MIKLÓS PÉTER eszmetörténész, habilitált doktor, a Szegedi Tudományegyetem és a Kodolányi János Egyetem oktatója, az utóbbinak címzetes professzora, a Magyar Művészeti Akadémia Művészeti Ösztöndíj Programjának ösztöndíjasa (2021–2024), számos kötet szerzője. Mintegy tíz esztendőt töltött el Hódmezővásárhely közgyűjteményi és közművelődési életének szolgálatában: előbb mint az Emlékpont intézményvezetője, később mint a Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ igazgatója, majd szakmai tanácsadója – végül mint a város integrált kulturális intézményrendszerének főigazgatója. 2018-tól öt évig a Vásárhelyi Őszi Tárlatok zsűrijének tagja, s katalógusainak szerkesztője, amelyek közül háromnak az előszavát is jegyzi.

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA